

**T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAVUNMA YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

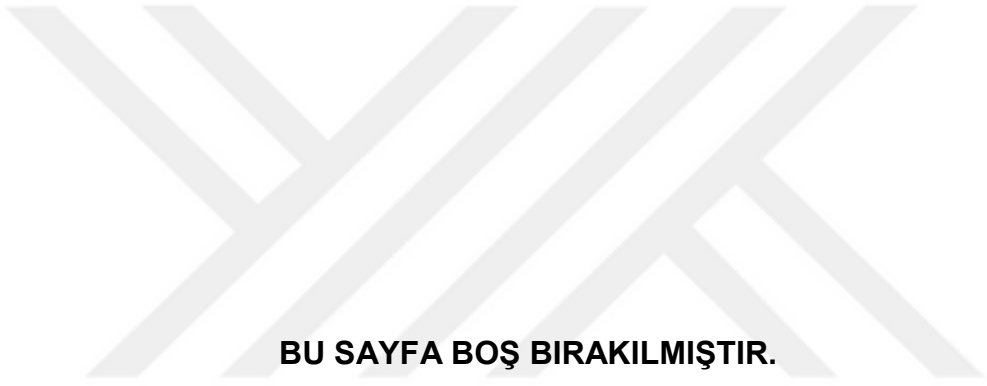
**LİDER ADAYLARININ SAHİP OLDUKLARI SPORTİF FİZİKSEL
KABİLİYETİN ÖZ LİDERLİK, DİSİPLİN VE AKADEMİK BAŞARI
İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Erdoğan GÜÇLÜ**

**Tez Danışmanı
Dr. Zafer ALKURT**

ANKARA - 2016

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ : 29.03.2016

TEZİN TİPİ : Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI : Lider Adaylarının Sahip Oldukları Sportif Fiziksel Kabiliyetin Öz Liderlik, Disiplin ve Akademik Başarı İle İlişkisi

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı

DAĞITIM LİSTESİ : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda Belirtilen Yerlere

TEZİN ÖZETİ : Sporun insan davranışları ve yaşamı üzerinde etkileri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bireyin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, akademik başarı ve disiplin kavramları ile anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığını belirlemek araştırmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu maksatla değişkenlere ait elde edilen veriler görgül olarak test edilmiştir. Araştırma sonucunda sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, akademik başarı ve disiplin değişkenleri ile anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Harbiyelinin mezun olduğu kaynak açısından sportif fiziksel kabiliyet incelenmiş ve anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER : Öz Liderlik, Sportif Fiziksel Kabiliyet, Disiplin, Akademik Başarı, Spor.

SAYFA SAYISI : 80

GİZLİLİK DERECSİ : Tasnif Dışı

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAVUNMA YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**LİDER ADAYLARININ SAHİP OLDUKLARI SPORTİF FİZİKSEL
KABİLİYETİN ÖZ LİDERLİK, DİSİPLİN VE AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Erdoğan GÜÇLÜ**

**Tez Danışmanı
Dr. Zafer ALKURT**

ANKARA - 2016

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Erdoğan GÜÇLÜ'nün "Lider Adaylarının Sahip Oldukları Sportif Fiziksel Kabiliyetin Öz Liderlik, Disiplin ve Akademik Başarı ile İlişkisi" konulu tez çalışması, jürimiz tarafından Savunma Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Doç.Dr. Sait GÜRBÜZ

Üye : Doç.Dr. Cem Harun MEYDAN

Danışman : Dr. Zafer ALKURT

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2016

Önder Haluk TEKBAŞ
Prof.Dr.Müh.Alb.
Enstitü Müdürü

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

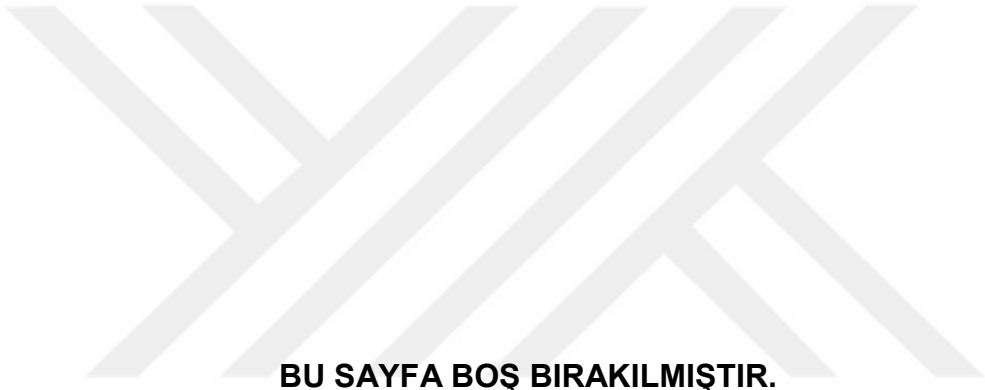
TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen, değerli yönlendirmeleri ve katkılarıyla her aşamada yardımcı olan tez danışmanım Dr.Öğ.Alb. Zafer ALKURT' a göstermiş olduğu çabaları dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam esnasında değerli katkıları ile her zaman desteğini esirgemeyen, yoğun programına rağmen bana zamanını ayıran ve değerli katkılar sağlayan Doç.Dr. Cem Harun MEYDAN' a ve Doç.Dr. Sait GÜRBÜZ' e teşekkürlerimi sunarım.

Tezin hazırlık aşamasında değerli fikirleri ve yönlendirmeleri ile sorularımı cevaplandıran, bilgi ve tecrübeleriyle desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Prof.Dr. Ünsal SIĞRI, Doç.Dr. Akif TABAK' a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimi sürecinde büyük bir sabır ve özveriyle beni destekleyen, tez çalışmamı bitirmem konusunda beni sürekli motive eden, her zaman desteğini ve sevgisini yanımda hissettiğim değerli eşim Dr. Betül GÜÇLÜ' ye sevgi, şükranlarımı sunarım.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

ETİK BEYAN

Akademik ahlak ve etik kuralları çerçevesinde Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna bağlı kalarak hazırladığım özgün bir çalışma olan tezimi sunar, bu kurallar uyarınca verileri elde ettiğimi, yararlandığım kaynaklara atıfta bulunduğumu, atıflarımı kaynaklarda gösterdiğimi ve sonuçları belirtilen kurallardan ayrılmadan sunduğumu onurumla beyan eder: bu çalışmanın, yalnızca bireysel görüşlerimi yansıtmakta olduğunu, Türk Silahlı Kuvvetleri, Kara Harp Okulu ve Savunma Bilimleri Enstitüsü' nün görüş, konum ve strateji ya da fikirlerini yansıtmadığını bildiririm.

Erdoğan GÜÇLÜ

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAVUNMA YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
ANKARA 2016

**LİDER ADAYLARININ SAHİP OLDUKLARI SPORTİF FİZİKSEL KABİLİYETİN ÖZ
LİDERLİK, DİSİPLİN VE AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdoğan GÜÇLÜ

ÖZET

Araştırmamızda lider adaylarının sahip oldukları sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik, disiplin, akademik başarı ve kaynak (sivil ya da askeri lise mezunu) değişkeni arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Lider adaylarının sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik, akademik başarı, disiplin durumuna etkisi araştırılmış ve mezun olunan kaynak açısından sportif fiziksel kabiliyet değişkeninde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma evreni, Kara Harp Okulu dördüncü sınıfta 2014-2015 yıllarında öğrenim görmüş olan 836 Harbiyeliden oluşmaktadır. Araştırma örneklemi ise 127 Harbiyeliden oluşmaktadır. Elde edilen veriler Korelasyon ve Regresyon ve T testi aracılığıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda lider adaylarının sahip oldukları sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, akademik başarı, disiplin değişkenleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ve sportif fiziksel kabiliyetin kaynak değişkenine göre anlamlı farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Öz Liderlik, Sportif Fiziksel Kabiliyet, Disiplin, Akademik Başarı, Spor.

Tez Yöneticisi : Dr. Zafer ALKURT

Sayfa Sayısı : 80

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENSE SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF DEFENCE MANAGEMENT
ANKARA 2016

THE RELATIONSHIP WITH SPORTIVE PHYSICAL ABILITY AND SELF
LEADERSHIP, ACADEMIC SUCCESS, DISCIPLINE

MASTER THESIS

Erdoğan GÜÇLÜ

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between sportive physical ability levels that the leader candidates have and the variables of self leadership, discipline, academic success, and origin (either civilian or military high school graduate). Accordingly, we investigate the effect of the sportive physical ability levels that leader candidates have on their self leadership, academic success, and discipline levels and attempt to determine whether there is a divergence among their sportive physical ability levels depending on whether they have civilian or military high school origins. The population of this study is the 836 Turkish Military Academy seniors who were educated during the 2014-2015 period. The sample of this study, on the other hand, consists of 127 cadets. The data were analyzed using Correlation, T test, and Regression techniques. The results show that leader candidates's sportive physical ability levels significantly affect their self leadership, academic success, and discipline levels. Also, their sportive physical ability levels significantly differ depending on whether they have civilian or military high school origins.

Keywords : Sportive Physical Ability, Self Leadership, Academic Success, Discipline, Sport.
Advisor : Dr. Zafer ALKURT
Number of Pages : 80

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ VE ARAŞTIRMANIN SORUNSALI

1.1. GİRİŞ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KATKISI	5
1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SPOR KAVRAMI, TARİHÇESİ VE ÖNEMİ, İNSAN GELİŞİMİNDEKİ ROLÜ, SOSYOLOJİK AÇIDAN ÖNEMİ VE SPOR PSİKOLOJİSİ	8
2.1.1. Spor Kavramı	8
2.1.2. Sporun Kısa Tarihçesi	9
2.1.3. Sportif Faaliyetlerin İnsan Gelişimindeki Rolü	9
2.1.3.1. Fiziksel Gelişimindeki Rolü	10
2.1.3.2. Kişilik Gelişimindeki Rolü	11
2.1.3.3. Zihinsel Gelişimindeki Rolü	13
2.1.3.4. İletişim Becerisi ve Sosyalleşme Becerisindeki Rolü	14
2.1.4. Spor Psikolojisi	15
2.1.5. Sosyolojik Açıdan Spor	17
2.2. ÖZ LİDERLİK KAVRAMI (KENDİNİN LİDERLİĞİ)	20
2.2.1. Öz Liderliğin Bileşenleri	22
2.2.1.1. Davranış Odaklı Stratejiler	22
2.2.1.1.1. Kendini Gözlemleme	23
2.2.1.1.2. Hedef Belirleme	23

2.2.1.1.3. Kendini Ödüllendirme	24
2.2.1.1.4. Kendi Kendine Hataları Düzeltme	24
2.2.1.1.5. Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	25
2.2.1.2. Doğal Ödül Stratejileri	25
2.2.1.2.1. Doğal Ödüller Üzerine Düşünceyi Odaklama	25
2.2.1.3. Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	26
2.2.1.3.1. Başarılı Performans Hayal Etme	27
2.2.1.3.2. Kendi Kendine Konuşma	27
2.2.1.3.3. Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme	28
2.2.2. Öz Liderliğin Benzer Kavramlarla İlişkisi	28
2.2.2.1. Sosyal Bilişsel Kuram ve Öz Liderlik	28
2.2.2.2. Kendini Düzenleme ve Öz Liderlik	29
2.2.2.3. İçsel Motivasyon ve Öz Liderlik	30
2.2.2.4. Kendi Kendini Yönetim ve Öz Liderlik	30
2.3. DİSİPLİN KAVRAMI, TARİHİ SÜRECİ VE KAPSAM BAKIMINDAN DİSİPLİN TÜRLERİ	31
2.3.1. Disiplin Kavramı ve Tarihi Süreci	31
2.3.2. Tarihsel Süreç Bakımından Disiplin Türleri	32
2.3.2.1. Geleneksel Disiplin Anlayışı	32
2.3.2.2. Pozitif Disiplin Anlayışı	33
2.3.3. Kapsam Bakımından Disiplin Türleri	34
2.3.3.1. Bireysel Disiplin Kavramı	34
2.3.3.2. Kurumsal Disiplin Kavramı	34
2.4. AKADEMİK BAŞARI KAVRAMI, SPORLA İLİŞKİSİ, YURTIÇI VE YURTDIŞI YAYINLAR	35
2.4.1. Akademik Başarı Kavramı	35
2.4.2. Spor ve Akademik Başarı İlişkisi	36
2.4.3. Yurtiçi Yapılmış Çalışmalar	37
2.4.4. Yurtdışı Yapılmış Çalışmalar	39
2.5. ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLER	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM	44
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	45
3.3. İŞLEM VE KULLANILAN ANALİZLER	48
3.4. TANIMLAYICI İSTATİSTİK VE KORELASYON ANALİZİ BULGULARI	49
3.4.1. Tanımlayıcı İstatistik Değerler	49
3.4.2. Demografik Değişkenin Etkileri	52
3.5. REGRESYON ANALİZLERİ VE HİPOTEZ TESTLERİ	53
3.5.1. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Öz Liderliğe Etkilerine İlişkin Bulgular	53
3.5.2. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Disiplin Durumuna Etkilerine İlişkin Bulgular	55
3.5.3. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Akademik Başarı Seviyesine Etkilerine İlişkin Bulgular	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞILMA, ÖNERİLER VE SONUÇ

4.1. BULGULARIN TARTIŞILMASI VE DEĞERLENDİRMELER	57
4.1.1. Demografik Değişkene Yönelik Farklılıkların Tartışılması	58
4.1.2. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Öz Liderlik İlişkisine Yönelik Tartışma	59
4.1.3. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Disiplin İlişkisine Yönelik Tartışma	61
4.1.4. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Akademik Başarı İlişkisine Yönelik Tartışma	63
4.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ YAZINA KATKISI	64
4.3. ARAŞTIRMA BULGULARININ UYGULAMAYA KATKISI	66
4.4. ARAŞTIRMA KISITLARI	67
4.5. ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER	68
4.6. SONUÇ	69
KAYNAKÇA	71
EKLER LİSTESİ	80
EK-A: ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU	

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge-1:	Öz Liderlik Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları	46
Çizelge-2:	Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri ve Aralarındaki Korelasyonlar ...	50
Çizelge-3:	Mezun Olunan Kaynağa Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	52
Çizelge-4:	Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	53
Çizelge-5:	Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	54
Çizelge-6:	Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	55
Çizelge-7:	Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	56
Çizelge-8:	Hipotez Testlerinin Sonuçları	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1:	Araştırma Modeli	41
Şekil-2:	Davranış Odaklı Stratejiler Doğrulayıcı Faktör Analizi Şeması	47

KISALTMALAR LİSTESİ

SFK	: Sportif Fiziksel Kabiliyet
HBS	: Harbiyeli Bilgi Sistemi
ÖLO	: Öz Liderlik Ölçeği
BES	: Beden Eğitimi ve Spor
DOS	: Davranış Odaklı Stratejiler

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ VE ARAŞTIRMANIN SORUNSAI

1.1. GİRİŞ

Sporun insan hayatındaki rolü ve önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Toplumların var oluşundan bu yana spor, fiziksel bir aktivite olarak değerlendirilmiş ve müsabaka, oyun, sağlıklı yaşam kaynağı, mesleki gereklilik gibi farklı içeriklerde uygulanarak toplum içerisinde yerini almıştır. İnsan yaşamı genel anlamda hareketsizlikten uzak olması, ister istemez her insanı sportif faaliyetlerin icra edildiği bir ortama doğru sürüklemektedir. Spor günümüzde artık insan hayatının vazgeçilmez etkinliklerinden biri haline gelmiştir. Bu nedenle sportif faaliyetler alanında günümüze kadar birçok araştırma yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Yapılan bu araştırmalarla sporun insan hayatında hangi yönleriyle ön plana çıktığı, yaşama dair ne gibi olumlu katkılar sağladığı, insan psikolojisini nasıl etkilediği ve buna bağlı olarak hangi davranış değişikliklerini kazandırdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte sporun insan yaşamında var olan diğer alanlardaki başarılarla da ilişkili olduğunun bilinmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu maksatla bireyin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik stratejileri, disiplin kavramı ve akademik başarı ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğu ve geline kaynak açısından anlamlı bir farklılaşma yaşanıp yaşanmadığının araştırılması yazına katkı sağlayacak bir çaba olarak değerlendirilmektedir.

Sporun insan hayatında meydana getirdiği değişim ve gelişimler, sadece bireyin sağlıklı bir bedene sahip olması veya sosyal gelişimine katkı sağlaması gibi durumlarla ilgili değil aynı zamanda akademik başarı seviyesi ile de ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında spor, mesleki gelişim ve başarı performansının artırılmasına da katkı sağlaması açısından önemlidir.

Spor, içeriği ve kapsamı açısından incelendiğinde mesleki olarak sürekli fiziksel bir hareketliliği içerisinde olacak olan subaylar açısından önemli bir kavramdır. Ülkelerin ordularında yer alan askerler mesleklerinin bir gereği olarak mutlaka belirli bir sportif fiziksel kabiliyet standardına ulaşmış olmak zorundadır. Askerler, sadece bununla yetinmeyip ulaşmış olduğu bu standardı korumakla yükümlüdür. Çünkü geçmişten günümüze askerler muharebe ortamı içerisinde başarıyı elde edebilmeleri için fiziksel bir çabaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu da belirli bir süreç içerisinde kazandırılan sportif fiziksel kabiliyet ile sağlanmaktadır. Askeri birliklerin başarıya ulaşmasında en önemli rolü üstlenenlerden birisi de lider kadrosunu oluşturan

subaylardır. Kara Harp Okulu, bu liderlik rolünü üstlenmeye aday olan Harbiyelilerin yetiştiği Türk Silahlı Kuvvetlerinin en önemli kurumlarından birisidir. Burada yetişen Harbiyeliler muharebe ortamında ihtiyaç duyulan her türlü bilgi, beceri, donanım, sevk ve idare yeteneğine sahip, askerlik mesleğinin gereklerini özümsemiş olarak mezun olmak mecburiyetindedir. Bu nedenle Harbiyelilerin eğitim ve öğretim süresi içerisinde gösterdikleri akademik başarı, öz liderlik davranışları ve disiplin durumları kritik bir öneme sahiptir. Bu maksatla Harbiyelilerin Beden Eğitimi ve Spor derslerinde gösterdikleri sportif fiziksel kabiliyetin, akademik başarıları, disiplin durumları ve öz liderlik davranışları üzerinde ne derecede etkili olduğu konusunun araştırılması kurumsal gelişime katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu bakımdan araştırmamız üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde öz liderlik, disiplin, akademik başarı, spor kavramlarına yönelik bilgi sunularak giriş yapılmış ardından çalışmanın yapılma nedeninin temellerini oluşturan araştırmanın sorunsalı, hangi amaçla yapıldığı, neden önemli olduğu, yazına ve Türk Silahlı Kuvvetlerine katkılarının neler olabileceği, araştırma kapsamı içerisinde ele alınmıştır.

İkinci bölümde yazın incelenerek araştırma ile ilgili kavramlar üzerine odaklanılmış ve öz liderlik, spor, disiplin ve akademik başarı kavramları geniş bir çerçevede ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde araştırmaya ait hipotezler oluşturulmuş, araştırmanın yöntemi ele alınmış, sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik, disiplin durumu, akademik başarı ve geline kaynak ilişkisine yönelik betimleyici istatistikler yapılmıştır. Parametrik ve parametrik olmayan testler aracılığıyla elde edilen bulgular ele alınmış ve yapılan analiz sonuçlarının ne anlama geldiği değerlendirilmiştir.

Son bölüm olan dördüncü bölümde ise sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik, disiplin akademik başarı ve geline kaynak açısından nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu üzerinde durulmuştur. Yapılan analiz sonuçlarının daha önce yapılmış olan çalışmalar ile benzeşim ve ayrışım gösterdiği kısımlar üzerine odaklanılmış, çalışmanın yapılmış olduğu kuruma yönelik katkılardan bahsedilmiş ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNSA LI

Sportif fiziksel aktivitelerin insan davranışları ve akademik süreci üzerinde ne gibi değişimler meydana getirdiğine yönelik günümüze kadar birçok araştırmalar yapılmıştır (Castelli, Buck ve Erwin 2004; Sallis, McKenzie, Kolody, Lewis, Marshall ve Rosenberg, 1999; Coe, Pivarnik, Womack, Reeves ve Malina, 2006). Örneğin, Soltz (1986)

tarafından 1550 spor takımında yer alan öğrenci ile herhangi bir spor takımında yer almayan 4553 öğrenci üzerinde yapılan bir diğer çalışmada da sporcu olanların sporcu olmayanlara göre akademik ders not ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek çıktığı görülmüştür. Öcal ve Koçak (2010) tarafından 15 İlköğretim okulu öğrencisinden oluşan 657 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapılan “Okul Sporlarının Orta Öğretim Öğrencilerinin Akademik Başarı ve Davranış Gelişimine Katkısı” çalışmasında okul sporlarına katılım gösteren öğrencilerin not ortalamalarının katılım göstermeyenlere oranla daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer çalışma Zırhlıoğlu ve Atlı (2011) tarafından 159 Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda öğrencilerin okula alım aşamasında girdikleri dayanıklılık ve beceri koordinasyon testlerini içeren Özel Yetenek sınavlarında aldıkları puanların genel akademik başarı not ortalamalarını etkilediği, bu yetenek sınavlarında yüksek puan alan öğrencilerin akademik olarak da daha başarılı olduğu görülmüştür. Yalçın ve Balcı (2013) tarafından 91 öğrenci velisi üzerinde yapılan çalışmada da ailelerin çocuklarının sportif faaliyete düzenli olarak katılımından sonra okul başarılarında anlamlı derecede olumlu gelişmeler ve başarı artışları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Er (2010) tarafından 76 kişilik örneklem grubu üzerinde yapılan çalışmada da düzenli olarak sportif faaliyet katılım gösterenlerin akademik başarı seviyelerinde de anlamlı düzeyde artış olduğu gözlemlenmiştir. Yapılmış olan çalışmalar değerlendirildiğinde yazında sportif fiziksel kabiliyet ile akademik başarı arasındaki ilişkinin anlamlı çıkmasını destekleyen birden fazla araştırma söz konusudur. Ancak akademik başarı ile spor arasındaki ilişkiyi askeri bir kurum bağlamında inceleyen yapılmış henüz bir çalışmaya rastlanılmamış olması bizi bu araştırmaya yönlendirmiştir. Daha önce yapılmış çalışmalardaki anlamlı ve olumlu yönde olan ilişkinin askeri bir kurum bağlamında da araştırılmasının yazına farklı bir bakış açısı katacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmamızda yer alan disiplin ve öz liderlik kavramları bağlamında düşündüğümüzde sportif fiziksel kabiliyet ile ilişkisine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Yazında yer alan araştırmalar genellikle sportif fiziksel aktivitelerin, toplumsal hayat içerisinde diğer insanlarla kurulan iletişimde gösterdikleri becerilerini geliştirmeye yönelik ne gibi katkıları olduğu, sahip oldukları kişilik özellikleriyle ne tür bir ilişkisi olduğu, psiko-sosyal durumlarını nasıl etkilediği, yaratıcılık ve çoklu zeka kavramları üzerinde ne tür değişimler yarattığı, sosyalleşme düzeylerine ne gibi katkıları olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır (Campbell, 1992; Küçük ve Koç, 2004; Şahin, 2012). Fakat insanların sahip oldukları sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik kavramı, disiplin durumu ve gelinen kaynak arasında ne tür bir ilişki olduğunu inceleyen araştırma sayısının yeterli seviyede olmadığı görülmüştür.

Bireylerin öz liderlik, disiplin ve akademik başarılarını dikkate alarak bu kavramların sportif fiziksel kabiliyet ile ilişkisini irdeleyen çalışmaların yeterli miktarda olmaması, bu alanda doldurulması gereken bir boşluk yaratmaktadır. Bireylerin sahip oldukları sportif fiziksel kabiliyetlerin onların akademik başarılarında, disiplin durumlarında ve öz liderlik davranışlarında nasıl farklılaşmalar yarattığı konusu araştırılması gereken bir bilimsel alan olarak değerlendirilmektedir.

Ülke savunmasında önemli bir yere sahip olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin lider kadrosunu oluşturan subayların, Kara Harp Okulu'ndan mezun olmadan önce sportif fiziksel kabiliyet ve zihinsel yeterlilik anlamında belirlenmiş olan standartları üzerine çıkması gerekmektedir. Bu açıdan Harbiyelilerin akademik başarılarını, disiplin durumlarını ve öz liderlik davranışlarını olumlu yönde geliştirmek ihtiyacı önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Günümüzde askeri hareket alanı içerisinde hata kabul etmeyen, daha hızlı ve doğru kararlar verebilen, yaratıcı düşünce gücüne sahip ve verilen hedefe ulaşmak için astlarını etkin bir şekilde yönlendirebilen liderlere ihtiyaç duyulmaktadır. Komutan ancak kendisi lider olduğu sürece astlarını peşinden sürükleyebilmektedir. Bu anlamda yapılacak olan bu çalışmanın Türk Silahlı Kuvvetlerinin özünü oluşturan lider kadronun gelişimine önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir. Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyetlerinin öz liderlik stratejileri, disiplin durumları ve akademik başarı seviyeleri ile ne derecede ilişkili olduğu ve bu ilişkinin hangi yönde olduğu araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında lider adayı hakkında “İlerideki meslek hayatında öz liderlik davranışı gösterebilecek mi?”, “Kendi tutum ve davranışlarını öz liderlik stratejileri çerçevesinde yeniden şekillendirebiliyor mu?”, “Disiplinin sportif başarısı açısından ne oranda etkinliği var?” ve “Akademik başarı seviyesini arttırabilmek için sportif fiziksel aktiviteler etkili mi?” soruları cevaplanacaktır. Böylece Kara Harp Okulu eğitim öğretim sistemine ve Türk Silahlı Kuvvetlerine faydalı olabileceği değerlendirilen araştırma sonuçlarına ulaşılmaya çalışılacaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Harbiyelilerde olması gereken en önemli niteliklerden birisi de sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olabilmesidir (Arıkan, 1994). Sportif fiziksel kabiliyeti başarılı olan bir Harbiyelinin mesleki gelişimine yönelik daha başka hangi kavramlar üzerinde başarılı olabileceği merak edilen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle araştırmamız sportif fiziksel kabiliyet açısından öz liderlik, disiplin, akademik başarı kavramlarının ve mezun olunan kaynak değişkeninin nasıl etkilendiği konusuna odaklanmıştır. Araştırmamızın temel amacı, Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel

kabiliyetin öz liderlik düzeyi, disiplin durumu, akademik başarı seviyelerini nasıl etkilediğini bulmak ve mezun olunan kaynak değişkeninin etkisini incelemek ve bu inceleme sonucunda elde edilen veriler ışığında Türk Silahlı Kuvvetlerinin lider kadrosunu oluşturacak olan Harbiyelilerin gelişiminde ve yetişmesinde, sportif fiziksel kabiliyetin ne oranda etkili olduğunu ve ortaya koyabilmektir. Araştırmanın alt amacı ise Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik ile anlamlı bir ilişkisinin bulunması sonucunda, öz liderlik alt boyutlarından hangi strateji üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek olacaktır. Araştırmanın bir diğer alt amacı da sportif fiziksel kabiliyetin, anlamlı ilişki bulunan öz liderlik stratejilerine ait alt faktörlerden hangilerini anlamlı derecede etkileyip etkilemediğini ortaya koyabilmektir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KATKISI

Sportif fiziksel aktivitelerin insan hayatındaki yeri ve önemi her geçen gün giderek daha da artmaktadır. Sporun, bireylerin davranışları üzerinde ne tür etkileri olduğu konusu geçmişten günümüze kadar araştırılan bir alan olmuştur. Bazı organizasyonlar açısından spor kavramının önemi diğerlerine göre daha fazla ön planda olabilmektedir. Bu kurumların en başında bir ülkenin caydırıcı gücünü oluşturan silahlı kuvvetleri gelmektedir. Askeri birlikler açısından sportif fiziksel kabiliyet kavramı ve bu kavramın bireyde meydana getirdiği zihinsel ve fiziksel değişim kritik öneme sahiptir. Askerler geleceğin muharebe ortamına hazır olmak için fiziksel yeterlilik düzeyini sürekli geliştirmek ve her an muharebeye hazır olmak için sportif fiziksel standartlara sahip olmak zorundadırlar. Bu açıdan sportif fiziksel kabiliyet ile akademik başarı, disiplin ve öz liderlik arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli olduğu değerlendirilen bir konudur.

Yerli ve yabancı yazında yapılan araştırmalar neticesinde öz liderlik ile sportif fiziksel kabiliyet arasındaki ilişki üzerine daha önce yapılmış bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle bu araştırma ileride bu alanda yapılacak olan çalışmalara bir dayanak teşkil etmesi nedeniyle önem arz ettiği düşünülmektedir.

Lider adaylarının sahip oldukları akademik başarı, öz liderlik ve disiplin, sevk ve idare ettikleri birliğin idaresinde dolaylı ve doğrudan bir ilişki içerisinde. Akademik başarı kavramının kurum içi başarı kriterlerine ulaşmada ve iş tatminlerinin artırılması yönünde ve örgütsel anlamda başarılı olmada kritik öneme olduğu bir gerçektir (Gürbüz, Sığı, 2013). Bu bağlamda akademik başarı , öz liderlik ve disiplin durumunun, sportif fiziksel kabiliyet ile anlamlı bir ilişkisinin olup olmama durumunun netleştirilmesi ve bunun sonucunda elde edilecek veriler ışığında yapılacak değerlendirmeler, Harbiyelilerin sportif fiziksel aktivitelere olan ilgisinin artırılmasına olumlu katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca Harbiyeli ile ilgili kanaat

edinme ve buna göre olumlu motivasyon teknikleriyle etkileyerek sportif fiziksel aktivitelere yönlendirme çabası ile sporda göstermiş olduğu başarının akademik, disiplin ve öz liderlik alanında da sergilenebileceği algısının kazandırmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın bir diğer katkısı da Kara Harp Okulu' na Harbiyeli temininde, adayların elenme aşamalarından birisi olan sportif fiziksel kabiliyetin ölçülmesi sürecine daha fazla önem verilmesine ve daha belirleyici bir aşama olarak dikkate alınmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmamız sonucunda lider adaylarının sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, disiplin, akademik başarı ve gelinen kaynak değişkeni ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğu belirlenecek ve değerlendirmeler sonucunda geleceğin liderlerinin yetiştirilmesinde önemli bir katkı sağlanacaktır. Bu araştırma sonucunda sportif fiziksel kabiliyetin, lider adaylarının mesleki yaşantılarında bir değerlendirme kriteri olarak kullanılabilmesi imkanı kazanılmış olacağı düşünülmektedir. Böylece mesleğe başlamadan önce lider adayları hakkında daha objektif ve güvenilir kanaatler oluşturularak bir değerlendirme kriterinin ortaya konulması sağlanacağı değerlendirilmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik, disiplin, akademik başarı ve kaynak ile ilişkisi üzerine yapılmış bir çalışmadır. Bu bakımdan araştırmanın kapsamı, Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik davranışı, akademik başarı seviyesi, hangi kaynaktan geldiği ve disiplin durumu ile ilişkisi konusunda anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını açıklamaktır. Sportif fiziksel kabiliyetin öz liderliğe ait davranış stratejilerinden hangileriyle ilişkisinin olduğu alt konu kapsamını ifade etmektedir. Çalışmada araştırmanın kapsamını oluşturan bir diğer alan da değişkenler arasındaki anlamlı ilişkinin altında yatan nedenler ile bu nedenleri oluşturan kavramların neler olabileceği üzerinde yapılan değerlendirmelerdir.

Araştırmanın örneklemini Kara Harp Okulu Harbiyelisi olan Harbiyeliler oluşturmaktadır. Örneklem olarak son sınıf Harbiyeliler konu kapsamına dahil edilmiştir. Örneklem grubunda yer alan Harbiyelilerin son sınıftan seçilmesindeki amaç, sportif fiziksel kabiliyet açısından dört senelik bir periyot sonucunda disiplin kavramını içselleştirme açısından yeterli zaman tanınmış olması ve dört senelik süreç sonucunda Harbiyelilerin öz liderlik davranışı olarak kendini yeterince yönlendirebilme ve kendinin liderliğini yapma konusunda daha etkin davranacağına yönelik değerlendirmeler olmuştur.

Birinci bölümde araştırma hakkında genel bir giriş yapılmış, neden yapıldığına dair değerlendirmeler ifade edilmiş, araştırmanın amacı, neden önemli olduğu, yazına ve Türk Silahlı Kuvvetlerine ne gibi katkıları olabileceği, konu ve örneklem açısından kapsamı ele alınmıştır. İkinci bölümde öz liderlik, disiplin ve akademik başarı ve spor kavramlarına değinilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SPOR KAVRAMI, TARİHÇESİ VE ÖNEMİ, İNSAN GELİŞİMİNDEKİ ROLÜ, SOSYOLOJİK AÇIDAN ÖNEMİ VE SPOR PSİKOLOJİSİ

2.1.1. Spor Kavramı

Spor, araştırmacılar tarafından birçok yönden ele alındığından dolayı farklı tanımlamalar içerebilmektedir. Yapılış amacı, içeriği, yapılış şekli ve hedefleri bakımından ilişki arz edebildiğinden dolayı birden fazla tanıma sahiptir (Dalkılıç, 2011).

Spor kelimesinin tanımına Türk Dil Kurumuna ait Türkçe sözlükten baktığımızda "Bedeni ve zihni geliştirmek amacıyla baktığımızda kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü" olarak tanımlanmaktadır. Yazında sporun tanımı üzerine birçok ifadeye rastlanmaktadır. Spor, insan yaşamının bir parçası olarak birbirinden farklı özelliklere sahip insanları biraraya getirebilen, insanların fiziksel ve ruhsal sağlığına olumlu yönde etki eden, moral kazanma ve sosyal iletişim kurabilme imkanı sağlayan fiziksel hareketler bütünü olarak tanımlanabilir (Özbaydar, 1983). Spor belirli bir disiplin içerisinde ve belirli hedefler doğrultusunda hareket etmeyi gerektirir. Sporun toplumsal yaşam içerisinde bireylerin kendini ifade etmesine, kişiliğini geliştirmesine, karakterini şekillendirmesine, pratik olarak düşünebilmesine ve kendine olan özgüveninin artmasına önemli derecede katkısı olduğu tespit edilmiştir (Güçlü ve Yentür, 2008). Sporun bir diğer yönü ise bireyler arasında yarışma ve mücadele kültürü oluşturur. Spor yapan bireyler belirli kurallar içerisinde birbirleriyle rekabet ederek ulaşmak istedikleri hedefler doğrultusunda hareket ederler.

Spor, sporcu açısından rakipleri karşısında kazanmak için verdiği fiziksel ve teknik bir mücadele: izleyenler açısından sporcular arasında yarışmaya dayalı heyecan verici ve göze hoş gelen bir süreç: toplum açısından o toplumun özelliklerini ve kültürünü yansıtan bir ayna olarak tanımlamak mümkündür (Fişek, 1998: 34). Spor, toplumların temel yapı taşı olan insanın, sosyalleşerek birbirleriyle etkileşime girmesini sağlayan, bilgi, beceri ve yetenek kazanmasına, mücadele azmi içerisinde hareket etmesine yardımcı olan, dayanışma ve barış ruhu içerisinde yapılan fiziksel aktiviteler bütünü olarak da tanımlanabilir. Erkal' a (1992: 119) göre ise spor, bireyin kabiliyetlerini geliştiren, belirli kurallar altında, bireysel veya toplu olarak yapılabilen, iş dışı zamanda

eğlence maksatlı yapılabilen ya da işinin bir parçası olarak icra edilen, sosyalleştirici, bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur.

Sonuç olarak bu tanımlamalar dikkate alınarak ifade etmek gerekirse spor, bireysel ya da toplu olarak yapılabilen, insana fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı bir beden kazandıran, sadece neşelenmek için değil belirli hedef ve idealler amacıyla da yapılabilen, belirli bir mücadele içinde dayanışma ve barış ruhunun hakim olduğu, sosyal, fiziksel, zihinsel ve psikolojik yönü olan hareketler bütünü olarak ifade etmek mümkündür.

2.1.2. Sporun Kısa Tarihçesi

Spor kavramı kelime olarak Latince kökenli birbirinden ayırmak anlamına gelen “disportare” sözcüğünden türemiştir. 17. yy itibarıyla kullanım sıklığı dolayısıyla ilk hecesi kısaltılmış, Fransızca’ da “neşe, dinlenme, hoş vakit geçirme, oyun” anlamına gelen “de sport” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır (Göral, 2001: 88). Tarihsel süreç içerisinde spor, ilk olarak insanların doğayla girdiği yaşam mücadelesi içerisinde yapmaya zorunlu oldukları fiziksel eylemler bütünü olarak ortaya çıkmıştır (Fişek, 1998: 15). İnsan yaşamını sürdürebilmek ve bu maksatla barınma, beslenme, korunma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için doğayla fiziksel bir mücadele içerisine girmiştir. İnsanın hayatını idame ettirme ihtiyacı, kaçınılmaz bir şekilde sporun insan hayatında yer almasına sebep olmuştur. Zamanla spor insan hayatında hem bir mücadele hem de bir eğlence etkinliği olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar sporu sadece eğlenmek için değil belirli hedeflere ulaşmak için belirli kurallar çerçevesinde yapılan disiplinli hareketler bütünü olarak algılamaya başlamıştır. Düzenli bir organizasyon içerisinde ilk olarak 1896 yılında düzenlenen olimpiyat yarışmaları ile milletler kendilerini uluslararası alanda barışçı amaçlarla sportif olarak ifade edebilme imkanı kazanmıştır. Günümüze kadarki süreç içerisinde hayatın ve toplumun bir parçası olarak spor, giderek artan bir şekilde insanların severek yaptığı, ihtiyaç duyduğu, mesleki anlamda profesyonelleştiği, kendilerini fiziksel ve zihinsel olarak eğittikleri bir etkinlik haline dönüşmüştür.

2.1.3. Sportif Faaliyetlerin İnsan Gelişimdeki Rolü

İnsanların zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal olarak bir bütün içerisinde geliştirilmesinin sağlanması modern eğitimin öncelikli hedeflerinden biridir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde bütünün bir parçası olan fiziksel eğitim, sportif faaliyetler ile süregelen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Göral ve Yapıcı, 2001). Spor yapan insanları toplum içerisinde diğerlerinden ayıran fiziksel, zihinsel, kişilik gelişimi ve

sosyal olma özellikleridir. Günümüzde sporun hem bireyin kendi hayatına hem de toplumun düzenine olumlu katkıları olduğu araştırmacılar tarafından belirlenerek ortaya konulmuştur.

Spor, bireyin sağlıklı, güçlü, bir bedene sahip olmasına, cesaretli ve kararlı hareket edebilmesine, zihinsel karar verme yetisinin gelişmesine, yarışma ruhu ve yardımlaşma duygusu içerisinde hareket edebilme alışkanlığı kazanmasına, çalışma disiplini, kendine güven ve mücadele azmi kazanmasına olumlu katkı sağlamaktadır (Alkurt, 2012). Bu bakımdan sporun fiziksel, zihinsel, sosyal ve kişilik gelişimine olumlu katkıları sağladığı bilinmektedir (Dalkılıç, 2012: 42).

2.1.3.1. Fiziksel Gelişimindeki Rolü

İnsan, hayatın içerisinde birçok aşamada karşısına çıkan fiziksel engeller ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu sadece güncel hayatta değil aynı zamanda tarihsel süreç içerisinde toplumlar arasında yaşanan savaşlarda da karşımıza çıkmaktadır. Askerlerin savaş sırasında dinamik, fiziksel anlamda güçlü, mücadelecı ve hazır olabilmesi için spor askeri alanda hala önemini korumaktadır (Alkurt, 2012). Bu açıdan muharebe ortamı içerisinde mücadele eden askerler için sahip olunan sportif fiziksel kabiliyet kritik bir öneme sahiptir. Bu yüzden askeri birlikler eğitim süreci başlangıcından itibaren fiziksel gelişimi arttırmak ve kazanılan yeteneklerin korunması için düzenli olarak sportif faaliyetleri sürdürmek durumundadırlar.

Hareket insanın beden yapısını ve direncini güçlendiren, enerjik bir yapı kazandıran, vücut yağ oranını düşürüp kas gelişimini arttıran ve böylece sağlıklı bir fiziğe sahip olmasını sağlayan en temel faktördür (Dalkılıç, 2012: 42). Yapılan spor sayesinde kalp atım sayısı yükselecek ve böylece insan vücudundaki damarlarda akan kanın hızı ve şiddeti, basıncı ve dakikada pompaladığı kan miktarı artacaktır. Bu durum fiziksel anlamda bireye güç katacak, yorulduktan sonra fiziksel olarak çabuk toparlanabilecek ve iskelet kas sistemini güçlendirecektir. Düzenli olarak spor yapan antrenmanlı bireylerin vücut kompozisyonlarında ciddi değişiklikler olduğu araştırmalarda gözlemlenmiştir. Antrenman sonucunda bireyin vücut yağ oranının düştüğü, kilo kaybı yaşandığı ve kas sisteminin geliştiği gözlemlenmiştir (Alkurt, 2012). Bireyin spor faaliyetleri sonucunda kazanmış olduğu fiziksel güç ve kompozisyon ona güven kazandıran unsurlardan birisi olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda karar alma aşamasında spor sayesinde sağlıklı bir bedene sahip olan bireylerin daha isabetli kararlar alabileceği değerlendirilmektedir. Çünkü insan bedeninin zihinsel faaliyetlerinin tam ve etkin olarak ilerlemesi sadece zihinsel süreç ile bağlantılı değildir. Düşünme ve karar verme sürecinde zihinsel aktiviteyi aynı zamanda spor yapmanın getirdiği fiziksel

bütünlük ve sağlıklı beden destekleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkurt, 2012).

Sportif faaliyetlerin düzenli olarak yapılması insan bedeninin fiziksel dayanıklılık gücünü artırır. Böylece bireyin değişen zor şartlara daha kolay uyum sağlayabilmesi ve yorgunluğa karşı koyma direncinin artması sağlanır. Düzenli yapılan spor, bedensel güç gerektiren zorlukların aşılmasının yanı sıra yeni fiziksel becerilerinin de kazanılmasına ve geliştirilmesine yardımcı olur (Göral ve Yapıcı, 2001). Düzenli olarak spor yapan bireylerin solunum, kalp, dolaşım ve sindirim fonksiyonlarının daha düzenli ve verimli çalışması, istirahat nabızları ve kan basınçları daha düşük olması gibi avantajları söz konusudur (İkizler, 1993). Ayrıca dinamik antrenman programları ile spor yapan bireylerde meydana gelen en önemli değişimlerden birisi bir dakikada kullanılan maksimum oksijen miktarının artmasıdır. Bu sürenin armasıyla elde edilen kapasite sayesinde daha zor fiziksel şartlar altında daha dayanıklı kalabilme becerisi kazanabilmektedir (Demir ve Filiz, 2004).

Sporun insanın fiziksel gelişimine önemli derecede olumlu katkıları olduğu bilimsel olarak ispatlanmış bir gerçektir. Özellikle insanın kalp-damar sistemine, iskelet-kas sistemine- vücut kitle endeksine, fiziksel görünüşüne ve sürat, denge, koordinasyon, çeviklik, esneklik gibi psiko-motor özelliklerine de ciddi faydaları tespit edilmiştir (Dalkılıç, 2012: 45). Tüm bu gerekçelerle spor, insanların yaşam standartlarını yükseltmek için düzenli olarak icra ettiği fiziksel hareketler bütünü olarak her zaman hayatımızda yerini almaya devam etmektedir.

2.1.3.2. Kişilik Gelişimindeki Rolü

İnsan davranışları, çevresinde oluşan durum ve koşulların etkisiyle şekillenir. Ayırt edici bir nitelik kazanarak farklılaşmaya sebep olan özelliklerin tamamına kişilik denir. Bir diğer ifadeyle, insanın iç ve dış çevresiyle kurduğu, toplumdaki diğer insanlardan ayırt eden, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki şekli olarak tanımlanabilir (Cüceloğlu, 2002).

Spor ile kişilik gelişimi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ortaya koyan birçok araştırma yapılmıştır. Sportif aktivitelerin sadece tek başına değil sosyal bir atmosfer içerisinde olması kişilerin genç yaşlardan itibaren davranışlarını şekillendirmesine ve yardımcı olduğu aynı zamanda sportif aktivitelerin rekabet ortamı içerisinde gerçekleşmesi bireyin kişilik oluşumuna yansiyarak etkili olduğu yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Spor yapan bireylerin spor yapmayanlara oranla daha çok işbirliği içinde davrandığı, belirli bir kişisel disipline sahip olduğu ve sosyal kurallara daha uygun davrandıkları araştırmalarda ortaya konulmuştur (Kuru ve Baştuğ, 2008). Sportif

faaliyetlere katılan bireylerin daha az saldırganlık duygusu içinde olduğu, öfkelenme süresinin daha düşük olduğu, utangaçlık duygusunu yenebilmede daha başarılı olduğu birçok araştırmada görülmektedir (Tazegül, 2014). Bu gözlemler sonucunda spor yapan bireylerin sosyal ortama uyum sağlama konusunda daha başarılı oldukları kanaati ortaya çıkmaktadır.

Spor yapan bireyin fiziksel olarak estetik bir görünüşe sahip olması, onun sosyal çevre tarafından beğenilmesine sebep olmakta ve böylece kişinin kendine olan özgüveni artmakta ve daha kolay iletişim kurabilmektedir. Bu sayede spor yapan bireyler yeni bir sosyal iletişime daha hazır ve yatkın, dışa dönük ve daha dinamik bir kişiliğe sahip olmasına yardımcı olmaktadır (Pehlivan ve Ada, 2011).

İnsanların serbest zamanlarında yaptıkları sportif aktiviteler onların pozitif bir duygu atmosferi içerisinde olmalarına ve dışadönük bir kişiliğe sahip olmasına yardımcı olmaktadır (Hills ve Argyle, 1998). Böylece birey kendini sosyal bir ortam içerisinde ifade edebilme, diğer insanlar tarafından dikkate alınıp kabul edilme duygusu içerisinde olmaktadır. Spor yapan bireyler genellikle sosyal bir ortam içerisinde diğer spor yapan bireylerle etkileşim içerisine girerek bir iletişim kanalı açmaktadır. Bu durum bireyin hem özgüven sahibi olmasına hem de başkalarının fikir ve düşüncelerine saygı gösterebilme davranışı sergilemesine katkı sağlamaktadır (Tazegül, 2014). Ayrıca bireysel sporların kişisel disiplini, sorumluluk bilinci ve liderlik özelliğini geliştirdiği, bireye mücadele etme duygusu kazandırdığı ifade edilmektedir (Başer, 1998).

Spor ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim adamları, spor yapan bireylerin kendini daha rahat ifade edebilen, dışa dönük, iletişim becerisi daha güçlü, daha çalışkan, daha dinamik bir hayatı tercih eden, yeni bir sosyal etkileşime daha hazır ve duygusal yönden daha dengeli olduğunu tespit etmiştir (Bayar, 2003: Doğan, 2005). Üniversiteli öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada haftada 4, günde 2 saat olmak üzere 3 ay boyunca boks ve kick-boks antrenmanı yapan öğrencilerin, yapmayanlara oranla nevrozizm kişilik özelliğinde anlamlı bir azalma olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmanın dışa dönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk boyutlarında anlamlı bir artış olduğu gözlemlenmiştir (Tazegül, 2014). Brown ve Blanton (2002) tarafından yapılan bir diğer araştırmada fiziksel aktivite, spora katılım arasındaki ilişki araştırılmış, spor yapanların yapmayanlara oranla daha az intihar davranışı sergiledikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak sportif aktivitelerin bireyin kişiliğine, dışa dönük olma, sorumluluk sahibi olma, uyum içerisinde hareket etme, öfke kontrolü sağlayabilme, duygusal yönden dengeli olabilme, daha az nevrozik davranış sergileme ve daha dinamik ve mutlu bir kişiliğe sahip olma gibi olumlu yönde birçok etkisi olduğu görülmüştür.

2.1.3.3. Zihinsel Gelişimindeki Rolü

Bireyin yaşamında sportif aktivitelerin varlığı sadece fiziksel değil zihinsel olarak da gelişime etki eder. İnsan karşılaştıkları sorunları en optimum şekilde çözebilmek için sağlıklı bir zihinsel yapıya sahip olmalıdır. İnsanın zihinsel aktivite süreci bilgiyi kavrama ve saklama ve bunu kullanabilme ile ilgilidir. Bireyin karşılaştığı problemler karşısında yorum yapabilme, değerlendirme ve karar verme basamaklarından oluşan zihinsel bir süreci vardır (Dalkılıç, 2012: 46).

İnsanın zihinsel aktivitesini sağlayan sinirsel yapının fiziksel hareketlilikten bağımsız olduğu düşünmek doğru olmayacaktır. Kişinin, sportif aktiviteyi uygulaması esnasında hareketler kendiliğinden değil zihinsel bir süreçten geçerek şekillenir. Sportif hareketlerin yapılması esnasında insan, mantığını, algılama gücünü ve düşünme kabiliyeti gibi zihinsel özelliklerini kullanır (Göral ve Yapıcı, 2001). Fiziksel hareketlilik, bireyin sağlıklı çalışan, etkin bir düşünce yapısına sahip olmada önemli bir etkidir. Spor yapan bireyler kendilerini yalnız ve mutsuz hissetmezler böylece yaşlısalar bile zihinsel sağlıklarını yitirmezler. Sosyal etkileşime daha yatkın olmaya yardımcı olan spor sayesinde insanlar nevrotik hastalıklara daha az yakalanırlar (Pehlivan ve Ada, 2011).

İnsan beyni oksijenle beslenmektedir. Spor esnasında bireyin aldığı oksijen miktarı artmaktadır. İnsan yaşlırsa bile düzenli olarak spor yapıyorsa beyin aktivitelere daha geç yavaşlayacaktır. Çünkü spor sayesinde beynin ihtiyacı olan oksijen fazlasıyla karşılanmış olacak ve hücreler kendini yenileyecektir (Demir ve Filiz, 2004). Beyin hücrelerinin yenilenmesiyle birlikte sağlıklı bir zihinsel yapı oluşacaktır. Spor sayesinde beyne sürekli olarak oksijen gönderildiği için hafıza problemleri ve unutkanlık gibi zihinsel rahatsızlıklar da azalmaktadır. Sporla birlikte alınan yoğun oksijen ile beyindeki stres hormonları etkisiz hale getirilerek stres seviyesinin azaldığı bilim adamları tarafından araştırmalarda kanıtlanmıştır (Özdevecioğlu ve Yalçın, 2010). Bu nedenle spor yapan bireyler aynı zamanda karşılaştıkları sorun ve problemler karşısında daha az stres yaşamakta ve daha rahat bir şekilde çözümler üretebilmektedir.

Tekin ve Taşgın (2008) tarafından spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada, spor yapan öğrencilerin yaratıcılık ve sözel dilsel zeka alanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki kurulmuştur. Böylece sporun kazandırdığı sağlıklı zihinsel altyapı sayesinde karşılaşılan sorunları çözmede spor yapanların daha çok yaratıcı fikirler üretebildiği ve daha mantıksal çözümler sunabildiği ortaya çıkmaktadır.

2.1.3.4. İletişim Becerisi ve Sosyalleşme Becerisindeki Rolü

İletişim becerisi ve sosyalleşme kavramlarını birbirini tamamlayan iki unsur olarak ele almak gerekir. Etkili iletişim becerisi, insanların mesleki, ailevi ve sosyal alan içerisinde başarılı olmalarına yardımcı olan bir yetenektir. Diğer insanlarla etkili iletişim kurabilen bireyler kendilerini sosyal bir ortamın içerisinde bulurlar. Sosyalleşebilmek için öncelikle iyi bir iletişim becerisine sahip olmak en temel şarttır. Sosyal bir çevrede yer alabilmek için sadece iletişimi güçlü olmak yeterli olmaz aynı zamanda bir takım bilgi ve becerilere de ihtiyaç vardır (Taşkıran, Selçuk, Doğan, 2014). Sportif fiziksel aktiviteler insanlar arasında iletişim duvarlarını kaldırdığı, özgüveni geliştirdiği ve böylece toplum içerisinde diğer insanlarla etkileşime girmesine olanak sağladığı yadsınamaz bir gerçektir (Şahin, 2012). Yalçın ve Balcı (2013) tarafından Ankara ilinde bir spor okulundaki 91 erkek öğrenci üzerinde yapılan çalışma sonucunda da sportif faaliyetlerin öğrencilerin sosyal davranışları ve iletişim becerisi konularında anlamlı bir pozitif etki yarattığı gözlemlenmiştir. Toplumda diğer bireylerle iletişim kurmada ciddi sorunlar yaşayan zihinsel engelli çocuklar üzerinde yapılan bir diğer araştırmada ise sportif aktivitelerle birlikte daha kolay arkadaşlıklar kurmaya başladıkları, etrafındaki diğer insanlarla daha fazla iletişim içerisine girdikleri belirlenmiştir (İlhan, 2008). Sporun insan iletişim süreci üzerindeki etkisine yönelik yapılan araştırmalarda, spor yapanların spor yapmayanlara göre daha dışa dönük, başka insanlarla iletişim kurmaya daha hazır, yeni ve beklenmeyen bir duruma daha kolay uyum sağladıkları, duygusal yönden daha dengeli hareket ettikleri bulunmuştur (Doğan, 2005).

Spor sayesinde insanlar birlikte hareket edebilmekte, birbirleriyle iletişim kurmakta, birbirlerinin fikir ve düşüncelerine saygı duymayı öğrenmekte ve birlikte hareket etmenin getirdiği sosyal sorumluluk anlayışıyla ilişkilerini sürdürmektedir. Spor yaparak kazanılan fiziksel estetik görünüş, insanların iletişim kurmada tereddüt etmeden davranmasına yardımcı olmaktadır.

Sportif aktiviteler aynı zamanda insanlara mutluluk sağlayan, sosyal bir eğlence ortamı oluşturur. Spor sadece yapanlar açısından değil, izleyenler açısından da dikkat çeken bir aktivite olması nedeniyle insanları biraraya getirir. Farklı düşünce ve fikirlere sahip bireyler eğlence atmosferi içerisinde birbirleriyle iletişim kurarak sosyal bir etkileşim oluştururlar. Sporun kendi içerisinde geliştirdiği kurallar sayesinde insanlar belirli kurallar çerçevesinde, toplumla uyum içerisinde hareket etmeyi öğrenirler (Şahan, 2008).

İletişim ilk olarak bireyin kendisinde başlamaktadır. İnsanlar sözlü iletişime geçmeden önce sözsüz iletişim kurarak etkileşime geçerler. Sözsüz iletişimde insanın fiziksel görünüşü ve duruşu mesaj alış verişinde temel bir etken olarak karşımıza çıkar

(Tepeköylü Öztürk, Soy Türk, Daşdan Ada, Çamlıyer, 2011). Hatta bir diğer araştırmacıya göre insanların beden duruşu onların duygusal durumlarını etkilemektedir (İzgören, 2000). Bu bakımdan spor yapan bireylerin fiziksel görünüş ve beden duruşlarının iletişimde etkili olduklarını ifade etmek yanlış olmaz. İletişim açısından etkili olan bir kişinin diğer insanları yönlendirebilme ve peşinden sürükleyebilme konusunda başarılı olması muhtemel bir durum olarak değerlendirilebilir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında sporun, insanların birbirleriyle olan iletişimlerini arttırmaya katkı sağladığı, bireyin diğer insanlarla iletişim kurabilme becerisini geliştirdiği ve insanların sosyalleşme düzeylerini arttırdığı anlaşılmaktadır.

2.1.4. Spor Psikolojisi

Sportif faaliyetin yapıldığı sosyal ortamda insanların sergiledikleri davranışlar ile ilgili soruları cevaplamaya çalışan spor ve egzersiz bilimine spor psikolojisi denir. (Kornspan, 2015). Spor psikolojisi spor alanındaki insan davranışlarının psikolojik boyutuyla ilgilenir. Spor yapan kişinin motivasyonları ve heyecan davranışları spor psikolojisinin ilgi alanındadır. Spor psikolojisi, insanların sportif faaliyete katılımları anında ya da katılımları sonucunda ruhsal durumlarındaki değişimleri inceleyen bir bilim dalı olduğunu söylemek yanlış olmaz (Özbaydar, 1983: 31).

Sporun insan davranışlarından oluşması, insan davranışlarının da psiko sosyal bir yönünün olması kaçınılmaz bir şekilde psikolojiyle uğraşan bilim adamlarını bu alana yönlendirmeye başlamış ve bu ilgi 1950' lerden bu yana devam etmiştir (Özbaydar, 1983: 31). Spor faaliyetleri bir çeşit oyundur. Bu durum da sporun insan psikolojisinde olumlu katkılar sağladığını ve onu motive edici bir unsur olduğunu göstermektedir. Spora insanların göstermiş olduğu ilgi, onun insan psikolojisine kazandırdığı olumlu katkıyı açıklamakta yeterlidir. Sporda insanın yaşadığı heyecan ve zevk, onu daha fazla başarıya ve duygusal anlamda daha canlı ve etkin olmasına katkı sağlamaktadır. Sporun insan psikolojisindeki bu terapi edici yönü, başarılı olmasında önemli bir katkı sağlamaktadır. Birinci olma tutkusu daima insanı başarıya güdüleyen bir psikolojik olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun insan psikolojisindeki başarıya odaklanma olgusunu harekete geçirdiği bilinmektedir (Özbaydar, 1983: 99).

İnsan, fiziksel boyutunun yanında aynı zamanda ruhsal boyutu olan bir canlıdır. Günümüzde spor, insanların fiziksel kabiliyetini arttırmak ve sağlıklı bir bedene sahip olmak amacıyla uyguladığı bir faaliyet olmanın yanı sıra bireyin psikolojik yönünü de etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun insanın psikolojisine önemli derecede olumlu katkılar sağladığı birçok araştırmacı tarafından sıklıkla ifade edilmektedir. İş hayatının getirdiği psikolojik problemlerin aşılmasında çoğu zaman

sporun katkısı küçümsenmeyecek derecede fazladır. Spor yapan bireylerin hayata bakış açıları, beklentileri, yaşam enerjileri, olumsuz durumlar karşısında gösterebildikleri psikolojik direncin daha fazla olduğu bilinmektedir (Küçük ve Koç, 2015).

Sporun insan hayatında motive edici bir unsur olarak yer alması, zevk veren ve terapi edici bir yönünün olması bireyin psikolojik olarak olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamaktadır (Özbaydar, 1983). Spor faaliyeti içerisinde olan birey yalnızlıktan uzaklaşmış olacak ve mutlaka spor yapan diğer bireylerle iletişim kuracaktır. Bu durum hem bireyin sosyal iletişim sürecine hem de psikolojik yönüne önemli katkılar sağlayacaktır. Spor yaparken karşılaşılan güçlüklerin aşılmasında gösterilen fiziksel çabanın yanı sıra zihinsel anlamda gösterilen psikolojik direnç, insanların yaşam mücadelesi içerisinde karşılaştıkları diğer sorunların çözülmesine de yardımcı olacaktır.

Sosyal bir atmosfer içerisinde bulunan birey, diğer insanlarla iletişim kurdukça sorunlarını çözmede ve fikirlerini ifade etmede bir deşarj olma durumu yaşayacaktır. Sporunun başarılı olup olmama durumuna göre etrafındakilerin onun hakkındaki düşünceleri psikolojik bir kaygı içerisine girmesine ve başarıya daha fazla odaklanmasına katkı sağlamaktadır. Spor bireyin psikolojisine etki ederek onun kişiliği üzerinde de değişimler yaratabilmektedir (Özbaydar, 1983: 205). Kişilik olarak içe kapalı olan bir birey, spor faaliyeti esnasında bulunduğu sosyal ortam gereği konuşma ihtiyacı hissedecek ya da zorunda kalacaktır. Bu sayede fikir ve düşüncelerini kendisiyle ortak paydada buluşmuş olan diğer insanlarla paylaşarak psikolojik rahatlama duyacaktır. Bu oluşumda insanın içinde bulunduğu fiziksel ortamın da etkisi söz konusu olmaktadır. Sporun getirdiği hareketlilik bireyi bulunduğu fiziksel ortamdan dışına çıkartarak dış dünya ile iletişime geçmesine sebep olacaktır. Yapılan birçok araştırma, spor yapan bireylerin dışa dönük ve duygusal yönden dengeli bireyler olduğunu göstermektedir (Tiryaki, 2000).

Araştırmacılar spor ortamında kişinin davranışlarının ne yönde değiştiğine yönelik birçok çalışma yapmıştır. Sporcuların sporcu olmayan bireylere göre daha sağlam psikolojik yapıya sahip oldukları ve sosyal yönden daha iletişimde başarılı oldukları belirlenmiştir (Yıldırım, Özcan, 2011). Bunun yanı sıra motive olmuş sporcuların karşılaştıkları stres ortamında daha fazla psikolojik direnç gösterdikleri ve kendine saygı ve iyi olma halini devam ettirdikleri tespit edilmiştir (Fulkerson, Keel, Leon ve Dorr, 1999). Spor ortamındaki sosyal etkileşim, kişinin duygusal olarak kendini ifade edebilme, saldırganlık, öfke, utangaçlık gibi duygularını boşaltabilme imkanı sağlayarak psiko-sosyal gelişime yardımcı olur (Kuru, 2003).

2.1.5. Sosyolojik Açıdan Spor

Sosyoloji, en basit ifadeyle toplumsal alan içerisinde insanların birbirleriyle etkileşimlerini, ilişkilerini inceleyen toplum bilimi olarak değerlendirilmektedir (Markula, 2015). Spor sosyolojisinde ise spor faaliyeti içerisinde bulunan bireylerin sosyal etkileşim sürecini inceler, hareket noktası bizzat sportif faaliyetin kendisidir (Erkal, 1986: 11). Bireysel ya da takım sporu yapan insanlar içinde bulundukları ortamda diğerleriyle etkileşime girme ihtiyacı hissederler. Bu kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkar. İnsanlar, davranışlarıyla kendilerini toplum içerisindeki diğer insanlardan farklılaştırırlar. Sosyalleşme, sadece insanları toplum içerisindeki diğer bireylerle olan ilişkilerini değil benzerliklerini de içerir. Spor açısından ise bir bireyin spora katılma biçimini inceleyen bir olgudur (Şahan, 2008). Spor bireyleri sosyalleşmesine ve daha çok sosyal ilişkiler kurmasına yardımcı olur. Spor sayesinde yeni arkadaşlıklar edinebilme ve diğer insanları tanıma isteği gibi çabaların oluşmasını sağlayacak ortamlar meydana gelir. Spor yapan bireyin kazanmış olduğu kendine olan güven başka bireylerle iletişim kurmasında bir başlatıcı etki görevi üstlenir. Bu iletişim kanalının açılması sosyal ilişkilerin artmasına sebep olmaktadır.

Sosyal hayat içerisinde spor, fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden destek sağlamanın yanı sıra iletişim ve arkadaşlık kurma becerilerini de geliştirerek sosyal yönüne de katkı sağlamaktadır (İlhan, 2008). Kişi, sportif faaliyetin yapıldığı ortamda kurduğu sosyal iletişim ile topluma uyum sağlama ve işbirliği içerisinde olma davranışı kazanabilmektedir (Erkal, 1992). Sporun sosyalleşme sürecine etkisi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Zihinsel engelli çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada düzenli aralıklarla yapılan sportif faaliyetin başkalarıyla etkileşime girme, grup faaliyetine katılma ve paylaşımcılık gibi konularda çocukların gelişmesine katkı sağladığı belirlenmiştir (İlhan, 2008). Spor faaliyeti içerisinde birey yardımlaşmayı, belirli kurallara uymayı, başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı göstermeyi ve birlikte çalışmayı öğrenir. Böylece toplumun temel yapıtaşı olan insanın sosyal düzene uyum içerisinde hareket etmesi kolaylaşır. Sportif faaliyetin getirdiği eğlence ortamı, sosyal etkileşimi daha verimli hale getirmekte ve bireylerin kendini daha rahat ifade edebilmelerine imkan sağlamaktadır.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde sporun bireyin sosyal gelişim düzeyinin geliştirilmesinde, toplumsal düzenin ve sağlıklı sosyal ilişkilerin oluşmasında önemli katkıları olduğu yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Spor, kişinin kendini ifade edebilmesine ve özgüven kazanmasına yardımcı olmakla birlikte, sosyal etkileşime girmesine teşvik edici bir faaliyet olarak da görülmektedir.

Spor, insanın kendini topluma ifade edebilmesine, içinde bulunduğu olumsuz psikolojik süreçlerden çıkabilmesine, sağlıklı yaşam standartlarına ulaşabilmesine, fiziksel ve zihinsel olarak kendini geliştirebilmesine, özgüven sahibi olmasına, hayata mutlu bakabilecek enerjiye ulaşmasına, rekabet ve kendisiyle mücadele kavramları içerisinde hareket edebilmesine katkı sağlar. Birey spor yaparak günlük hayatta karşılaştıkları sorunları çözebilme yetisine daha yatkın hale gelir (Tekin ve Taşğın, 2008). Spor, doğası gereği fiziksel bir hareketlilik içerisinde olmayı ve bunun sonucunda da etrafında bulunan başka insanlarla iletişim kurmayı gerektirir. Bu bağlamda spor yapan bireyler daha fazla çevreleriyle iletişime geçerler ve sosyalleşme düzeyleri artar (Şahin, 2012). Birey iletişim becerisinin artması nedeniyle belirli bir sosyal kitle ile birlikte hareket etmeyi, takım olarak uyum içerisinde davranmayı kolaylıkla öğrenir (Tepeköylü Öztürk, Soytürk, Daşdan Ada ve Çamlıyer, 2011). Spor sadece iletişim yönünden değil aynı zamanda insanın başarıya güdülenmesine katkı sağlama açısından da öneme sahiptir (İkizler, 1993). Profesyonel anlamda spor yapan atletlerin hedefledikleri sonuca ulaşmada gösterdikleri başarı, motivasyon düzeylerinin yüksek olmasından dolayı daha fazla olduğu bilinmektedir (Hodge, Allen ve Smellie, 2008).

Günümüzde bireyin iyi antrenmanlı ve düzgün bir vücuda sahip olması toplum içerisinde kendini kabul ettirmesinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Lindwall ve Hassmen, 2004). Spor yapan kişilerin iyi görünen fiziksel bir yapıya sahip olacağı bilinmektedir. Böylece birey, kendini daha rahat ifade edebilecek, özgüveni daha yüksek olacak ve böylece psikolojik anlamda kendini daha mutlu hissedecektir (Güçlü ve Yentür, 2008). Dış görünüş olarak etrafındaki insanların ilgisini çeken bireyler, daha etkin bir şekilde iletişim kuracak ve düşüncelerinden etkilenen insanlar düzeyinde daha fazla dikkate alınacaktır.

Spor, toplumsal düzenin sağlanmasındaki yeri ve önemi açısından her geçen gün daha da önemli bir konuma gelmektedir. Günümüzde teknolojiye yaşanan gelişim nedeniyle oluşan hareketsiz yaşamı ortadan kaldıran en temel alternatif olarak karşımıza çıkan spor, sağlıklı olabilmenin ve sosyalleşmenin de bir yolu olmuştur (Alkurt, 2012). Sağlıklı yaşamın temelinde yatan spor, eğlenirken aynı zamanda fiziksel hareketliliğe bağlı olarak genç ve dinamik bir bedene sahip olmamıza yardımcı olmaktadır. Kalp atım sayısının artmasıyla birlikte kan akışı hızlanır ve kılcal damarlara kadar giden kan sayesinde hücrelerin kendini yenilemesi sağlanır. Böylece sporun insan bedenine kazandırdığı sağlık standartları ile bireyin mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmesi de temin edilmiş olur.

İnsan, toplumun temel yapıtaşı olarak sosyal bir varlıktır. Toplum içerisinde her insan birbiriyle iletişim kurma ihtiyacı hissedecektir. İnsanlar ilişkilerinde ne kadar birbiriyle çok sözel iletişim içerisinde olursa o kadar kargaşa ve çatışmadan uzak durmuş olacaklardır. Sporun getirdiği sosyal ortam içerisinde insanlar birbirleriyle sağlıklı bir etkinlik içerisinde iletişim kurarlar. Dolayısıyla spor yapan bireylerin toplumsal uyum becerileri anlamlı bir şekilde pozitif olarak ilişki göstermektedir (Güçlü ve Yentür, 2008). Spor sayesinde birbiriyle aynı dünya görüşüne sahip olmayan, aynı fikirlere sahip olmayan bireyler dayanışma atmosferi içerisinde hareket edebilmektedirler. Sporun bu toplumsal faydası nedeniyle devletler sportif faaliyetleri teşvik eden etkinlikler ve organizasyonlar düzenleme gayreti içerisinde hareket etmektedirler.

Fiziksel ve zihinsel açıdan sağlıklı toplumların oluşmasında önem arz eden en temel öge spordur. İnsanlar sportif aktiviteler ile hem eğlenerek toplumsal refah ve huzuru sağlarlar hem de dayanışma içerisinde mücadele etmeyi ve irade olarak güçlenmeyi öğrenirler (Taşkiran, Selçuk ve Doğan, 2014). Toplumsal kurallar insanı refah ve huzur içerisinde yaşatmaya dönük kurallardır. Sporun insana kazandırdığı özelliklerden birisi de insanın kendisine ve çevresine karşı duyarlı ve saygılı olmasını sağlamaktır. Spor yapan birey sağlıklı ve mutlu olmayı hedefler. Obezite rahatsızlığına sahip bireylerin spor konusunda göstermiş oldukları çaba, sadece fiziksel görünüme yönelik değil aynı zamanda duygusal duruma da pozitif katkı sağladığı görülmüştür (Lochbaum ve Stevenson, 2014). Dolayısıyla spor yapan her birey toplumun huzur ve refahını koruyan kuralları uygular ve destekler.

Fiziksel hareketlilik aynı zamanda üretkenlik getiren bir eylemdir. Spor toplumun daima canlı kalmasını, hayata bağlanmasını ve toplumu oluşturan her bireyin işine özen göstermesini destekler. Sportif aktiviteler sayesinde toplumun üretkenlik kapasitesi olumlu şekilde etkilenecektir (Bulgu, 2013). Çünkü sporun bireylere kazandırdığı sosyal kaynaşma, iletişim içerisinde olma, yaratıcılık, karşılaşılan problemleri daha kolay çözebilme gibi toplum için faydalı olan özellikler vardır (Tekin ve Taşkın, 2008). Ayrıca spor fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı bir nüfusun oluşmasına, iletişimi arttırarak sosyal bir etkileşim ortamının oluşmasına, kendini dışlanmış hisseden bireylerin topluma kazandırılmasına, farklı düşüncelere sahip bireylerin bir araya gelerek barış ortamının oluşturulmasına katkı sağlaması açısından önemli bir kültürel süreçtir.

2.2. ÖZ LİDERLİK KAVRAMI (KENDİNİN LİDERLİĞİ)

Öz liderlik kavramı ilk olarak 1983 yılında Manz ve Sims tarafından literatüre girmiştir. Öz liderlik, "Bireyin bireysel ve örgütsel başarıyı elde etmesi için bazı bilişsel ve davranışsal stratejileri uygulayarak, kendisini motive etmesi, davranışlarını kontrol etmesi, kendisini etkileyerek yönlendirme süreci" olarak tanımlanmıştır (Manz, 1986). Öz liderlik, liderin sergilemiş olduğu davranışlarını geliştirme, etkileme ve değiştirme sürecini takip eden stratejiler bütünü olarak da ifade edilebilir (Manz, Skaggs, Pearce ve Wassenaar, 2015). Ayrıca karşılaşılan güçlüklerle mücadele etme ve bu zorlukların üstesinden gelebilme adına bireyin kendi kendini motive ederek bir öz etkileşim sürecine girmesiyle davranışlarında meydana getirdiği değişim olarak ele almak da mümkündür (Canbaş, 2004).

Öz liderlikte liderin öncelikli kendini tanıması, yeteneklerini bilmesi, kendisini harekete geçirecek öğelerin neler olduğunu analiz etmiş olması gerekmektedir (Prusia, Anderson ve Manz, 1998). Lider ancak kendi özelliklerini yeterince tanıdıktan sonra davranışlarını yönlendirebilir. Lider, kendisini hangi durumların motive ettiğini, nelerin davranışlarını yönlendirebileceğini ve davranışlarını nasıl kontrol edebileceğini kendisini tanıyarak daha doğru bir şekilde çözümleyebilecektir (Pihl-Thingvad, 2014). Öz liderlik kavramı, yönetici olmanın dışında her zaman "ne-neden-nasıl" sorularını dikkate alarak hareket eden lider olarak tanımlanabilmektedir. (Houghton, Neck ve Manz, 2003). Öz liderliğe yönelik eğitimler ilk olarak 1996 yılında verilmeye başlanmıştır. Bu eğitimi alan bireylerin diğerlerine oranla iş tatmini, zihinsel performansta artış gösterme, stres davranışlarında azalma ve olumlu yönde heyecanlanma davranışı gösterdikleri tespit edilmiş ve olumlu davranış değişiklikleri kazandıkları görülmüştür (Neck ve Houghton, 2006).

İnsanların kendi davranışlarında değişikliklere gitmesi, içsel bir motivasyon sürecinin sonucudur. Öz Kararlılık teorisinin bir alt düşüncesi olan Bilişsel Değerleme Teorisi kapsamında düşündüğümüzde insan psikolojisinin içsel motivasyon ile elde ettiği verimin, dışsal bir etki sonucunda olumsuz etkilenmesi ve azalması da söz konusu olabilmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Bu açıdan düşündüğümüzde öz liderlik kavramının alt bileşenleri arasında yer alan kendi kendini motive edebilme bileşenini daha farklı bir açıdan da değerlendirebilmemiz mümkün olabilmektedir.

Paylaşılan liderlik kavramı ile de ilişkilendirilen öz liderlik kavramı, kendini düzenleme teorisine göre ele alınmakta, kendini etkileme ve kendi kendini yönetme kavramlarını da içine alarak onlardan daha geniş ve kapsamlı bir anlam ifade etmektedir (Pearce ve Manz, 2005).

Öz liderliğin günümüzde etkili olarak nasıl geliştirilebileceği konusu düşünüldüğünde öne çıkan görüş, resmi olarak atanan yöneticileri örnek model olarak göstererek koçluk yapmaları sağlanabileceği ve bunun sonucu olarak da çalışanların öz liderlik özelliklerinin etkili olarak geliştirilebileceği yönündedir. Ayrıca kişisel yeteneklerini arttırmaya dönük olarak verilecek eğitimler sayesinde de bireylerin öz liderlik algılarının artması sağlanabileceği düşünülmektedir (Pearce ve Manz, 2005). Öz liderlik alanında yapılan çalışmalar sayesinde öz liderlik davranış stratejilerinin ortaya çıkmış ve böylece bireylerin kariyerlerindeki başarı hanesine olumlu katkı sağlayabilecek, onların yönetsel süreç içerisinde sergiledikleri rollerde psikolojik olarak üstünlük kazanmaları sağlanmıştır (Manz, Skaggs, Pearce ve Wassenaar, 2015). Öz liderlik, bireyin daha fazla sorumluluk içerisinde hareket ederek, dışsal motivasyon kaynaklarını kullanmak yerine içsel motivasyon ile davranışların şekillendiği, geleneksel lider otoritesine bağımlılığın azaldığı, liderliğin paylaşılan bir unsur olarak ortaya çıktığı bir süreçten oluşmaktadır (Manz, 2015).

Öz liderlik alanında yapılan araştırmaların, bireyin çalışma hayatına olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Çalışanların liderlik sürecine dahil edilmesiyle birlikte öz liderlik kavramı daha da ön plana çıkmaya başlamıştır (Pearce ve Manz, 2005). İşyerinde özerklik sahibi olan bir çalışanın öz liderlik yönünden daha fazla geliştiği ve bu durumda çalışanın iş doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Uğurluoğlu, 2010). İlköğretim öğretmenleri üzerinde yapılan bir çalışma, bireyin öz liderlik rolü sergilemesi ile iş tatmini, örgütsel bağlılık ve yenilikçi yaklaşımı ile anlamlı ve güçlü bir nedensellik bağı olduğunu göstermiştir (Arlı, 2011). Öğretmenler üzerinde yapılan bir diğer çalışmada da öğretmenlerin öz liderlik alt boyutlarından davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünme modeli stratejileri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Göksoy, Emen ve Yenipınar, 2014). Kamu yönetimi programlarından sağlık hizmet yönetim kursu mezunu Harbiyeliler üzerinde yapılmış olan bir diğer çalışmada da öz liderlik bileşenleri alt faktörlerinden başarılı performans hayal etme, kendi kendine konuşma faktörlerinin Harbiyelilerin bilişsel yetenek düzeylerinde anlamlı bir artış sergilediğini göstermiştir (Filipova, 2015). Bu bağlamda düşünüldüğünde liderlik kavramının günümüzün değişen koşulları çerçevesinde bir evrim sürecini devam ettirdiği, sadece geleneksel bir bakış açısıyla değil artık liderliğin birçok rolünün takım üyeleriyle birlikte ortaklaşa kullanıldığı bir diğer ifadeyle paylaşıldığı bir etkileşim içine girildiği görülmektedir. Her bireyin kendi kendilerini yönetebilecekleri bir öz liderlik süreci içerisinde hareket edebilecekleri görülmüştür. Paylaşılan liderlik rolü içerisinde her bireyin kendi kendini yönetebileceği, yönlendirebileceği ve kendinin liderliğini yapabileceği artık günümüzde daha fazla fark edilmeye başlanmıştır. Kendi kendine

yönetim konsepti içerisinde bireylerin kendi kendini yönetebilmesi kavramı, kendi kendini düzenleme, içsel motivasyon ve kendi kendine kontrol ile ilişkilendirilmiştir (Manz, 1986). Her bireyin içsel motivasyonunu kullanarak kendini düzenleme teorisi içerisinde davranışlarını kontrol etme ve yönlendirebilme becerisi içerisinde hareket edebilme gücü söz konusudur.

Sosyal Biliş Kuramı, insanların kendilerini ve çevrelerinde olup bitenleri nasıl algıladıkları, kendileri dışındaki bireyler hakkında neler düşündükleri gibi konuları içine alan, bireylerin düşünce, his ve davranışlarını anlamaya ve açıklamaya çalışan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Bandura, 1989). Sosyal Biliş Kuramı, kendine yararlı olmanın nasıl sonuçlar doğurduğu ve ne gibi etkileri olduğu üzerinde durmaktadır. Kendine yararlı olma kavramı Sosyal Biliş Kuramı içinde kilit bir öneme sahip olmuştur (Wood ve Bandura, 1989). Öz liderlik kavramı ile ilişki içerisinde düşünebileceğimiz öz yeterlilik kavramı, Sosyal Biliş Kuramında önemli bir yere sahiptir (Gürbüz, Şahin, 2012). Öz yeterlilik kavramı, insanların etrafında gelişen olayları kontrol altında tutabilmek için sahip olduklarına inandıkları bilişsel, güdüsel ve davranışsal potansiyel olarak tanımlanabilir (Bandura, 1997). Bu nedenle öz liderlik kavramı da sosyal biliş teorisi bağlamında günümüzde incelenmektedir (Neck ve Houghton, 2006).

1983 yılından bu yana yazında yer alan öz liderlik kavramı günümüzde daha da fazla dikkate alınarak önem kazanmaya başlamış ve örgütlerin, nitelikli çalışanlarında aradığı ve önem verdiği bir unsur olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Öz liderliğin getirdiği “kendi kendine” anlayışı, örgütler için fazladan enerji ve çaba gerektiren dışsal motivasyon ile hareket eden çalışanların yerine içsel motivasyon ile hareket eden ve organizasyon için enerji tasarrufu oluşturan çalışan profiline cazibesini arttırmıştır ve daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır (Manz, 1986).

2.2.1. Öz Liderliğin Bileşenleri

2.2.1.1. Davranış Odaklı Stratejiler

Davranış odaklı stratejiler sadece davranışlar üzerine odaklanan değil aynı zamanda bireyin öz farkındalık düzeyi üzerine de odaklanan bir kavramdır. Birey, öz farkındalık ve davranışlarına odaklanma ile kendisi hakkında elde ettiği bilgileri ve verileri değerlendirerek öz liderlik davranışlarını daha etkin bir şekilde sergileme potansiyeline sahip olabilmektedir (Bryant ve Kazan, 2012). Davranış odaklı stratejileri, hedef belirleme (self-goal setting), kendini ödüllendirme (self-reward), kendi kendine

hatalarını düzeltme(self-correcting), kendini gözlemleme (self-observation) ve kendine hatırlatıcılar belirleme (cues management) olarak beş bölümde incelenebilir.

2.2.1.1.1. Kendini Gözlemleme

Kendini gözlemleme, bireyin kendi düşüncelerini, hislerini ve davranışlarını dikkatle incelemesi ve bu olgulara odaklanmasını içeren, öz liderliğin başlangıç basamağını oluşturmaktadır. Bu basamakta etrafımızda oluşan olaylara ve kişilere karşı ne düşündüğümüz, nasıl tepki vereceğimiz üzerine kendi düşüncelerimize odaklanma söz konusudur. Kişilerin hedeflerine ulaşabilmesinde kendisinin değiştirmesi gereken davranış ya da düşünceleri varsa kendini gözlemleyerek bunları daha kolay fark edebilecek ve buna yönelik davranış değişikliğine gidebilecektir (Bryant ve Kazan, 2012).

Kendini gözlemleme aşamasında birey bir yargılama ve kendi benliğiyle karşı karşıya kalma durumu söz konusudur. Bu noktada bireyler kendi düşünce ve davranışlarını gözlemleyip sonuçlarına göre doğru ya da yanlış yargısı içerisinde hareket edeceklerdir. Benlik duygusuyla hareket etmesi onun doğru ve objektif gözlem yapmasını engelleyebilir. Yapılması gereken bu durumun bilincinde hareket edilmesi ve bu yaklaşım tarzının oluşturacağı gözlem hatalarına karşı farkındalık kazanmaktır. “Çelişkilerim ne?”, “Farkında olmam gereken şey ne?”, “Dikkat etmem gereken şey ne?”, “Bunun hakkında ne hissediyorum ya da düşünüyorum?”, “Gözden kaçırdığım husus var mı?”, “Problemler ya da seçenekler üzerine odaklandım mı?”, “Dikkatimi dağıtan şeyler ne?” gibi sorular kişinin kendini gözlemleme aşamasında zihninde olması gereken sorulardır (Bryant ve Kazan, 2012).

2.2.1.1.2. Hedef Belirleme

Öz liderliğin temel değişkeni olan bu boyut, bizim kişisel ilgilerimize yönelik hedefler belirlememizle ve bu hedeflere yönelik hareket edip etmemizle ilgilenir. Bu kişisel ilgilerimize yönelik izlediğimiz yolda nereye gittiğimizi bilerek hareket edip etmediğimiz ve bireyin bu belirlenen hedeflere göre kendine yön verebilmesi, motive edebilmesi ve hesaplı hareket edebilmesi stratejisi içerisinde davranması konusu, hedef belirleme aşamasının içeriğini oluşturur (Quinteiro ve Curral, 2012).

Bireyin belirlediği hedefler ulaşılabilir olmalıdır. Belirlenen hedefe ulaşmak için gidiş yolunu duraklara ayırmak gerekir (Bryant ve Kazan, 2012). Örnek vermek gerekirse, meslek olarak avukat olmayı hedefleyen bir birey ilk olarak üniversite sınavında hukuk fakültesine yetecek puanı almalı daha sonra hukuk fakültesinde

derslerini başarıyla geçebilecek sınav not ortalamalarını tutturması gerekmektedir. Bu örnekte bireyin hedefi tek aşamalı değil, birden fazla aşamadan oluşmaktadır. Hedefini avukat olmak olarak belirlemiş olan birey, bu ana hedefe ulaşmak için kendi davranışlarını değiştirme ve yeni küçük hedefler belirleme ihtiyacı hissedecektir (Neck ve Houghton, 2006). Belirlediği hedefleri başarma arzusu içerisinde hareket etme güdüsü, kişinin sahip olduğu kişilik özelliği ile de ilişkilidir. Başarma arzusu içerisinde hareket eden birey, iç kontrol odaklı, öz güveni yüksek ve öz disiplin içerisinde hareket edebilmektedir (Çetin ve Basım, 2013)

2.2.1.1.3. Kendini Ödüllendirme

Bireyin belirlediği hedeflere ulaşmasında ona en çok dışsal motivasyon kaynağı oluşturan aşamadır. Birey, hedefine ulaşmada kendisine motive edici ödüller belirleyebilir (Quinteiro ve Curral, 2012). Bu aşamada bireyin kendisini motive edecek obje, fikir ve hayalleri belirlemesi ve belirlediği hedefleri tamamladıktan sonra kendisini bu ödüller ile motive etmesi söz konusudur (Bryant ve Kazan, 2012). İstenilen satış rakamlarına ulaşılması ya da çok istediği üniversitenin istediği bölümünü kazanması gibi hedefleri elde etmesi sonucunda kendisine bir haftalık yurtdışı tatili, hayalindeki arabaya sahip olma ya da istediği özelliklere sahip bilgisayarını satın alma gibi somut şeylerle ödüllendirebilir. Bunun yanı sıra kazandığı üniversiteden dolayı anne ve babasının kendisini takdir etmesi sonucunda hissettiği gurur ve sevinç, istediği satış rakamlarına ulaşma sonucunda piyasadaki diğer rakiplerine üstün gelmenin getirdiği haz ve mutluluk duygusu gibi soyut ödüllendirme ile kişinin kendisini ödüllendirmesi kendini ödüllendirme boyutunu ifade etmektedir.

2.2.1.1.4. Kendi Kendine Hataları Düzeltme

Belirlenen hedeflere ulaşmak için yeterli çaba ve gayret göstermeden, sorumluluk duygusu ile hareket etmeme sonucunda oluşan eksiklikler, hatalar ya da verimsiz durumlar, bu hataların gözlemlene yoluyla fark edilebilir. Bu gözlemlene sonucunda geri besleme yapılır ve davranış değişikliğine gidilmesi için iradeyi zorlayacak düzeltmelerin uygulanması aşamasıdır (Neck ve Houghton, 2006).

Kendi kendine hatalarını düzeltme boyutunda birey belirlediği hedeflere ulaşamadıysa bunları tamamlamak için ekstra önlemler ve irade zorlayıcı tedbirler almak durumundadır (Bryant ve Kazan, 2012). Sınavlarında başarısız olan bir Harbiyelinin iç muhasebe yaparak yeterince çalışmadığını anlaması ve kendisine “maç yapmaya gitmeme”, “arkadaşlarıyla birlikte pikniğe gitmekten kendini alıkoyma” gibi

tedbirler almasıdır. Böylece başarısız olduğu sınavlara daha fazla çalışma imkanı yaratmış olacaktır. Bu durum kendi kendine hatalarını düzeltme faktörünü açıklamaktadır.

2.2.1.1.5. Kendine Hatırlatıcılar Belirleme

Bu boyutta birey önemli anları ve zamanında yapılması gereken göreve yönelik durumları kendisine hatırlatmak için belirlenen somut hatırlatıcılar ile ilgili bir durumdur. Öz liderlik, bireyin gün içerisinde yapması gereken aktiviteleri belirli bir öncelik sırasına göre organize ederek göreve odaklanmasına yönelik tedbirler alınmasını gerekli kılar (Bryant ve Kazan, 2012). Bu tedbirler belirli somut hatırlatıcıları içermektedir. Bu yöntem bireye aynı zamanda zaman yönetimi yapmasını ve öncelikler belirlemesini sağlamaktadır. Ders çalışması gerektiğini hatırlaması için kitaplarını masanın üzerinde açık bırakması bireye psikolojik olarak rahatsızlık yaşatacak ve ders çalışması gerektiğini hatırlayacak olmasını pozitif hatırlatıcı olarak değerlendirilecektir. Hatırlatıcıları seçerken önemli olan nokta hangi fiziksel objelerin bireyin görevine daha iyi odaklanmasına yardımcı olduğunun belirlenmesidir (Neck ve Houghton, 2006). Bireyin görevini ya da belirlediği hedefleri yapmasında odaklanmasını olumsuz etkileyecek, odaklanmasını bozacak olan objelerin göz önünden kaldırılması da bu boyutun diğer bölümüdür (Manz, 1992). İnternet bağımlılığı olan Harbiyelinin kullandığı cep telefonunun internet paketini iptal ettirmesi negatif uyarıcıların göz önünden uzaklaştırılmasına örnek olarak gösterilebilir.

2.2.1.2. Doğal Ödül Stratejileri

Doğal ödül stratejisini, bireyin yaptığı davranıştan memnun olarak aynı davranışı sürdürmesi ve sergilediği bu davranışın sonucunda kendisini ödüllendirmesi olarak değerlendirebiliriz. Öz liderliğe olumlu yaklaşımı dikkate alan bu strateji, bireyin hoşuna giden davranışları tekrarlaması için kendisine verilen ödüller sonucunda hedefine ulaşmasına yönelik güdülenmeyi arttırıcı bir rol oynamaktadır (Houghton ve Neck, 2002).

2.2.1.2.1. Doğal Ödüller Üzerine Düşünceyi Odaklama

Doğal ödül stratejisinde bireyi motive eden içsel ve dışsal motive araçları olan iki farklı unsur söz konusudur. Bireyin başardığı görev sonucunda ikramiye ödülü kazanması dışsal, görevini başarmanın verdiği huzur ve mutluluk ve yaşanan sevinç ise içsel ödüllendirme olarak değerlendirilebilir (Manz, 1992). Doğal ödül stratejisinin

temel düşünceleri: görevi başarmak için yapılması gerekenleri daha zevkli hale getirmek, görevin ifası esnasında olumlu yönleri dikkat çekmek ve düşünceleri pozitif yapmak, görevlerin bir parçası olan ödüllere odaklanma, olumlu şeyler üzerine odaklanma ve bu durumu geliştirmedir (Bryant ve Kazan, 2012).

Doğal ödül stratejisi, bireyin kendisini sürekli pozitif, yeterli ve verilen görevi yapabilecek yeterliliğe sahip biri olarak görmesini sağlar. Birey başarılı olduğu işleri yaparak sürekli kendisi için motive edici ödül kazanır ve kendisini yeterli hisseder (Manz, 1992). Bu strateji, bireyin kendini kontrol ederek, özgür iradesiyle hareket etmesi sonucunda hedeflediği başarıya ulaşması, kendisini yeterli hissetme duygusunu yaşaması ve yapılması gereken bir hedefin var olması sürecinden oluşmaktadır.

Doğal ödüller üzerinde düşünceyi odaklama stratejisi, görevin ifası esnasında herhangi bir faaliyetin içerisinde yer alan, o işin yapılmasıyla da ortaya çıkan, haz vermesi nedeniyle kişiyi memnun edeceği düşünülen faaliyetler olarak da ifade edilebilir (Houghton ve Neck, 2002). Bu stratejinin en temel özelliği iş yapıldıktan sonra elde edilecek ödülün kazandırdığı motivasyon değil, işin yapılması esnasında haz duyarak o işin yapılması ve işten zevk alma duygusu içerisinde faaliyetin devam ettirilmesini dikkate alan bir bakış açısının olmasıdır (Neck ve Houghton, 2006).

2.2.1.3. Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri

Yapıcı düşünce modeli, bireyin hedeflerini gerçekleştirme sürecinde yaşadığı olay, tecrübe ve durumlar neticesinde sahip olduğu bilgi birikimi ve içinde bulunduğu psikolojik durumla alakalı bir kavramdır (Houghton, Carnes ve Ellison, 2014). Bireyin sahip olduğu bu düşünce modeli içerisinde kendisi için önemli olan, üzerinde daha çok durulması gereken ve odaklanması gereken birtakım uyarıcılar bulunmaktadır (Anderson ve Prussia, 1997). Öz liderlik alanında yapılmış olan araştırmaların merkezinde: çalışanların kendi düşünce kalıplarını yönetebilme konusundaki becerilerini en üst seviyeye çıkarmak olgusu olmuştur. Bu stratejide iş yaşamında yaşanan olumlu durumları hatırlamak, olumsuz duygu ve etkileşimlerden uzak durarak göreve odaklanmaktan bahsedilmektedir (Manz, 1986). Yapılan işin can sıkıcı ve arzulanmayan kısmına değil keyif verici ve cazip olan kısmına odaklanma söz konusudur. Böylece birey işine daha fazla motive olması için bir uyarıcı elde etmiş olacak ve sergileyeceği verimlilik de bu performansla doğru orantılı olarak artacaktır. Yapıcı düşünce modeli stratejileri yazında üç kısımda incelenmektedir.

2.2.1.3.1. Başarılı Performans Hayal Etme

Öz liderlik için hayal gücünü kontrol edebilme yetisi temel teşkil eden bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. En iyi sonucu hayal etme düşüncesi, bireyin psikolojik durumuna ve gerçekleştireceği aktiviteyi en uygun şekilde tamamlaması açısından olumlu motivasyon sağlayacaktır (Bryant ve Kazan, 2012). Olimpiyatlarda yarışacak atletin yarışmadan günler önce bitiş çizgisini birinci geçip seyircilerin tezahürat ve alkışlarıyla karşılaşacağı anı hayal etmesi ya da hedefini vurmak için nişan almış olan bir atıcının zihninde hedefini tam isabet olarak vurmuş hayal etmesi, bireyi olumlu motive edecek ve başarılı olmasına katkı sağlayacaktır.

Birey, öncelikle performansını sergileyeceği fiziksel atmosferi, sonrasında o alandaki obje, ses ve koku gibi detayları, kendisinin karşılaşacağı ve üstesinden gelmesi gerektiği olayları ya da kişileri, bu olaylar veya şahıslar karşısında sergilemesi gereken tavır duruş ve davranışlarını, his ve duygularını zihninde canlandırır. Kişi, hayal gücüyle zihninde gerçekleştirdiği bu canlandırmayı, karşılaşacağı duruma hazır olduğunu hissedinceye kadar tekrarlayabilir (Bryant ve Kazan, 2012). Böylece hedefine ulaştığı anda hissettiği mutluluğu hayal ederek kendi kendini motive eder. Hayal gücüyle elde edilen bu motivasyon gücü, bireyin hedefine ulaşmasında önemli rol oynamaktadır.

2.2.1.3.2. Kendi Kendine Konuşma

İnsanlar karşılaştıkları sorunları çözerken zihinlerinde var olan fikirleri, kendi kendine konuşarak, sesli düşünme yoluyla ortaya koyup farklı çözüm arayışı içerisinde olabilirler. Bu durum bilimsel olarak psikologlar tarafından da doğruluğu kanıtlanmış olan bir yöntemdir (Bryant ve Kazan, 2012). Birey karşılaştıkları problem ya da aşılması gereken engeller karşısında kendi kendine olumlu etkileşime girerek cesaretlendirmeye ve motivasyonunu arttırmaya çalışmaktadır. Bu konuşmanın içeriği: olumlu telkinlerden oluşan, motivasyon artırıcı ve kişinin hedefini gerçekleştirebileceğine olan güven ve inancını arttıran yönlendirmelerden ibarettir (Quinteiro ve Curral, 2012). Maça çıkmadan önce bir futbolcunun “Bu maçı alacağız, mutlaka kazanmalıyız.” cümlesi ya da tezini bitirmeye çalışan yüksek lisans Harbiyelisinin kendi kendine “Bu tezi en kısa sürede bitirmeliyim, fazla zamanım kalmadı.” gibi cümleler söylemesi, sigarayı henüz bırakmış birisinin tekrar içmemesi için “İçmemeliyim. Dayan! Sakın içme!” gibi motive edici konuşmalar yapması örnek olarak verilebilir.

Kendi kendine konuşma davranışı, her bireyin günlük hayatı içerisinde ara sıra karşılaştığı ve kendini motive etmesi için kullandığı, içsel bir güdüyle ortaya çıkan bir

eylem olarak da ifade edilebilir. Kendi kendine konuşma faktörünü, hedefe yaklaşma anında bireyin karşılaştığı problemlerle ve bu problemlerin getirdiği stresle mücadele ederken sergilenen bir içsel güdüleme aracı olarak da ele almak mümkündür.

2.2.1.3.3. Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme

Bu boyutta, bireyin belirlediği hedeflere ulaşma yolunda kullanacağı fikir ve düşünce kalıpları içerisinde kendisine hiçbir yararı olmayan fikir ve düşünceleri değerlendirme ve bunun sonucunda bu faydasız düşünce kalıplarını olumlu ve yararlı olanlarla değiştirmesiyle sonuçlanacak bir süreç söz konusudur (Manz, 1992). Topluluk önünde konuşmaktan çekinen birisinin yeniden değerlendirme yaparak bu şekilde düşünmenin kendisine fayda sağlamayacağını değerlendirmesi ve bu düşünce kalıbının yerine kendisine olan güvenini artırması söz konusudur. Böylece topluluk önünde bu konuşmayı yapabileceğine olan inancının artması sonucunda oluşacak olumlu atmosfer, bireyin olumlu davranış sergilemesine neden olacaktır. Birey, zamanla kazanmış olduğu tecrübe ve bilgilerin yardımıyla önceden sahip olduğu düşüncelerin yararsız olduğunu fark etmesi sonucunda bir değerlendirme yaparak bunların yerine, kendisini hedefe yönlendirecek ve fayda sağlayacak düşünceleri getirmesi söz konusudur (Manz, 1992).

2.2.2. Öz Liderliğin Benzer Kavramlarla İlişkisi

Neck ve Houghton (2006) tarafından yapılan çalışma, bize öz liderlik ile benzeşim içerisinde olan kavramlardan bahsetme imkanı sunmaktadır. Sosyal biliş teorisi, kendini düzenleme, içsel motivasyon, kendi kendine kontrol ve kendi kendine yönetim kavramları öz liderlik ile benzeşim gösteren kavramlardır.

2.2.2.1. Sosyal Bilişsel Kuram ve Öz Liderlik

Sosyal Bilişsel Kuram, Albert Bandura (1989) tarafından geliştirilmiştir. Bu kuramın temelinde gözlem yoluyla öğrenme vardır. Bu süreç dikkat etme, hatırd tutma, davranış oluşturma ve motivasyonel süreç olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada birey, model alacağı kişiyi gözlemleyerek tüm ilgisini ona odaklar. İkinci aşamada gözlemlene ile elde edilen bilgiler zihinde depolanır. Üçüncü aşama olan davranış oluşturma sürecinde, bireyin zihninde olan bilgileri davranış boyutuna taşıması söz konusudur. Son aşamayı ise uygulanan davranışın birey üzerinde oluşturduğu güdülenme sürecini ifade etmektedir (Bandura, 1989).

Sosyal Biliş Kuramında, bireyin zihninde topladığı verileri davranışa dökebilmesi için “öz yeterliliğe” ihtiyaç duyulmaktadır. Bireyin zihnindeki modelleri gerçekleştirebilme ve başarma inancı, onun öz yeterlilik durumunu göstermektedir (Bandura, 1989). Birey bu süreçte zihnindeki olguyu yerine getirebilecek kabiliyete sahip olup olmadığı konusunda değerlendirmeler yapmaktadır. Öz liderlik bileşenlerinden yapıcı düşünce modeli ve doğal ödül stratejileri, öz yeterliliği geliştirmeye yönelik olan süreçlerdir (Neck ve Houghton, 2006). Öz yeterliliğin yüksek seviyede olması, bireyin sadece iş performansına değil aynı zamanda belirlenen hedeflere ulaşmada daha mücadeleci olmasına, iç girişimcilik yönünden daha etkin olmasına ve görevi başarmada daha ısrarcı olmasına da katkı sağlamaktadır (Bandura ve Cervone, 1986; Meydan, 2011). Öz yeterliliği yüksek olan bireylerin, motivasyon seviyeleri ve problem çözme yeterlilikleri, öz yeterliliği düşük olanlardan daha nitelikli olduğu düşünülebilir (Şeşen, 2010).

2.2.2.2. Kendini Düzenleme ve Öz Liderlik

Kendi kendini düzenleme teorisinde birey kendi davranışları ile belirlenmiş olan standartlar arasındaki farklılaşmayı kapatmaya çalışır. Birey, davranışlarının standartların altında olması durumunda bunu yukarı çekmeye, fazla olması durumunda da belirlenen standartlar seviyesine düşerek sağlamaya çalışmaktadır (Carver ve Scheier, 1998).

Kendini düzenleme teorisi, bireyin istediği hedefe ulaşabilmesi için ihtiyacı olan standartların üst kontrol mekanizmalarıyla belirlendiğinden bahsetmektedir. Hedeflenen başarıya ulaşmada etkin rol alan standartlar bir kontrol mekanizması aracılığıyla belirlenmektedir (Neck ve Houghton, 2006). Kendini düzenleme davranışı sergilenmesi, üst kontrol sistemi tarafından koyulan standartlara ulaşmaya çalışan bireyin sorumluluk duygusu, görev bilinci gibi kavramlarda gösterdiği performansı da arttıracak değerlendirilmiştir (Manz, 1986). Sorumluluk bilinci içerisinde hareket eden bireyin kendine olan güveni ve ısrarcı gayreti, belirlenen hedefe daha kolay ulaşabilmesine katkı sağlamaktadır. Kendine güvenmeyen ve umutsuz olan bireyler ise çabuk vazgeçmektedirler.

Öz liderlik kavramı açısından kendini düzenleme teorisine baktığımızda, davranış odaklı stratejilerin bu kapsamda değerlendirilebileceği görülmektedir (Arlı, 2011). Kendini gözlemlenme davranışı, bireyin yeniden değerlendirme yaparak davranışlarını düzenleme ve belirlenen standartlar seviyesine getirilmesine sebep olmaktadır. Bu süreçte birey gözlemlenmeden sonra hedefine ulaşmak için değiştirmesi, ortadan kaldırılması ya da geliştirmesi gereken davranışlarını değerlendirme yapması

söz konusudur. Kendini cezalandırma ve kendini ödüllendirme faktörleri belirlenen standartlar seviyesine çıkma ya da inme sürecini kontrol eden alt faktörler olarak görülebilmektedir. Kendine hedef ve hatırlatıcılar belirleme davranışları da kendini düzenleme teorisi ile benzer bir yol izlediği söylenebilir. (Neck ve Houghton, 2006). Bu doğrultuda düşündüğümüzde öz liderlik ile kendini düzenleme teorisi birbirleriyle farklılaşan kavramlar değil, birbirlerini bütünleyen ve benzeşim gösteren kavramlar olduğu düşünülebilir.

2.2.2.3. İçsel Motivasyon ve Öz Liderlik

İçsel motivasyon sürecinde birey belirlenen hedeflere ulaşmak için kendi kendine güdülenme süreci üzerine odaklanmaktadır. Dış etkilere uzak ve sadece bireyin kendi iç dünyasında ve zihninde olayları algılama ve değerlendirme yöntemi sonucunda elde ettiği bir tatmin söz konusudur. Birey için istediğini elde edebilme sürecinde harcanan enerji ve çaba, tatmin edici ve zevk veren bir süreçtir (Brief ve Aldag, 1976). Kendi kendini güdüleme süreci, kolay elde edilebilirliği olan bir durumdur. Kişinin kendisi dışında başka bir irade tarafından ödül ve beklenti içerisinde olma durumu, içsel motivasyonda söz konusu değildir. Birey kendi kendine tatmin olabilecek ve güdülenebilecek sebepleri kendisi yaratır.

Öz liderlik bağlamında düşündüğümüzde davranış odaklı stratejilerden kendini ödüllendirme ve doğal ödül düşüncesine odaklanma faktörü içsel motivasyon sürecini içermektedir (Manz, 1986). Kendinin liderliğini yapan birey motive olacak yöntemlere başvurmaktadır. Bu noktada belirlenen hedeflere ulaşmak için kendisi için ödüller koyarak içsel motivasyon sürecini aktif hale getirmektedir. Hedefe ulaşmanın getirdiği haz ve mutluluk doğal bir ödül sürecini oluşturmaktadır. Bu sayede birey iç tatmin yaşadığı için performansını arttırarak daha başarılı olabilecektir.

2.2.2.4. Kendi Kendini Yönetim ve Öz Liderlik

Kendi kendini yönetim kavramı, bireylerin kendi tutum ve davranışlarını kontrol ederek ve belirli stratejiler izleyerek belirlenen hedeflere ulaşabilmesi ile ilgilidir. İşin başından sonuna kadar yetki ve sorumluluk kendini yöneten bireye aittir (Wellins, Byham ve Wilson, 1991). Üst kontrol mekanizması tarafından belirlenen standartlara ulaşmak için birey ihtiyaç duyduğu bütün kararları kendisi alır.

Kendi kendini yönetim stratejilerinin asıl ortaya çıktığı alan olan sağlık bilimi yazınında, hastaların sahip olduğu olumsuz alışkanlıkları ortadan kaldırmaları için kendileri tarafından kullanılan yönetim mekanizması olan “kendi kendini kontrol”

yöntemi hastaların kendi kendini yönetebilmesini sağlamaktadır. (Neck ve Houghton, 2006). Bu açıdan bakıldığında kendi kendini yönetim anlayışının, öz liderlik tarafından kapsanan bir olgu olduğu görülmektedir.

Öz liderlik stratejileri açısından değerlendirdiğimizde kendi kendini yönetme teorisinin, davranış odaklı stratejiler çerçevesinde ele alındığı düşünülebilir. Öz liderlik stratejilerini oluşturan alt faktörler söz konusudur. Kendini gözlemlene ve bunun sonucunda tutum ve davranış değiştirme, hedef belirleme sonucunda belirlenen hedefe ulaşılması, motivasyon için kendini ödüllendirme aşamasında kendini kontrol etme, belirlenen standartların gereğinin yerine getirilememesi durumunda bireyin kendisini cezalandırarak davranış değişikliği kazanması, hedefe ulaşılması için doğru zamanlama ile hareket etme imkanı sağlayan kendine hatırlatıcılar belirlenmesi, öz liderliğin temel alt faktörlerini oluşturmaktadır. Bu alt faktörler kendi kendini yönetim süreci ile benzeşim göstermektedir. Sonuç olarak öz liderliğin kendi kendinin yönetim kavramını içine alan ve daha üst düzey hedef ve standartlar sahip olan bir kavram olduğunu düşünebilmemiz mümkündür (Neck ve Houghton, 2006).

2.3. DİSİPLİN KAVRAMI, TARİHİ SÜRECİ VE KAPSAM BAKIMINDAN DİSİPLİN TÜRLERİ

2.3.1. Disiplin Kavramı ve Tarihi Süreci

Disiplin kavramı Latince “disciple” kelimesinden türemiş olup, öğreti, kural, düzen, liderin izleyen ya da birinin peşinden giden anlamına gelmektedir. Disiplini ile ilgili yapılmış olan tanımlamaların büyük bir çoğunluğunda belirli kurallara uymayı ifade eden anlamlar mevcuttur. (Karaduman, Eren, Güneş, Erol, Birgül, Tatar ve Öztürk, 2008). Disiplin her toplumda farklı olarak ifade edilse de, genel olarak belirli bir düzen içerisinde hareket edilmesi için insanlar tarafından koyulan kurallar zinciri olarak ifade edilebilir (Bröckling, 2001). Türkçe sözlükte “Sıkı düzen: öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Türkay (1987) ise “Belirli bir yol izleyen bilgi ve becerilerin bütünü” olarak ifade etmektedir. Bireysel açıdan baktığımızda disiplin, düzen koyucu tarafından belirlenmiş olan kurallara uyma davranışı gösterme olarak ele alınabilir. Toplumsal açıdan değerlendirdiğimizde ise bireylerin, içinde bulundukları toplumun kurallarına ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla koyulan kurallar bütünü ile oluşan durumu ifade etmektedir.

İnsan hayatında disiplin, küçük yaşlardan itibaren bireylerin belirli kurallar içerisinde hareket etmesiyle kazanılmaya başlanır. İnsan, hayatın her alanında dolaylı ya da dolaysız olarak kurallar zinciri içerisinde yaşama ihtiyacı hisseder. Bu kurallardan

uzaklaşmak en temel anlamda örgüt içerisinde karmaşa ve başarısızlığı getirir (Bröckling, 2001). Birey, çocukluktan itibaren girdiği eğitim süreci içerisinde toplumsal kurallar zinciri içerisinde hareket etmeyi ve bu kurallara uymayı öğrenir. Toplumun bir parçası olan insana verilen bu eğitim sürecinin amacı, insanın itaatsizliğin sınırlandırılması ve davranışlarının disipline edilmesidir.

Tarihsel süreç içerisinde disiplinin tanımına baktığımızda, 11. yy. da “ceza, zarar, acı” anlamlarında kullanılmaya başlanmış, 15. yy. da çeşitli bilim dallarına verilen ad olarak da ifade edilmiş, 16. yy. da “eğitim, ahlaki yöneltme, etki” kelimeleri ile ifade edilmiştir (Karaduman vd., 2008). Günümüzde daha çok “Belirli bir düzeni kurmaya çalışan, belirli bir toplumun her üyesi için belirlenen ortak kurallar” şeklinde yorumlanmaktadır (Onur, 1979). Türk Silahlı Kuvvetleri açısından disiplin kavramının tanımına baktığımızda İç Hizmet Kanunu 13’üncü maddesinde “Kanunlara, nizamla ve amirlere mutlak bir itaat, astının ve üstünün hukukuna mutlak riayet” olarak tanımlanmış olduğunu görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde yazılı ve sözlü olarak oluşturulan ve kanunlara dayanan kurallardan oluşan her türlü talimata göre hareket etme davranışı olarak ifade edilebilir.

2.3.2. Tarihsel Süreç Bakımından Disiplin Türleri

Tarihsel süreç açısından değerlendirdiğimizde disiplini iki farklı anlayış açısından ele almamız gerekir. Birinci anlayış katı kuralların temel alındığı geleneksel disiplin anlayışı, ikinci anlayış ise bireylerin kendi hareketlerini kontrol edebilmelerine dayanan pozitif disiplin anlayışıdır (Karaduman vd., 2008).

2.3.2.1. Geleneksel Disiplin Anlayışı

Geleneksel disiplin anlayışı, esnek olmayan katı kurallardan oluşan, bu kurallara uyulmadığı takdirde ağır ceza ve yaptırımları olan bir düzeni ifade etmektedir. Belirlenen kurallara uyulması için verilen bu ağır cezalar sayesinde düşünce ve davranışların değiştirilebileceği görüşü hakimdir (Eren, 1993). Bu anlayışta bireyin hareket serbestliği çok kısıtlıdır. Sıkı olarak takip edilen bu düzenlemelerle bireyler üzerinde kurallara uyma korkusu yaratılır. Belirlenen bu kurallara uyulmadığı takdirde kişiler, ceza yöntemiyle uyuma yöneltirilir. Bu yöntemde kısa sürede kurallara uyma anlayışı kazandırılabilir fakat uzun süreli disiplin anlayışı ve içselleştirme sağlanamamaktadır. Çünkü disipline edilmeye çalışılan birey, korku objesi ortadan kalktığında kurala uyma zorunluluğunun da ortadan kalktığı anlayışına sahip olabilmektedir (Bröckling, 2001). Ayrıca geleneksel disiplin anlayışı, bireyin kural

koyuculara karşı olumsuz bir izlenime sahip olmasına ve düzeni bozacak yollar aramasına neden olabildiği görülmüştür (Hodgetts ve Kroeck, 1992).

Geleneksel disiplin anlayışının ortaya çıkardığı etkiler, bireylerde istenmeyen davranışların ortadan kaldırılmasından daha çok, yeni problem sahalarının oluşmasına neden olduğu görülmüştür. Bu anlayışın sonucunda daha fazla kurallardan oluşan ve giderek sertleşen bir disiplin anlayışı ortaya çıkmaktadır (Karaduman vd., 2008).

2.3.2.2. Pozitif Disiplin Anlayışı

Pozitif disiplin anlayışı, bireylerin kendi hareketlerini kontrol edebildikleri ve kendi başlarına problemlerin üstesinden gelebildikleri bir yönetim anlayışına sahiptir. Bu anlayışta, bireylerin başarılı bir yaşam için ihtiyaç duydukları çalışma ortamının yaratılması söz konusudur (Karaduman vd., 2008). Başarısız olduklarında, küçük düşürülme, hor görülme, ağır ceza ve yaptırımlar uygulanması gibi durumlarla karşılaşmak yerine güven duyacakları bir ortamda hatalarını öğrenme fırsatı yakalamalarına imkan sağlanmaktadır (Nelsen, Lott ve Glenn, 2000).

Bu yaklaşımda bireyin gönüllü olarak daha yüksek performans göstermek istemesi, böylece içinde bulunduğu yönetim ile işbirliği içinde kendi tutum ve davranışlarını düzenlemesi söz konusudur. Birey otokontrol düşüncesi içerisinde kendi davranışlarını yönlendirmektedir (Werther ve Davis, 1985). Pozitif disiplin anlayışında, bireye öğrenme için doğal ve mantıklı sonuçlar kullanma, problem çözme becerilerini öğretme gibi unsurlar bulunmaktadır (Eaton, 1997). Ayrıca bireye kendisinin karar verebilmesi, seçim hakkının olması, kendi sorumluluğunu alma gibi özgürlüklerini arttırıcı imkanlar sunulmaktadır (Ada ve Ölçüm, 2002). Pozitif disiplin anlayışını, geleneksel bakış açısından ayıran en temel neden, belirlenen kural ve düzenlemelere isteyerek uyan bireylerden oluşan bir örgütsel iklim havasının var olmasıdır. Kural ihlalleri karşısında yapıcı tutumla yaklaşmak gerekmektedir. Kural koyucu, bireyin hatalarını görmesine ve buna göre davranışlarını geliştirip düzeltmesine imkan sağlarsa kalıcı bir disiplinin oluşmasına sebep olabilmektedir (Baş, 1997).

Pozitif disiplin anlayışında bireyin belirlenen kural ve düzenlemelere isteyerek uyması gibi yönetimler tarafından çok arzu edilen faydalarının yanında, askeri ortamın getirdiği muharebe ortamı içerisinde oluşan hayati durumlar karşısında aynı sorumluluk bilincine sahip anlayışa sahip olup olmadığı konusu belirsizliğini korumaktadır.

2.3.3. Kapsam Bakımından Disiplin Türleri

Disiplini kapsam bakımından iki ayrı şekilde ele almak gerekir. Kişinin kurallara uyma konusunda kendi denetim mekanizmasını çalıştırmasına bireysel disiplin kavramı denilmektedir. Kişiyi bulunduğu örgüt içerisinde kontrol edebilecek önlemlerden oluşan çabalara da kurumsal disiplin kavramı denilmektedir (Karaduman vd., 2008).

2.3.3.1. Bireysel Disiplin Kavramı

Bireysel disiplin, kurumun belirlemiş olduğu kurallarına ve amaçlarına uyum göstermede bireyin kendi üzerinde kurmuş olduğu öz denetim olarak nitelendirilebilir (Bingöl, 1990). Bireysel disiplin, bireyin kendi kendine kurallara uyma bilincine sahip olması ve bu durumun onu pozitif yönde geliştirmesi anlamına gelmektedir. Bireysel disiplinde, kişinin sadece toplum içerisinde kurallara uyması demek değil aynı zamanda toplumdan soyut olduğu zaman içerisinde de belirlenmiş olan bu kurallar bütününe göre hareket etmesi söz konusudur (Cingil, 1996).

Kişinin aile ortamından aldığı kazanımlar, kendi sosyal çevresi ve o güne kadar almış olduğu eğitim süreci ile kazanmış olduğu bireysel disiplin algısı sayesinde hedeflemiş olduğu amaçlara ulaşırken daha kolay istediklerini elde edebilecektir. Öz disiplini gelişmiş olan bireylerin başarıya ulaşmaları daha kolay olacaktır. Çünkü bireysel disipline sahip olan bireyler kendilerini ve duygularına daha kolay yönetebilirler. Olaylar karşısında kendi düşünce ve davranışlarını eleştirebilirler. Böylece eksikliklerini belirleyip, olması gereken biçimde davranış geliştirebilme durumu söz konusudur. Bireysel disiplinde kabullenme, irade sahibi olma, verimli çalışma ve sabırlı olma vardır (Geylan, 1993).

2.3.3.2. Kurumsal Disiplin Kavramı

Kurumsal disiplin, kişiyi içinde bulunduğu kurum içerisinde kontrol etmekle ilgili bir kavramdır. Bireyin kurumun amaçlarına ve kurumsal düzene göre hareket etmesini sağlayan bir güçtür. Bireysel disiplinden farklı olarak kuralları koyan ve uyulmasını sağlayan yönetimsel bir güç söz konusudur (Karaduman vd., 2008). Bu gücü örgüt yöneticisi, amir, üst, komutan, lider gibi kavramlar ifade eder. Bu güce sahip olan kişilerin diğer örgüt üyelerine karşı kuralları uygulatmak için aldıkları önlemler, o kuruma ait kurumsal disiplin algısını yansıtmaktadır (Geylan, 1993).

Kurumsal disiplinin temel amacı, bireylerin davranışlarını kurumun amaçları ile uyumlu hale getirmek ve istenilen davranış kalıbını yerleştirerek kurum hedeflerini gerçekleştirmektir (Cingil, 1996). Bu disiplin türünde düzenini sağlanması mümkün olsa

da zorlayıcı tedbirlerle sağlanması nedeniyle disipline edilmeye çalışılan bireyler içinde kurallara uyuyormuş gibi görünmeye çalışan, disiplini içselleştirememiş hareket eden çalışanlar söz konusu olabilmektedir. Kurumsal disiplin türünde, bireylerin kurallara uyma ya da uymama davranışı karşısında kazandıkları ödül ya da ceza durumu söz konusudur. Bu durum kurum ve birey arasında bazen güvensiz bir ortamın oluşmasına sebep olabilmektedir (Eren, 1993). Bireysel disiplinindeki bireylerin sorumluluk bilinci içerisinde hareket etmesi ve kurallara kendi istekleri ile uymaları söz konusu iken kurumsal disiplinde kurumun dikte ettiği, içselleştirilmeye çalışılan kurallar bütünü vardır.

Disiplin kavramı askeri birlikler içerisinde geçmişten bu yana var olan ve asker kavramı ile tanınmış olan bir olgudur. Zaman içerisinde bu kavram sadece askeri birlikler içerisinde kalmamış, sivil hayat içerisinde de birçok alanda ve örgüt içerisinde başarının anahtarı olarak görülmeye başlanmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri açısından kurumsal disiplin algısına dayalı bireysel disiplin anlayışının kazandırılması ve içselleştirilmesi, uyumlu ve dengeli bir şekilde uygulamalar ile sürdürülmeye çalışılmaktadır. İstenmeyen davranışların tekrar edilmemesi için ceza ve istenilen davranışların tekrar ederek arttırılması için ödül sistemi kullanılmaktadır.

2.4. AKADEMİK BAŞARI KAVRAMI, SPORLA İLİŞKİSİ, YURTİÇİ VE YURTDIŞI YAYINLAR

2.4.1. Akademik Başarı Kavramı

Akademik başarı kavramı bir öğretim sürecinde öğrenim gören ve belirli bir eğitim seviyesinin üzerinde olan, her yaştan öğrenciyi içeren, akranı olan diğer öğrencilerle arasındaki başarı puanı farkıyla ilgili olan, eğitim sistemi içerisinde bireyin çalışmasının karşılığı olarak elde edilen, somut kriterleri içeren, öğrenim sürecindeki ilerleme olarak açıklanabilir (Keçeli-Kaysılı, 2008). Akademik başarı, bir diğer çalışmada öğrencinin okuldaki derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla belirlenen beceriler ya da kazanılan bilgi düzeyini gösteren puanlar olarak ifade edilmiştir (Castelli, Hillman, Buck ve Erwin, 2007). Başarı kavramı Türkçe sözlükle “İstenilen bir sonuca ulaşma yönünde gösterilen ilerleme” olarak açıklanmıştır. Eğitim açısından düşündüğümüzde ise belirlenen hedefleriyle uyumlu ve tutarlı olarak sergilenen davranışlar bütünü olarak ifade edilebilir (Demirtaş ve Çınar, 2004).

Öğrenci öğrenim gördüğü ders ve eğitim süreci sonucunda bu ders konularını içeren sınavlara tabi tutulmaktadır. Bu sınavlar sonucunda ders konuları ile ilgili sahip olduğu bilgi birikimi ve çalışma kapasitesine göre belirli bir puan elde etmektedir. Her

öğrenciye verilen bu puan, öğrenim grubunu oluşturan topluluk içerisinde belirli bir sıralamanın oluşmasına sebep olmaktadır. öğrencilerin kendi aralarında elde ettikleri puana göre girdikleri bu sıralama, onların akademik başarı seviyesini gösteren bir sayısal kriter olarak değerlendirilmektedir. Bu puanlama sistemine göre öğrenci, kendisinin hangi not aralığında olduğunu ve sıralamada nerede olduğunu görebilmektedir. Bunun sonucunda akademik başarı seviyesi ile ilgili olarak değerlendirme yapıp, belirlediği hedef doğrultusunda yeni çalışma planları ve stratejiler oluşturmaktadır.

Öğrencilerin sahip olduğu akademik başarı seviyeleri belirli kriterler dikkate alınarak sınıflandırılabilir. Bu sınıflama neticesinde öğrenci “başarısız”, “vasat” ya da “başarılı” olarak nitelendirilebilmektedir. Böylece akademik başarı seviyesi yüksek olan öğrenciler hem ödüllendirilmekte hem de başarısını sürdürebilmek için motive edilebilmektedir. Akademik yönden “başarılı” ya da “vasat” olarak nitelenen öğrenciler ise daha çok başarılı olmaya teşvik edilmektedir.

Öğrencinin sahip olduğu bu akademik başarıyı etkileyen, iç ve dış nedenlerden oluşan birden fazla faktör bulunmaktadır. Akademik başarı, maddi olanaksızlıklar, sosyo-ekonomik durum, çalışma ortamının olmaması, anne babaların eğitim seviyesi, dışarıdan eğitim desteği, aile içi ilişkiler, medeni durum, öğretim biçimi, çalışmak için yeterli boş zamanın olup olmaması durumu, bireyde duygusal çöküntülerin oluşmasına neden olabilecek sosyal ilişkilerde başarısızlık, spor yapıp yapmama alışkanlığı gibi dış nedenlere bağlı olduğu gibi öğrencilerin hissettikleri mutluluk, sahip olduğu kişilik, öğrenmeye karşı duyduğu ilgi, hissettiği benlik algısı, zeka yetersizliği ya da ileri zekalı olma durumu, sistematik çalışma alışkanlığı gibi içsel nedenlerden de etkilenebilmektedir (Arslantaş, Özkan ve Külekçi, 2012). Ayrıca bireyin sahip olduğu sorumluluk bilincinin de akademik performansın güçlü bir belirleyicisi olduğu ortaya konulmuştur (Fumham, Zhang ve Chamorro-Premuzic, 2006; Diseth, 2003; Gürbüz ve Sığı, 2011). Bireyin sahip olduğu akademik öz yeterlik de akademik başarıyı sağlayan bir diğer etken olduğu belirlenmiştir. Öğrencinin akademik anlamda başarılı olacağına olan inancı, akademik başarısını olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Bandura, 1977; Pajares, 1997). Akademik başarıyı etkileyen dış faktörler içerisinde yer alan spor yapıp yapmama alışkanlığının yanında bireylerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyet de bu faktörlerden birisi olarak değerlendirilebilir.

2.4.2. Spor ve Akademik Başarı İlişkisi

Sporun akademik başarı ile ilişkisini açıklayan yazında birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar akademik başarı ile spor arasında anlamlı bir ilişki

olduğunu ortaya koymuştur. Sportif aktivitelerin akademik başarı sürecinde bireyi olumlu motive eden bir unsur olduğu görülmüştür (Akandere, Özyalvaç ve Duman, 2010). Spor, bireyin akademik hayatına belirli bir düzen getirerek, akademik başarı sürecine olumlu katkı sağlamaktadır (Yalçın, Balcı, 2013). Bireylerin akademik başarılarının şekillenmesinde sadece aile ve sosyal çevre gibi faktörler değil aynı zaman da bireyin spor yapma alışkanlığı da önem taşımaktadır (Papaioannou, Ampatzoglou, Kalogiannis ve Sagovtis, 2008). Akademik başarı kavramı sadece bireysel fayda sağlamak için değil aynı zamanda sosyal çevre, aile ve içinde bulunulan toplum açısından önem taşıyan bir unsurdur (Zırhlıoğlu ve Atlı, 2011). Birey spor yaparken akademik başarı seviyesine olumlu katkı sağlayacak çalışma motivasyonunu aktif hale getirmiş olur. Sporun bireyde meydana getirdiği fiziksel, zihinsel ve psikolojik değişimler akademik başarı seviyesine de olumlu katkı sağlayacağı hususunda yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bireyi güdüleme aracına dönüşen sportif fiziksel aktivite, akademik başarıyı da beraberinde getirir (Akandere, Özyalvaç ve Duman, 2010).

Akademik olarak başarılı olan bireylerin geleceğe olan kaygıları, onları motive eden en temel unsurlardan biri olarak düşünülebilir. Başarıyı hedefleyen öğrenciler, her zaman belirledikleri hedefe ulaşabilme ve geleceğini daha güvenilir hale getirebilmek için kaygı hissederler. Hissedilen kaygının bireyin hayatındaki her türlü akademik sürece yansması söz konusudur. Ayrıca puanlama sistemine tabi olan her türlü derecelendirme öğrencinin kaygısının bir parçası haline gelebilmektedir. Bu durumda Harbiyelinin akademik puanlamasına etki eden her türlü sınav notları onun için çok önemli bir konuma sahip olmaktadır. Bu açıdan düşündüğümüzde öğrencinin akademik başarısı ile beden eğitimi dersinden aldığı başarının birbirleriyle paralel olarak ilerlemesi gerektiği ve birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna varılabilir (Coe, Pivarnik, Womack, Reeves ve Malina, 2006).

Spor, insan beynindeki sinirsel bağlantıları güçlendirerek düşünme ve problem çözme kapasitesine olumlu katkı sağladığı görülmektedir (Sallis, McKenzie, Kolody, Lewis, Marshall ve Rosenberg, 1999). Öğrenme becerisine yardımcı bir unsur olan spor, insanların küçük yaşlardan itibaren aldıkları fiziksel eğitim sayesinde psikomotor özelliklerini daha iyi kullanabilmeye ve matematiksel problemleri çözmede daha aktif ve başarılı olabilmeye yardımcı olabilmektedir (Shephard, 1997).

2.4.3. Yurtiçi Yapılmış Çalışmalar

Yalçın ve Balcı (2013) tarafından 7-14 yaş arasındaki 91 erkek öğrenci üzerinde yapılan çalışmada çocukların sportif faaliyete katımlından sonra derslerine karşı ilgilerinin arttığı, daha düzenli ve sistematik bir biçimde ders çalıştıkları, okula gitme

isteklerinin arttığı, sınıf içi yapılan çalışmalara katılım düzeylerinde de anlamlı bir artış görüldüğü tespit edilmiştir.

Adsız (2010) tarafından 4 ve 5. Sınıf 41 öğrencide yapılan bir diğer çalışmada, düzenli olarak yapılan sporun dikkat gelişimine olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubu üzerinde yapılan bu çalışmada sportif faaliyete katılan çocukların dikkat seviyesinin %83 oranında daha yüksek olduğu görülmüştür.

Zırhlıoğlu ve Atlı (2011) tarafından 159 Beden Eğitimi bölümünde okuyan Harbiyeli üzerinde yapılan çalışmada, Beden Eğitimi bölümüne seçilmeden önce “özel yetenek sınavı” olarak mekik koşusu, beceri koordinasyon ve temel fiziksel yetenek sınavlarına tabi tutulmaktadır. Öğrencilerin bu sınavlarda aldığı puanların okuldaki ders başarısında sergilediği akademik performansla ne oranda bir ilişki içerisinde olduğu gözlemlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma sonucunda öğrencilerin akademik başarısı ile özel yetenek sınavı puanının anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu, yetenek sınavında yüksek puan alanların anlamlı derecede akademik başarılarının da yüksek olduğu görülmüştür.

Şenses (2009) tarafından 1142 ilkokul öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin okul başarısının beklenen aksine daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Düzenli sportif faaliyete katılmayan öğrencilerin ise başarı seviyelerinin düzenli olarak katılanlara oranla anlamlı derece daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

Bir diğer çalışmada öğrencilerin akademik başarısını etkileyen fiziksel sportif aktivitelerin doğrudan bir ilişkisinin olmadığı fakat dolaylı da olsa akademik başarıya katkı sağladığı belirlenmiştir. Er (2010) tarafından yapılan çalışmada sportif faaliyetlerin sosyal ilişkileri, davranışsal değişimi, kültürel etkileşimi ve psikolojik süreci olumlu etkilediği görülmüştür. Sportif aktiviteler bahsedilen bu değişkenler ile doğrudan ilişkili olan bir kavramdır. Bireyin sosyolojik ve psikolojik yönden kendini güçlü ve sağlıklı hissetmesi doğru orantılı olarak akademik performansın da artmasına katkı sağladığı görülmüştür (Ersoy, 2010).

Sportif faaliyetin birey üzerinde oluşturduğu bir diğer değişim de iletişim becerisini belirgin bir şekilde iyileştirmek ve sosyalleşme ve sosyal düzene uyum sağlama sürecine olumlu katkı sağlamaktır. Özçelik (2007), Akıncı (2007) ve Türkel (2010) yapmış oldukları çalışmalarda sportif faaliyete katılımdan sonra bireyin kendine olan güvenin arttığını, özgüven hissi sonucunda daha fazla sosyalleşmeye başladığını, kişilik gelişimlerinde de olumlu ilerlemenin sağlanması sonucunda sosyal uyum düzeylerinin arttığını tespit etmişlerdir.

Akandere, Özyalvaç ve Duman (2010) tarafından 299 lise öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada da örneklem grubunun Beden Eğitimi derslerine gösterdikleri tutuma

göre akademik performansları araştırılmıştır. Bunun sonucunda Beden Eğitimi dersine karşı ilgisi yüksek olan ve olumlu tutum besleyen öğrencilerin akademik başarı motivasyonlarında da artış olduğu görülmüştür.

Son olarak Öcal ve Koçak (2010) tarafından 651 sekizinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada okul sporlarına katılan öğrencilerin katılmayanlara oranla sosyalleşme, dışa dönüklük, sorumluluk, duygusal denge, ders devamsızlığı, akademik başarı gibi değişkenlerle arasında anlamlı bir ilişki olduğunun ortaya konulduğu görülmüştür. Ayrıca spora katılan öğrencilerin akademik açıdan daha başarılı olduğu da tespit edilmiştir.

Yerli yazında sportif fiziksel kabiliyet ve akademik başarı arasındaki ilişki incelenmiş ve bu araştırmalar sonucunda akademik başarı ile spor kavramı arasında genel olarak olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, yazmış olduğumuz tezi destekleyici bir kavramsal modelin oluşmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

2.4.4. Yurtdışı Yapılmış Çalışmalar

Castelli, Hillman, Buck ve Erwin (2007) tarafından 259 üç ve dördüncü sınıf ilkokul öğrencisine ait akademik başarı seviyeleri ile fiziksel aktiviteleri arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmada, aerobik çalışmalarının ve fiziksel aktivitelerin matematik başarısı ve okuma başarısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle gelecekteki araştırmalar için ve devam etmekte olan çalışmalara yönelik, çocukların problemleri kavrama ve anlama düzeylerinin yaptıkları sportif aktiviteler ile olan olumlu etkileşimi üzerine yeni bakış açılarının açılabilmesi ve olumlu etkilediğine yönelik yeni veriler elde edilebileceği yönünde fikirler öne sürülmüştür.

Coe vd. tarafından (2006) yapılan çalışmada öğrencilerin akademik performanslarının yarıyıl tatillerinde yaptıkları fiziksel sportif aktivitelerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu belirlemeye çalışmışlardır. Bu çalışma sonucunda yarıyıl tatilinde düzenli olarak fazladan sportif fiziksel aktiviteler içerisinde olan öğrencilerin akademik performanslarının ya daha iyi seviyede oldukları ya da akademik başarı performanslarının azalmadığı aynı seviyeyi koruduğu görülmüştür. Bu çalışmada fiziksel aktivitenin sadece tek neden olmayabileceği sosyo-ekonomik faktörlerin de akademik performansı etkilemede önemli bir etken olabileceği ifade edilmiştir.

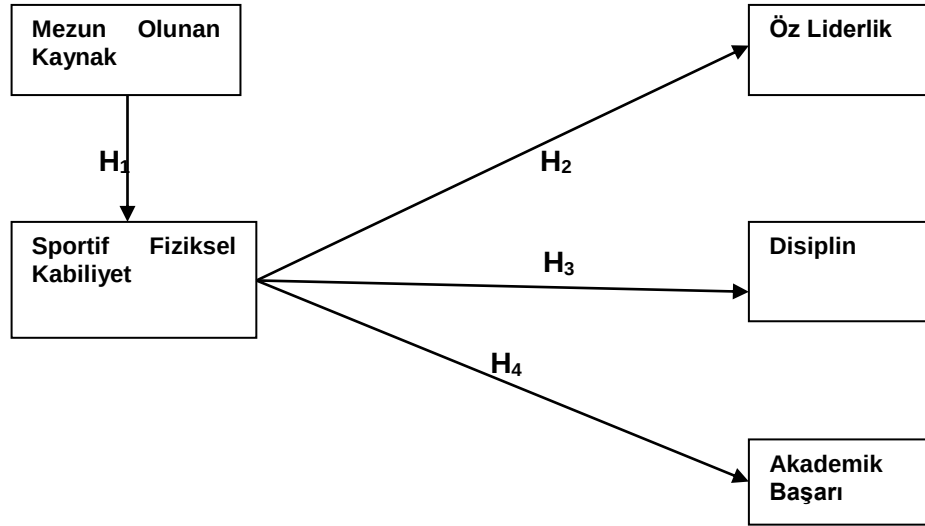
Stevens, To, Stevenson ve Lochbaum (2008) tarafından 1200 kamu okulunda toplamda 22.000 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin fiziksel aktivitelerindeki yüksek performansının, onların dikkat algılarını arttırdığı, hafızalarını çalıştırdığı görülmüş ve farklı durumlar karşısında anlık refleks cevaplar verebilmeleriyle olumlu bir ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir. Böylece öğrencilerdeki

fiziksel aktivite performansını geliştirmenin, onların akademik performansını da olumlu etkilediği ortaya konulmuştur. Bu alışma ile fiziksel aktivitenin bireyin algı süreciyle ilişkili olan nörolojik gelişimiyle de ilişkili olduğu açıklanmış ve fiziksel aktivite tabanlı beden eğitimi performansının akademik başarıyla negatif bir ilişkisinin olmadığı fakat bireydeki algılama sürecine olumlu katkı sağlayarak akademik başarıyı da olumlu yönde etkileyecek önemli bir potansiyele sahip olduğu açıklanmıştır.

Shephard (1997) tarafından fiziksel aktivitenin okul öğrencileri üzerindeki etkisine yönelik Fransa, Avustralya ve Quebec' de yapılmış çalışmalar üzerine ele alınan makalede, öğrencilerin ders okul müfredatlarının %14-26 oranında önemli bir kısmı fiziksel aktiviteye ayrıldığında, öğrenme hızlarının arttığı ve böylelikle akademik başarılarıyla eşleşen bir ilerleme sürecine sahip olduğu görülmüştür. Müfredata ek olarak fazladan fiziksel eğitim alan öğrencilerin, psikomotor gelişimlerinde hızlı ilerlemeler olduğu, akademik yetenekleri daha hızlı bir şekilde öğrenebildikleri belirlenmiştir. Ayrıca beyne giden kan akışının hızlı olması, hormon seviyesinde değişimler, arttırılmış besin alımı gibi değişimler yařandđı görülmüştür. Yaşanan bu değişimler öğrencilerin akademik performanslarında olumlu değişimlere sebep olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle akademik eğitmenlerin fiziksel aktiviteleri müfredatlarında daha fazla bulundurmalarına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

2.5. ARAşTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLER

şekil-1' de gösterilen araştırma modelinde, Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik, disiplin, akademik başarı ve Harbiyelinin geldiği kaynak ile ilişkisi şekillendirilmiştir. Harbiyelilerin akademik başarılarına, disiplin durumlarına, sportif fiziksel kabiliyetlerine ve mezun oldukları kaynak değişkenine ilişkin veriler Harbiyeli Bilgi Sistemi aracılığıyla elde edilmiştir. Harbiyelinin geldiği kaynak olarak sivil liseden ve askeri liseden olmak üzere iki tür kaynak ele alınmıştır. Son olarak Harbiyelilerin sahip olduğu öz liderlik durumu, Tabak, Sığrı ve Türköz (2013) tarafından Türkçe' ye uyarlanan z Liderlik leği ile ölçülerek değerlendirmeye alınmıştır. Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik davranışları üzerine anlamlı bir etkisinin olup olmadığı (**H₂**), disiplin durumlarına anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığı (**H₃**), akademik başarıları seviyelerine anlamlı bir etkisinin olup olmadığı (**H₄**) ve Harbiyelinin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin mezun oldukları kaynağa göre anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemeye yönelik (**H₁**) hipotezi araştırılmıştır.

Şekil-1: Araştırma Modeli

Bireylerin geçmişten gelen fiziksel özelliklerinin, aldıkları fiziksel ve akademik eğitim sürecinin, gelecekteki öğrenim süreçlerine, akademik başarılarına, disiplin durumlarına, sportif başarılarına ve öz liderlik davranışlarına etki edeceği değerlendirilmektedir. Harbiyelilerin Kara Harp Okuluna başlamadan önce hangi sportif ve akademik eğitim süreçlerinden ve gelişim aşamalarından geçtiği, mezun olduğu lisede ne kapsamda yeterli bir eğitim aldığı onların okul içerisindeki sportif fiziksel kabiliyetlerini, akademik başarılarını, öz liderlik seviyelerini ve disiplin durumlarını da etkileyecek bir unsur olarak görülmektedir. Askeri okullar ile sivil okullar arasındaki sportif eğitim sürecinin verimliliğinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu maksatla mezun olunan kaynağın sportif fiziksel kabiliyet, akademik başarı, disiplin ve öz liderlik üzerinde etkisinin olup olmadığını belirleyebilmek için aşağıdaki hipotezler öne sürülmüştür.

H₁: *Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyet mezun olunan kaynağa göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.*

Sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderliğin ilişkisini belirleyen yazında bir araştırmaya rastlanamamış olmasına rağmen liderlik ile spor arasında yapılan araştırmalar mevcuttur. Araştırmacılar tarafından en sık kullanılan modellerin başında 1990 yılında Chelladurai tarafından geliştirilen çok boyutlu liderlik modeli gelmektedir. (Unutmaz ve Genç, 2014). Chelladurai'nin kuramına göre sporcuların performanslarında artış olması için liderlik yapan antrenörün tercih edilen, istenilen ve gerçek davranışları, durumsal özellikler, sporcuların özellikleri ve liderlik özellikleri ile uyum sağlaması gerekmektedir. Bir diğer ifadeyle antrenörün gerçek davranışı liderlik özelliği ile, tercih

edilen davranışı sporcuların istekleri ile ve zorunlu davranışı durumsal özellikler ile uyumluysa sporcuların performansında artış beklenebilir (Chelladurai, 2007). Antrenörün liderlik davranışı, sporcuların özelliklerine, liderin özelliklerine ve durumsal özelliklere göre değişmektedir (Chelladurai, 1993). Bu kuram açısından baktığımızda liderliğin, sporla ve spor yapan bireyle ilgili olduğu düşünülebilir. Takım sporu ile uğraşan bireyler, sportif aktivitede kendi başarısını elde edebilmek için liderlik yapacak bir antrenöre ihtiyaç duyarlar. Bu antrenör durumsal özellikleri ve kendi isteklerini dikkate aldığı sürece sporcu tarafından lider olarak kabul görülecektir. Bireyler sporu sadece takım olarak değil kendi başına da yapabilir. Ferdi olarak yapılan sporda bireyin motive olup performansını arttırabilmesi için istediği liderlik davranışlarını sergileyebilecek ve beklentilerine doğru yanıtlar verebilecek en iyi kişi kendisi olması beklenebilir. Bu durum sporda başarılı olabilmek için bireyin kendi keline sergileyeceği liderlik davranışının doğmasına neden olduğu düşünülebilir. Öz liderliği, bu kuramın bakış açısından ele aldığımızda Harbiyelilerin sporda başarılı olma durumları ile sergiledikleri öz liderlik davranışları arasında ilişki olduğu düşünülebilir. Bu bakımdan aşağıda belirtilen hipotezler ile sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında aşağıdaki hipotezler belirlenmiştir.

H₂: Sportif fiziksel kabiliyet Harbiyelilerin öz liderlik düzeylerini anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

H_{2a}: Sportif fiziksel kabiliyet davranış odaklı stratejiler boyutunu anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

H_{2aa}: Sportif fiziksel kabiliyet kendini ödüllendirme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

H_{2ab}: Sportif fiziksel kabiliyet kendini cezalandırma alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

H_{2ac}: Sportif fiziksel kabiliyet kendini gözlemlleme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

H_{2ad}: Sportif fiziksel kabiliyet kendine hatırlatıcılar belirleme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.

Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olabilmelerinde etken olabilecek unsurlardan birisinin de pozitif disiplin anlayışı içerisinde hareket ederek istedikleri başarıya ulaşma çabası olduğu söylenebilir. Pozitif disiplin yaklaşımı, bireylerin sorumluluk bilinci içerisinde hareket etmesini, kendi hareketlerini kontrol edebilme anlayışı içinde davranmalarını gerektirmektedir (Şahin, 2002). Pozitif disiplin

yaklaşımına göre disiplin, bireyin kendi tutum ve davranışlarını, elde etmek istediği konuda daha yüksek performans sağlayabilmek için düzeltmesini mümkün kılan bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Pozitif disiplin anlayışında, bireye mantıklı yaklaşımlar ile problemleri çözümleyebilme fırsatı verilmekte ve sorun çözme becerileri geliştirilmektedir (Eaton, 1997). Pozitif disiplin yaklaşımı açısından baktığımızda bireyin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyet performansını artırması, sergileyeceği mantıklı çözüm yöntemleri ve sorumluluk anlayışı içerisinde hareket etmesi ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu yaklaşıma göre hareket eden bireylerin sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olması beklenebilir. **H₃** hipotezi ile Harbiyelinin sahip olduğu disiplinin, sportif başarıdan etkilenme durumu araştırılmaktadır.

H₃: *Sportif fiziksel kabiliyet Harbiyelilerin disiplin durumlarını anlamlı ve olumlu yönde etkiler.*

Sportif fiziksel aktivitelerin insan sağlığı ve zihinsel gelişimi üzerinde birçok etkisi olduğu birçok araştırma tarafından kanıtlanmıştır (Shephard, 1997). Fiziksel etkinlik içerisinde olan bireylerin kalp rahatsızlığı, obezite, hipertansiyon ve kalp damar rahatsızlıkları gibi birçok rahatsızlığa yakalanma riskinin diğer insanlara nazaran daha az olduğu ortaya çıkmıştır (Demir ve Filiz, 2004). Sporun insan üzerindeki bir diğer etkisi de zihinsel çalışma sürecini olumlu yönde etkilemesidir. Zihinsel çalışma sürecinde etkinlik sağlamak için sportif aktivite içerisinde olmak olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Sportif fiziksel aktiviteler bireyin akademik performansı üzerinde doğrudan etki yapabilen bir unsur olduğu birçok araştırmada görülmüştür (Sallis, McKenzie, Kolody, Lewis, Marshall ve Rosenberg, 1999). Bu bağlamda Harbiyeliler açısından bireysel anlamda sporda başarılı olma durumunun, akademik açıdan başarılı olma durumu ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. **H₄** hipotezinde Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin akademik başarılarını nasıl etkilediği incelenmiştir.

H₄: *Sportif fiziksel kabiliyet Harbiyelilerin akademik başarılarını anlamlı ve olumlu yönde etkiler.*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Bu çalışma, Ankara ili Kara Harp Okulu Komutanlığında eğitim öğretim gören dördüncü sınıf Harbiyeliler üzerinde yapılmıştır. Harbiyeliler, sportif fiziksel kabiliyeti ile ilgili olarak beş farklı (barfikte kol çekme, şnav hareketi, mekik hareketi, 3 km eğitim elbiseli ve teçhizatlı koşu ile engelli koşu parkuru) branşta değerlendirilmeye alınmıştır. Bu branşların tamamı, aynı yıl içerisinde Beden Eğitimi bölümünde ders olarak uygulanan dördüncü sınıf bir ve ikinci dönem konularıdır.

Çalışmanın dördüncü sınıfı kapsammasının amacı lider olmaya en yakın olan lider adaylarının dört senelik askeri eğitim ve öğrenim süreci içerisinde öz liderlik davranışlarını en belirgin şekilde yansıtacak seviyeye ulaşmış olmasına yönelik olan düşüncemizdir. Ayrıca Kara Harp Okulundaki öğrenim sürecinin başlangıç aşamalarında disiplin kavramının (birinci ve ara sınıflarda) tam olarak içselleştirilemeyeceği buna karşın en çok özümseceği dönemin ise dört senelik eğitim öğretim sürecinin sonu olacağına yönelik değerlendirmemizdir. Son sınıfta kazanılmış olan disiplin bilincinin en objektif yansımasının dördüncü sınıfta olabileceğine olan düşüncemiz nedeniyle örneklem olarak da son sınıf tercih edilmiştir. Buna ek olarak akademik başarı durumuna ilişkin veriler son sınıfın yılsonu kredi ortalaması dikkate alınarak ele alınmıştır. Sportif fiziksel kabiliyet için elde edilen veriler 4'üncü sınıfın bir ve ikinci dönemini kapsamaları nedeniyle akademik başarı durumu olarak aynı dönem dikkate alınmış, dördüncü sınıf yıl sonu kredi ortalamaları akademik başarı seviyesi olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma evreninde 836 kişilik Harbiyeli grubu bulunmaktadır. Bu Harbiyeli grubu içerisinde örneklem seçilirken araştırma sorunsalına uygun olarak, olasılıklı olmayan örneklem seçme tekniklerinden amaçlı örnekleme tekniği ile toplam 127 örneklem seçilmiştir (Gürbüz, Şahin, 2015). Araştırma örneklemimizin evreni temsil etme oranı %15,19'dur.

Araştırma örnekleminin tamamı erkek Harbiyelilerden oluşmaktadır. Örneklem grubunun yaş ortalaması 22.26 olup %32 oranında 23 yaşında (40 Harbiyeli) %64 oranında 22 yaşında (81 Harbiyeli) ve %4 oranında 21 (6 Harbiyeli) yaşında Harbiyeli bulunmaktadır. Örneklem grubunun %27.6' sı (35) askeri liseden, %72.4' ü (92) sivil liseden mezun olarak Kara Harp Okuluna katılmıştır.

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

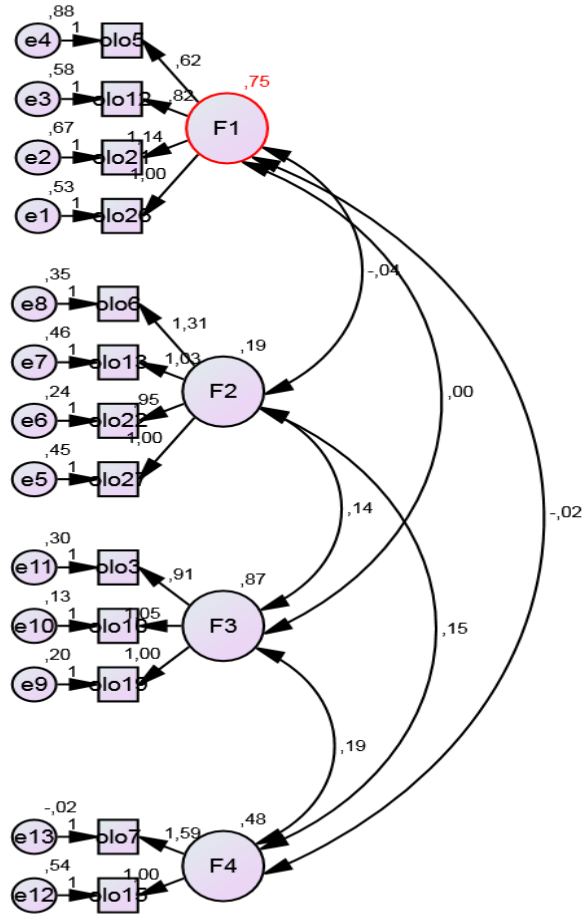
Araştırmamızda kullanılan örneklem grubunun liderlik ettiği bir birlik olmaması nedeniyle kendi kendini değerlendirebileceği, öz liderlik algısını ölçmeye yönelik kullanılan Öz Liderlik Ölçeği (ÖLÖ) değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılan örneklem grubunun sportif fiziksel kabiliyetinin öz liderlik davranışları, disiplin durumu ve akademik başarı seviyesi ile anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Harbiyelilerin öz liderlik davranışlarını ölçmeye yönelik kendilerine sorulan her bir soruya verdikleri cevap için en düşük puan 1 en yüksek puan 5 olarak belirlenmiştir. Lider adaylarının sahip olduğu öz liderlik davranışları ile ilgili alınabilecek en yüksek puan 145'tir.

Araştırmada kullanılan öz liderlik ölçeği, ilk olarak Anderson ve Prussia tarafından (1997) 90 maddelik olarak hazırlanmış daha sonra 50 maddeye indirgenmiştir. Bir süre sonra Houghton ve Neck (2002) tarafından bazı maddelerin belirsizlikler içerdiği düşüncesiyle 35 maddelik 3 bileşeni olan 9 alt faktörlü öz liderlik ölçeği hazırlanmıştır (Tabak, Sıgı ve Türköz, 2013). Türkçe'ye uyarlanması çalışmasında orijinali 35 soru, 3 boyut ve 9 alt faktörden oluşan ölçek, Tabak, Sıgı ve Türköz (2013) tarafından 29 soru, 3 ayrı boyut ve 8 alt faktöre dönüştürülüp araştırmamızda da kullanmış olduğumuz son halini almıştır. Öz Liderlik ölçeği 5 basamaklı Likert tipinde (Sıklık seviyesi 1= Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Ara sıra 4=Genellikle, 5=Her zaman) 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği geliştiren Houghton ve Neck, Kendini Cezalandırma alt faktörünü oluşturan maddelerin olumsuz etkilerinden kaynaklanan sorunlardan dolayı bu faktördeki maddelerin ya analizlerden çıkarılması gerektiği ya da ters kodlanarak analizlere dahil edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Tabak, Sıgı ve Türköz, 2013). Bu nedenle kendini cezalandırma faktörüne ait 4 madde ters kodlanmıştır. Anketin birinci boyutu olan davranış odaklı stratejiler: kendini ödüllendirme, kendini cezalandırma, kendini gözlemleme, kendine hatırlatıcılar belirleme faktörlerinden oluşmaktadır. İkinci boyutu olan doğal ödül stratejileri ise doğal ödüller üzerine düşünciyi odaklama faktöründen, son boyut ise yapıcı düşünce modeli stratejileri: kendine hedef belirleyerek başarılı performans hayal etme, kendi kendine konuşma, düşünce ve fikirlerini değerlendirme alt faktörlerden oluşmaktadır.

Çizelge-1: Öz Liderlik Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Faktör İsmi	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Öz Liderlik	29	0,785
Davranış Odaklı Stratejiler	13	0,712
Kendini Ödüllendirme	3	0,922
Kendini Cezalandırma	4	0,807
Kendini Gözlemleme	4	0,702
Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	2	0,816

29 maddeden oluşan öz liderlik ölçeğinin güvenilirlik analizi, Cronbach alfa (α) değeri hesaplanarak yapılmıştır. Ölçeğe ilişkin güvenilirlik analiz değerleri **Çizelge-1'** de açıklanmıştır. Öz liderlik ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,78'dir. Bu değer ölçeği oluşturan 29 maddenin iç tutarlılık güvenilirliğini göstermektedir. Ölçekteki maddeler arasında iç tutarlılık değeri kabul edilebilir değer olan 0,70'den yüksektir (Nunnally, 1978). Ölçeğin alt boyutlarından davranış odaklı stratejiler ($\alpha=0,71$), davranış odaklı stratejiler alt faktörlerinden kendini ödüllendirme ($\alpha=0,92$), kendini cezalandırma ($\alpha=0,80$), kendini gözlemleme ($\alpha=0,70$), kendine hatırlatıcılar belirleme ($\alpha=0,81$) faktörlerinin Cronbach alfa değerleri 0,70' in üzerinde olduğu görülmüştür.

Şekil-2: Davranış Odaklı Stratejiler Doğrulayıcı Faktör Analizi Şeması

Araştırmamızda kullanılan, üç alt boyut, 8 alt faktör ve 29 maddeden oluşan öz liderlik ölçeğinin (13 maddelik Davranış Odaklı Stratejiler, 2 maddelik Doğal Ödül Stratejileri ve 14 maddelik Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri) birinci düzey faktöriyel yapısı, AMOS 22.0.0 programı kullanılarak test edilmiştir. Beşli Likert ölçeğinde, 127 denekten toplanan verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle kovaryans oluşturulmuştur. Ölçeğin tamamına ait birinci düzey faktör analizi doğrulanamamıştır. Bu nedenle ilgili hipotez (H_2) test edilememiştir. Ölçeğin alt boyutları birinci düzey faktör analizi ile test edilmiş ve Davranış Odaklı Stratejiler boyutu doğrulanmıştır. Bu nedenle öz liderlik algılarına ait hesaplamalar ve H_2 hipotezinin alt hipotezleri bu boyut üzerinden analiz edilmiştir. Davranış Odaklı Stratejiler boyutu birinci düzey faktör analizi DFA sonuçlarına ilişkin parametre değerlerinin olduğu yol şeması yukarıdaki **Şekil 2**'de

sunulmuştur. Birinci düzey DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği değerleri (χ^2 [98, N=127] = 728.068, $p<0.01$; χ^2/sd = 1.67; RMSA= 0.073; CFI= 0.93; GFI= 0.89) önerilen dört faktörlü modelin veri ile uyumlu ve kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, araştırmadan elde edilen verilerin öz liderlik ölçeği alt boyutu olan davranış odaklı stratejiler boyutunun öngörülen kuramsal yapısı (dört faktörlü model) ile uyuştuğunu göstermiştir.

Araştırmada kullanılan akademik başarı, disiplin ve mezun olunan kaynak değişkeni Harbiyeli Bilgi Sistemi aracılığıyla elde edilmiştir. Harbiyeli son sınıf akademik başarı ortalaması ve disiplin durumu değerlendirmeye alınmıştır. Akademik başarı Harbiyelinin 100 tam puan üzerinden elde ettiği ders notlarının, ders önem derecesine göre belirlenen katsayılar ile çarpılması sonucunda ortaya çıkan kredi üzerinden değerlendirmeye alınmıştır. Bu kredi notu 4 tam puan üzerinden hesaplanmaktadır. Disiplin durumu ise 120 tam puan üzerinden hesaplanmaktadır. Harbiyelinin yapmış olduğu her hatalı davranışın karşılığında KHO disiplin yönetmeliği içerisinde belirlenmiş olan ceza puanları mevcuttur. İşlenen hatalı davranış tespit edildikten sonra amirin ceza verebilme yetkisine göre cezalandırılmaktadır. Disiplinsizliğin karşılığı olarak yönetmelikte belirlenmiş olan ceza puanı 120 tam not üzerinden düşülmektedir. Böylece Harbiyelinin disiplin durumu ölçülmüş olmaktadır. Her eğitim öğretim yılının başında Harbiyelinin kaybetmiş olduğu puanın kısmı kalan puanın üzerine eklenerek yeni döneme başlanılmaktadır. Bu geri iade edilen puan birinci sınıf sonunda 3/4, ikinci sınıf sonunda 2/4, üçüncü sınıf sonunda ise 1/4 oranındadır.

Araştırmada kullanılan değişkenlere ait verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik K-S testi uygulanmış, öz liderlik ($Z = 0,96$, $p>0,05$), akademik başarı ($Z = 0,76$, $p>0,05$), değişkenlerinin normal dağılım gösterdiği, disiplin değişkeninin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Orta düzeyde sola çarpıklık gösteren disiplin verileri $z=\sqrt{y}$ formülasyonu ile normalleştirilmeye çalışılmıştır. Yapılan normalleştirme çalışmaları neticesinde verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($Z = 2,918$, $p<0,05$).

3.3. İŞLEM VE KULLANILAN ANALİZLER

Anket yoluyla toplanan öz liderlik algılarına ilişkin veriler ve Harbiyeli Bilgi Sistemi (HBS) veri tabanından elde edilen ikincil veriler IBM SPSS Statistics Data ve AMOS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öz liderlik ile ilgili verilerin analizinde, “ Her zaman”, “ Genellikle”, “ Ara sıra”, “ Nadiren”, “ Hiçbir zaman” seçeneklerinden oluşan

5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini tespit etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Test edilen modelin veri ile desteklenip desteklenmediğini tespit etmek için yapılan DFA sonucunda üretilen uyum iyiliği indekslerinde en yaygın kullanılanlardan Ki kare (χ^2), serbestlik derecesi (df), basit uyum indeksi (RMSEA) ve karşılaştırmalı uyum indeksleri (CFI, GFI) değerleri raporlanmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2015).

Tüm değişkenlere ait betimleyici istatistikler kapsamında ortalamaları, standart sapmaları raporlanmış ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Bu korelasyonlar hem ölçeğin geçerli olan boyutunda hem de bu boyut altındaki faktörler arasında yapılmıştır.

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin demografik değişkene (mezun olunan kaynak) göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır.

Sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, disiplin ve akademik başarı değişkenleri üzerindeki etkisini tespit etmek ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkenler üzerindeki açıklama gücünü ortaya çıkarmak maksadıyla araştırmaya konu edilen üç bağımlı değişken üzerinde ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Demografik değişken olan mezun olunan kaynak değişkeni, hiyerarşik regresyon modeline ilk önce girilerek sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, disiplin ve akademik başarıyı ne kadar açıkladığı analiz edilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda sportif fiziksel kabiliyet değişkeni ile anlamlı ilişki içerisinde olmayan değişkenler regresyon analizine dahil edilmemiştir.

3.4.TANIMLAYICI İSTATİSTİK VE KORELASYON ANALİZİ BULGULARI

3.4.1. Tanımlayıcı İstatistik Değerler

Çalışmada kullanılan değişkenlerin tamamına ait betimsel istatistikler (Ortalama değer, standart sapma) **Çizelge-2'**de gösterilmiştir. Bağımsız değişken olarak Sportif fiziksel kabiliyet (SFK) ve bağımlı değişkenler olarak öz liderlik, disiplin ve akademik başarı değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak maksadıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları ile ilgili değerler aşağıda açıklanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre SFK ile disiplin durumu, akademik başarı seviyesi, mezun olunan kaynak ve öz liderlik alt boyutu olan davranış odaklı stratejiler ile anlamlı ilişki tespit edilmiştir. SFK ile davranış odaklı stratejilerin alt faktörü olan kendini cezalandırma arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çizelge-2: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri ve Aralarındaki Korelasyonlar

Değişkenler	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. SFK	71,97	15,04	-								
2. Disiplin Durumu	107,04	15,94	0,27**	-							
3. Akademik Başarı Seviyesi	2,867	0,67	0,43**	0,14	-						
4. Mezun Olunan Kaynak	1,72	0,44	-0,19*	-0,04	-0,27**	-					
5. Davranış Odaklı Stratejiler	3,52	0,47	0,31**	0,18*	0,14	-0,29**	-				
6. Kendini Ödüllendirme	3,79	0,96	0,14	0,24**	0,09	-0,17*	0,64**	-			
7. Kendini Cezalandırma	2,93	0,87	0,29**	-0,04	0,10	-0,21*	0,53**	-0,01	-		
8. Kenindi Gözlemleme	3,96	0,55	0,08	0,13	-0,03	-0,10	0,57**	0,30**	-0,11	-	
9. Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	3,42	0,96	0,15	0,16	0,16	-0,13	0,59**	0,24**	0,03	0,41**	-

** . Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

* . Korelasyon 0,05 seviyesinde anlamlıdır.

Değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığına yönelik yapılan korelasyon analizi sonuçları **Çizelge-2**'de yer almaktadır. Analiz sonuçlarına baktığımızda, sportif fiziksel kabiliyet ile disiplin ($r_{(127)}=0.27$, $p<0.01$), akademik başarı ($r_{(127)}=0.43$, $p<0.01$) ve öz liderlik (DOS) ($r_{(127)}=0.31$, $p<0.01$) arasında anlamlı ve pozitif yönlü kaynak değişkeni kaynak ($r_{(127)}=-0.19$, $p<0.05$) ile anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize Harbiyelilerin sportif fiziksel performansları ile disiplin durumları, akademik başarı seviyeleri ve öz liderlik davranışları birlikte artmakta veya azalmakta olduğu ifade etmektedir.

Davranış odaklı stratejilerin alt faktörleri açısından sonuçları ele aldığımızda sportif fiziksel kabiliyet ile kendini cezalandırma ($r_{(127)}=0.29$, $p<0.01$) faktörü arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum bize Harbiyelilerin sportif fiziksel performansları ile kendini cezalandırma faktörünün aynı anda azaldığını ya da arttığını belirtmektedir. DOS boyutunun diğer alt faktörleri olan kendini ödüllendirme ($r_{(127)}=0.14$, $p>0.01$) , kendini gözlemlleme ($r_{(127)}=0.08$, $p>0.01$) ve kendine hatırlatıcılar belirleme ($r_{(127)}=0.15$, $p>0.01$) faktörleri ile SFK ilişkisine baktığımızda anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyet ile kendini ödüllendirme, kendini gözlemlleme ve kendine hatırlatıcılar belirleme faktörleri ile anlamlı bir ilişki olmaması nedeniyle H_{2aa} , H_{2ac} , H_{2ad} hipotezleri desteklenmemiştir.

Harbiyelilerin disiplin durumu ile davranış odaklı stratejiler ($r_{(127)}=0.18$, $p<0.05$) boyutu arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca DOS boyutunun alt faktörleri olan kendini ödüllendirme ($r_{(127)}=0.24$, $p<0.01$) faktörü ile anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize Harbiyelilerin disiplin durumu ile DOS ve alt faktör olan kendini ödüllendirme davranışlarının birlikte arttığını ya da azaldığını ifade etmektedir.

3.4.2. Demografik Değişkenin Etkileri

Çizelge-3: Mezun Olunan Kaynağa Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişkenler	Kaynak	N	Ort.	S.S.	S.D.	t	p
SFK	Askeri	35	76,71	15,13	59,86	2,193	0,03
	Sivil	92	70,17	14,69			
Disiplin	Askeri	35	108	20,28	46,99	0,38	0,7
	Sivil	92	106	14,06			
Akademik	Askeri	35	3,167	0,65	60,40	3,169	0,002
	Sivil	92	2,753	0,64			
Öz Liderlik (DOS)	Askeri	35	3,75	0,38	76,16	3,757	0,00
	Sivil	92	3,44	0,48			
Kendini Cezalandırma	Askeri	35	3,25	0,91	56,96	2,416	0,01
	Sivil	92	2,82	0,83			

Harbiyelilerin sahip oldukları sportif fiziksel kabiliyet, disiplin, akademik başarı, öz liderlik alt boyutu davranış odaklı stratejiler ve kendini cezalandırma alt faktörüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği 127 kişi üzerinden araştırılmıştır. Elde edilen bulgular **Çizelge-3'**de yer almaktadır. Bağımsız Örneklem T Testi sonuçlarına göre SFK ($t_{(125)}=2,193$; $p<0,05$) değişkeninde mezun olunan kaynak açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Askeri lise kaynaklı olan Harbiyelilerin (Ort =76,71: S.S. = 15,13) sivil kaynaktan mezun olan Harbiyelilere (Ort.=70,17: S.S =14,69) göre SFK performansının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre H_1 (SFK mezun olunan kaynağa göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır) hipotezi desteklenmiştir.

Akademik başarı değişkeninde ($t_{(125)}=3,169$; $p<0,01$) mezun olunan kaynak açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Askeri lise kaynaklı olan Harbiyelilerin (Ort.=3,167: S.S.=0,65), sivil kaynaktan olanlara (Ort.=2,753: S.S.= 0,64) göre akademik başarı açısından daha yüksek puana sahip olduğu belirlenmiştir.

Öz liderlik alt boyutu olan davranış odaklı stratejiler boyutunda ($t_{(125)}=3,757$; $p<0,001$) mezun olunan kaynak açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Askeri lise kaynaklıların (Ort.=3,75: S.S.=0,38) sivil kaynaklı olanlara (Ort.=3,44: S.S =0,48) göre daha fazla davranış odaklı strateji geliştirdiği görülmektedir. Buna ek olarak DOS boyutu alt faktörü olan kendini cezalandırma ($t_{(125)}=2,416$; $p<0,05$) faktörünün kaynak değişkenine göre anlamlı farklılaştığı belirlenmiştir. Askeri liseli kaynaklı Harbiyelilerin (Ort. = 3,25: S.S. = 0,91) sivil liseden gelenlere (Ort. = 2,82: S.S =0,83) göre daha fazla kendini cezalandırma davranışı sergilediği tespit edilmiştir.

Disiplin boyutunda ($t_{(125)}=0,38$; $p>0,05$) değişkeni açısından ele aldığımızda mezun olunan kaynak açısından Harbiyelilerin disiplin durumunun anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

3.5. REGRESYON ANALİZLERİ VE HİPOTEZ TESTLERİ

Araştırmada oluşturulan regresyon modellerinde değişkenler arası doğrudan ilişkileri, bağımsız değişkenin bağımlı değişkenler üzerindeki açıklama güçlerini ortaya koymak amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizinde sportif fiziksel kabiliyet bağımsız değişken olarak ele alınmış ve akademik başarı, disiplin, öz liderlik alt boyutu ve DOS alt faktörü üzerindeki etkileri ayrı ayrı olarak incelenmiştir.

T testi sonucunda, mezun olunan kaynak demografik değişkeninin bağımlı ve bağımsız değişkenler arasından akademik başarı, DOS alt boyutu ve kendini cezalandırma faktörü üzerinde anlamlı fark oluşturması nedeniyle bu değişkenler ile yapılan hiyerarşik regresyon analizinde kaynak değişkeni kontrol altına alınmıştır.

3.5.1. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Öz Liderliğe Etkilerine İlişkin Bulgular

Öz liderlik ölçeğinin tamamının doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmesi neticesinde elde edilen verilere göre geçerlilik göstermediği görülmüştür. Bu sonuç nedeniyle H_2 hipotezi test edilememiştir. Alt boyutlardan davranış odaklı stratejiler (DOS) alt boyutunda yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde DOS boyutuna ait ölçeğin geçerli olduğu sonucu elde edilmiştir (**Şekil-2**). Bu nedenle hiyerarşik regresyon analizi DOS boyutu üzerinden yapılmıştır. Analize ait sonuçlar **Çizelge-4**'de yer almaktadır.

Çizelge-4: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları (N=127)

Değişkenler	Model-1			Model-2		
	B	S.H.	β	B	S.H.	β
Kaynak	-0,3	0.91	-0.29*	-0.25	0.08	-0.23*
SFK				0.008	0.003	0.26*
R		0.29			0.39	
R ²		0.08			0.15	
ΔR^2		0.07			0.14	

* $p<0.01$,

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları birinci gruptaki kaynak demografik değişkeninin regresyon modeline anlamlı katkı yaptığını göstermektedir [$F_{(1,125)}=11.58$, $p<0.01$]. Düzeltilmiş R^2 değeri 0.07'dir. Bu sonuç davranış odaklı stratejiler boyutunda %7 oranındaki varyansın kaynak değişkeni tarafından açıklandığını gösterir. İkinci grupta yer alan sportif fiziksel kabiliyet değişkeninin regresyona girilmesi davranış odaklı stratejiler boyutundaki %7'lik ilave varyansı açıklamış ve R^2 deki bu değişim anlamlı bulunmuştur [$F_{(2,124)}=11,231$, $p<0.001$]. Bu sonuç bize sportif fiziksel kabiliyetin ($\beta=0.26$, $p<0.01$) davranış odaklı stratejiler üzerinde anlamlı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre H_{2a} (SFK davranış odaklı stratejileri anlamlı ve olumlu yönde etkiler) hipotezi desteklenmiştir.

DOS alt faktörlerinden anlamlı ilişki bulunan ve mezun olunan kaynak değişkenine göre anlamlı farklılaştığı tespit edilen kendini cezalandırma faktörü üzerinde sportif fiziksel kabiliyetin etkilerinin tespit edilmesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz Sonuçları **Çizelge-5**'de yer almaktadır.

Çizelge-5: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları (N=127)

Değişkenler	Model-1			Model-2		
	B	S.H.	β	B	S.H.	β
Kaynak	-0,42	0.17	-0.22*	-0.33	0.16	-0.16
SFK				0.015	0.005	0.26**
R		0.21			0.33	
R^2		0.04			0.11	
ΔR^2		0.04			0.09	

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları birinci gruptaki kaynak demografik değişkeninin regresyon modeline anlamlı katkı yaptığını göstermektedir [$F_{(1,125)}=6,32$, $p<0.05$]. Düzeltilmiş R^2 değeri 0.04' tür. Bu sonuç bize kendini cezalandırma faktöründe %4 oranındaki varyansın kaynak değişkeni tarafından açıklandığını gösterir. İkinci grupta yer alan sportif fiziksel kabiliyet değişkeninin regresyona girilmesi kendini cezalandırma faktöründeki %6'lık ilave varyansı açıklamış ve R^2 deki bu değişim anlamlı bulunmuştur [$F_{(2,124)}=7,893$, $p<0.01$]. Bu sonuca göre sportif fiziksel kabiliyetin ($\beta=0.26$, $p<0.01$) kendini cezalandırma alt faktörü üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuç bize H_{2ab} (SFK kendini cezalandırma alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler) hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

3.5.2. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Disiplin Durumuna Etkilerine İlişkin Bulgular

Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin disiplin durumunu ne kadar açıkladığını belirlemek üzere hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analize ait sonuçlar aşağıdaki **Çizelge-6**'da yer almaktadır.

Çizelge-6: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları (N=127)

Değişkenler	Model-1			Model-2		
	B	S.H.	β	B	S.H.	β
Kaynak	-1,44	0.12	-0.41	0.46	3,13	0.13
SFK				0,29	0,27	0.40*
R		0,04			0.27	
R ²		0.002			0.07	
ΔR^2		-0.006			0.06	

*p<0.01

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları, birinci gruptaki kaynak demografik değişkeninin regresyon modeline anlamlı katkı yapmadığını göstermektedir [$F_{(1,125)}=0,207$, $p>0.05$]. İkinci grupta yer alan sportif fiziksel kabiliyet değişkeninin regresyona girilmesi akademik başarı değişkeninde %7'lik ilave varyansı açıklamış ve R² deki bu değişim anlamlı bulunmuştur [$F_{(2,124)}=5,011$, $p<0.01$]. Bu sonuca göre sportif fiziksel kabiliyetin ($\beta=0.27$, $p<0.01$) disiplin değişkeni üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuç bize **H₃** (SFK Harbiyelilerin disiplin düzeylerini anlamlı ve olumlu yönde etkiler) hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

3.5.3. Sportif Fiziksel Kabiliyetin Akademik Başarı Seviyesine Etkilerine İlişkin Bulgular

Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin akademik başarı seviyelerini ne kadar açıkladığını belirlemek üzere hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analize ait sonuçlar aşağıdaki **Çizelge-7**'de yer almaktadır.

Çizelge-7: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları (N=127)

Değişkenler	Model-1			Model-2		
	B	S.H.	β	B	S.H.	β
Kaynak	-0,41	0.12	-0.27**	-0.29	0.11	-0.19*
SFK				17,8	3,5	0.40***
R		0.27			0.48	
R ²		0.07			0.23	
ΔR^2		0.07			0.21	

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları birinci gruptaki kaynak demografik değişkeninin regresyon modeline anlamlı katkı yaptığını göstermektedir [$F_{(1,125)}=10.405$, $p<0.01$]. Düzeltilmiş R² değeri 0.07'dir. Bu sonuç akademik başarı değişkeninde %7 oranındaki varyansın kaynak değişkeni tarafından açıklandığını gösterir. İkinci grupta yer alan sportif fiziksel kabiliyet değişkeninin regresyona girilmesi akademik başarı değişkeninde %15'lik ilave varyansı açıklamış ve R² deki bu değişim anlamlı bulunmuştur [$F_{(2,124)}=24,852$, $p<0.001$]. Bu sonuca göre sportif fiziksel kabiliyetin ($\beta=0.26$, $p<0.01$) akademik başarı değişkeni üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuç bize H₄ (SFK Harbiyelilerin akademik başarılarını anlamlı ve olumlu yönde etkiler) hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞILMA, ÖNERİLER VE SONUÇ

4.1. BULGULARIN TARTIŞILMASI VE DEĞERLENDİRMELER

Araştırmamızda lider adaylarının sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin kaynak değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmasının olup olmama durumu ve sportif fiziksel kabiliyetin, öz liderlik, akademik başarı ve disiplin durumuna etkileri incelenmiştir.

Çizelge-8: Hipotez Testlerinin Sonuçları

Hipotez	Açıklama	Analiz Sonucu	Çizelge
H ₁	SFK mezun olunan kaynağa göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	Kabul edilmiştir.	Çizelge-3
H ₂	SFK Harbiyelilerin öz liderlik düzeylerini anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Test edilememiştir.	Şekil-2
H _{2a}	SFK davranış odaklı stratejileri anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Kabul edilmiştir	Çizelge-4
H _{2aa}	SFK kendini ödüllendirme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Reddedilmiştir	Çizelge-2
H _{2ab}	SFK kendini cezalandırma alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Kabul edilmiştir	Çizelge-5
H _{2ac}	SFK kendini gözlemleme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Reddedilmiştir	Çizelge-2
H _{2ad}	SFK kendine hatırlatıcılar belirleme alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Reddedilmiştir	Çizelge-2
H ₃	SFK Harbiyelilerin disiplin düzeylerini anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Kabul edilmiştir	Çizelge-6
H ₄	SFK Harbiyelilerin akademik başarılarını anlamlı ve olumlu yönde etkiler.	Kabul edilmiştir	Çizelge-7

Araştırma, yapılan analizler Kara Harp Okulunda öğrenim gören dördüncü sınıf Harbiyelilerden elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 856 kişilik evren içerisinde araştırma kriterlerimize uyan, sportif fiziksel kabiliyet derecesini gösteren 5 temel Beden Eğitimi dersi branşı esas alınarak (3 km Tüfekli ve Teçhizatlı Koşu-Barfikte Kol Çekme-Şınav Hareketi-Mekik Hareketi-Engelli Koşu Parkuru) toplam 127

kişiden oluşan bir örneklemden elde edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır. Örnekleme yer alan Harbiyelilerin öz liderliği Tabak, Sıgı ve Türköz (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan öz liderlik ölçeğinin alt boyutu olan davranış odaklı stratejiler boyutu ile ölçülmüş, akademik başarı seviyeleri ve disiplin durumlarına ait veriler Harbiyeliye ait bilgi veri tabanının bulunduğu Harbiyeli Bilgi Sistemi aracılığıyla elde edilmiştir. Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyetinin elde edilen öz liderlik, akademik başarı ve disiplin değişkenlerine etkileri test edilmiştir.

4.1.1. Demografik Değişkene Yönelik Farklılıkların Tartışılması

Harbiyeliler sivil lise ve askeri lise olmak üzere iki farklı kaynaktan gelmektedirler. Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin mezun olunan kaynak açısından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığına yönelik Bağımsız Örneklem T testi yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda sportif fiziksel kabiliyetin kaynak değişkenine göre anlamlı farklılaştığı sonucu bulunmuştur (**Çizelge-3**).

Harbiyeliler askeri lise sürecinde etkin ve yoğun bir şekilde fiziksel eğitim ve sportif aktiviteler sürecinden geçmektedir. Askeri lisedeki dört yıllık eğitim ve öğretim dönemi içerisinde sportif performans açısından belirlenmiş standardın üzerine çıkamayan askeri öğrenci okuldan mezun olamamaktadır. Bu nedenle zorunlu olarak öğrenci sportif performans olarak kendini geliştirmek mecburiyetindedir. Düzenli ve belirlenmiş programlar çerçevesinde sportif aktivite içerisinde bulunan öğrencinin sportif kabiliyeti de gelişim göstermektedir (Özbaydar, 1983: 34). Askeri öğrenci Kara Harp Okuluna geldiğinde belirli bir sportif kabiliyet başarısına sahip olarak gelmektedir. Askeri liseden gelen öğrenci sahip olduğu potansiyel sportif kabiliyet ile performansını daha fazla arttırabilmektedir. Beden Eğitimi derslerinde askerli lisede sınava tabi olduğu sportif branşlardan tekrar test edilmektedir. Harbiyelinin askeri lise sürecinde kazanmış olduğu sportif fiziksel altyapı Kara Harp Okulundaki Beden Eğitimi ve Spor derslerinde daha yüksek performans göstermesine ve başarılı olmasına katkı sağlamaktadır. Araştırmamız bu durumun daha açık bir şekilde ortaya konulmasına yardımcı olmuştur.

Düzenli olarak yapılan sportif fiziksel aktiviteler bireyin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyeti arttırmaktadır (Hodge, Allen ve Smellie, 2008). Sivil liseden mezun olan öğrencilerdeki en temel yeterli ve düzenli olarak yapılan sportif aktiviteden yoksun olmalarıdır. Sivil kaynaktan gelen öğrencilerin daha sportif başarı seviyesinin askeri kaynaktan gelenlere göre daha düşük olmasının altında yatan nedenleri düşündüğümüzde, öğrencilerin sivil lise sürecinde yeterli ve etkin spor yapmadığı, spor yaparken bilinçsiz hareket ettiği, Beden Eğitimi derslerinde yeterince kaliteli spor

eğitiminin verilmediği düşünülebilir. Periyodik bir çalışma programı içerisinde hareket etmeme nedeniyle sergilenen sportif performansın yeterli olmadığı düşünülmektedir. Sportif performansı arttırmaya yönelik düzenli bir antrenman programını uygulamayan öğrencinin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyet de yetersiz olacaktır (Lindwall ve Hassmen, 2004). Araştırmamızda elde edilen sonuçlar sivil liseden gelen öğrencilerin sportif fiziksel kabiliyetinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu durum araştırmamızın bulguları ile örtüşmektedir.

4.1.2. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Öz Liderlik İlişkisine Yönelik Tartışma

Araştırmamızın birinci hipotezi ölçeğin tamamının geçerliliğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda doğrulanamaması nedeniyle test edilememiştir (**Şekil-2**). Ölçeğin davranış odaklı stratejiler (DOS) alt boyutu DFA neticesinde geçerliliği doğrulanmıştır. Bu aşamadan itibaren DOS alt boyutu açısından değerlendirmeye tabi tutulmuş ve anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir (**Çizelge-4**). Elde edilen veriler Davranış odaklı stratejilerin alt faktörleri açısından ele alınmış ve bunun sonucunda “Kendini Cezalandırma” alt faktörlerinde anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur (**Çizelge-5**).

Sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyini tespit etmeye yönelik yapılan bu analizler sonucunda Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik davranışlarını anlamlı ve pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Harbiyelileri spor branşlarında başarılı performans göstermelerinde öz liderlik davranışlarını kullandıklarını ve bu davranışların sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olmalarında etkin bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. Bir diğer ifadeyle sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olan lider adayının aynı zamanda öz liderlik davranışlarını daha fazla sergilediği ortaya konulmuştur.

Öz liderlik, bireyin kendi davranışlarını ve düşüncelerini yönlendirerek, performansını arttırmaya yönelik yapılan stratejilerden oluşmaktadır (Manz, 1986). Bu stratejiler, içsel ceza ve ödül sistemlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyet açısından hedefledikleri başarıya ulaşmak için doğal güdülenme tekniklerini kendi kendilerine uygulamakta oldukları anlaşılmaktadır. Sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olamayan bir Harbiyeli kendisi için yeterince motive edici cezalandırma yöntemleri kullandığında ya da ulaşması gereken hedefe yönelik kendini cezalandırma yöntemleri uyguladığında başarıyı elde etme oranının daha fazla olacağı değerlendirmesini yapmak araştırma sonuçlarını ile örtüşmektedir (Manz, Skaggs, Pearce ve Wassenaar, 2015).

Öz liderlik alt bileşenlerinden davranış odaklı stratejiler Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olması ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu görülmüştür. Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılarını arttırmada kendi davranışlarında gösterdikleri öz liderlik uygulamaları etkin bir rol üstlenmektedir (Neck ve Houghton, 2006). Sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarısız olan Harbiyeliler, başarılı olanlara oranla daha az davranış odaklı strateji uygulamışlardır. Başarılı olan Harbiyeliler başarısızlıklarıyla ilgili kendilerinin sergiledikleri öz liderlik davranışlarını öncelikle gözlemlemişler ve bunun sonucunda kendi farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik davranışlar geliştirmeye çalışmışlardır (Tabak, Sığı, Türköz, 2013). Başarısız olduklarında performanslarını arttırıp istedikleri hedefe ulaşmak için ve kendi davranışlarını disipline etmeye yönelik daha fazla tedbir alıcı taktikler geliştirdikleri düşünülmektedir. Harbiyelilerin dinlenme zamanı olan haftasonu iznine çıkmadan önce eksik olduğu branşlarda daha fazla çalışmak için izin süresinden kısıtlama yapması, derslerden sonra dinlenmek için ona ayrılmış olan zamanda eksik branşlarını düzeltmeye yönelik çalışma programları belirleme davranışı göstermesi gibi kendini cezalandırma davranışlarıyla istirahat için ayrılan zamanını çalışarak geçirmiş olması, o Harbiyeliye sportif fiziksel kabiliyet açısından daha başarılı olma yolunu açabileceği değerlendirmesini ortaya çıkarmaktadır (Pearce ve Manz, 2005).

Liderlerin başarıya ulaşmak için kullandıkları yöntemler sadece izleyenlerini hedefe motive etme ile ilgili değildir. Bu bakımdan öz liderlik içerisinde bireyler kendi tutum ve davranışlarını da her zaman değerlendirmek ve yeni davranış stratejileri geliştirmek zorundadır. Sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olmak isteyen lider adayı da benzer bir düşünce sistemi içerisinde. Başarıya odaklanan Harbiyeli, kendisini sorgulayarak “hedefime ulaşmak ve bu dersten başarılı olmak için benim ne yapmam gerekiyor?” sorusunu zihninde muhakeme etmektedir. Bu muhakeme sonucunda bireysel olarak alması gereken tedbirlere yönelik davranış değişikliğine gitme ihtiyacı doğmaktadır. Başarısını arttırmak isteyen lider adayına komutanları tarafından düzenli olarak hedefine ulaşması yönünde uyarıcı mesajlar ulaşmaktadır. Harbiyeli bu mesajları hedefe giden yolda bir uyarıcı olarak değerlendirip performansını arttırmaya yönelik hareket etmektedir. Önlem olarak öncelikle kendine ait serbest zaman diliminden daha fazla çalışma zamanı ayırmaya çalışmaktadır. Bu durum başarısızlıklar karşısında “kendini cezalandırma” alt faktörü içerisinde ele alınabilir. Yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda araştırmamızda oluşturulan H_{2a} (SFK davranış odaklı stratejileri anlamlı ve olumlu yönde etkiler) ve H_{2ab} (SFK kendini cezalandırma alt faktörünü anlamlı ve olumlu yönde etkiler) hipotezi desteklenmiştir.

4.1.3. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Disiplin İlişkisine Yönelik Tartışma

Askeri birliklerde disiplin kavramı mutlaka olması gereken, kurum içerisinde başarının sebebi olarak görülen bir unsurdur. Disiplin her toplumda farklı olarak ifade edilse de, genel olarak belirli bir düzen içerisinde hareket edilmesi için insanlar tarafından koyulan kurallar zinciri olarak ifade edilebilir (Bröckling, 2001). Askeri birliklerin bir arada ve belirli bir düzen içerisinde faaliyetlerini devam ettirmesinde, hedeflerine ulaşmasında en temel ve önemli faktörlerden birisi disiplindir. Disiplin algısı yeterince yerleşmemiş bir askeri birliğin hedeflerine ulaşmasında başarılı olmasını düşünmek gerçekçi değildir. Bu açıdan düşündüğümüzde Türk Silahlı Kuvvetlerinin liderlerini yetiştiren Kara Harp Okulu için de disiplin en önemli kazanılması gereken niteliklerden birisidir.

Araştırmamızın ikinci hipotezinde Harbiyelilerin sahip olduğu disiplin durumu ile sportif fiziksel kabiliyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda disiplin ile sportif fiziksel kabiliyet arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin onların disiplin durumlarını anlamlı ve pozitif yönde düzeyde etkilediği görülmektedir (**Çizelge-6**). Bu durumda disiplin puanı yüksek seviyede olan ve disiplin kavramını içselleştirmiş bir Harbiyelinin sportif fiziksel kabiliyet açısından da başarılı olması beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Disiplin kavramını içselleştirmiş lider adayının öğrenim süreci içerisinde de spor konusunda ulaşması gereken hedeflere yönelik olarak düzenli bir çalışma içerisinde hareket etmesi gerektiği düşünülebilir. Belirli zaman aralıklarına göre periyodik olarak uygulanan antrenmanlar, istenilen sportif fiziksel kabiliyete ulaşacağı konusunda bir anlayış oluşturmaktadır. Disiplin durumu yüksek seviyede olan bir lider adayının sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olmanın şartı olan düzenli çalışma periyodu içerisinde hareket etme davranışını sergilediği görülmektedir. Sportif fiziksel kabiliyet standartlarına ulaşamamış olan lider adayları, performanslarını arttırabilmek için sistematik bir biçimde ve belirli bir çalışma disiplinine göre hareket etme sonucu istenilen hedefe ulaşabilir (Hodge ve Kroeck, 1992). Bu bakımdan sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olan lider adaylarında disiplinli içerisinde hareket etme davranışının, başarısızlara oranla daha yüksek düzeyde olması, karşılaştırılması muhtemel durum olarak değerlendirilmelidir.

Askeri birliklerde yer alan bireyler geleneksel bir disiplin anlayışı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Katı kuralları olan bir disiplin sürecinden geçilmektedir. Burada ulaşılmaya çalışılan hedef, her üyede pozitif disiplin algısını oturtmaktır (Karaduman vd., 2008). Yanı birliğin üyesi olan her bireyin dışarıdan herhangi bir uyarıya maruz kalmadan kendi kararıyla ve içselleştirmiş olduğu disiplin algısına yönelik hareket

etmesini sağlamaktır. Lider adaylarının da disiplin kavramını özümseme süreçlerinde bu yaklaşım tarzına ulaşılması hedeflenmektedir. Askeri lise sürecinde geleneksel bir disiplin anlayışı içerisinde yetiştirilen lider adayları, zamanla bu anlayışı pozitif disiplin anlayışına dönüştürebilmektedirler (Karaduman vd., 2008). Böylece dışarıdan herhangi bir yönlendirme ya da zorlama ile değil, gönüllü olarak başarısız oldukları branşlarda kendi çalışma programlarını oluşturdukları ve bu doğrultuda disiplin içerisinde yetersiz oldukları spor branşlarını tamamlamaya çalıştıkları düşünülmektedir. Bu doğrultuda düşündüğümüzde son sınıfa gelmiş olan Harbiyelilerin pozitif disiplin yaklaşımına göre hareket ederek sportif fiziksel kabiliyet açısından istedikleri başarıyı elde etmeleri beklenen bir durumdur.

Lider adaylarının sportif fiziksel kabiliyet olarak göstermiş olduğu bu başarının temelinde yatan disiplin kavramını, öz liderlik davranış stratejileri içerisinde kendini cezalandırma alt faktörü çerçevesinde ele alacak olursak, Harbiyelilerin eğlenmek ve dinlenmek için ayrılan kendilerine ayrılan zaman dilimden kısıtlama yapma ve bu süre içerisinde sportif fiziksel kabiliyetini arttırmaya yönelik çalışma programları uygulama davranışı gösterdiğini söyleyebiliriz. **Çizelge-2**'de yapılan korelasyon analizi sonucunda disiplin değişken ile davranış odaklı stratejiler boyutu arasında bulunan anlamlı ilişki bu süreci daha net açıklamaktadır. Haftasonu kendisine ait olan serbest zaman saatinde istediği hedefe ulaşmaya yönelik antrenman yapma, geri besleme programlarına eksiksiz katılma, Beden Eğitimi dersi öğretim elemanlarının başarıya yönelik yönlendirme ve emirlerine uyma davranışları disiplinli bir Harbiyelinin başarıya ulaşırken kendisine kriter olarak belirlediği değerleri yansıtmaktadır.

Sportif bir faaliyet içerisinde olan bireylerin sorumluluk duygusu içerisinde hareket etmesi söz konusudur (Yalçın ve Balcı, 2013). Bireylerin düzenli olarak sportif aktivite içerisinde olması, belirli bir disiplin anlayışı ve sorumluluk duygusunun artmasına katkı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında disiplin puanı yüksek olan Harbiyeli, bu başarısını çalışma disiplini borçludur (Hodge ve Kroeck, 1992). Bu disiplin algısı, Harbiyeliyi Beden Eğitimi ve Spor dersinde başarılı olma hedefine yönlendirdiği ve bunun sonucunda sistemli bir plan çerçevesinde bu hedefe ulaşmaya çalışıldığını göstermektedir.

Meslek hayatı içerisinde sportif fiziksel kabiliyet değerlendirme testlerinde başarılı olan asker personelin bu başarılarının altından yatan nedenlerin en başında disiplinli hareket ederek belirli bir çalışma programı içerisinde istenilen hedeflere yönelik strateji geliştirme çabası olduğu görülmektedir. Harbiyeli, disiplin konusunda kazanmış olduğu algısını devam ettirdiği sürece sahip olduğu SFK başarısının, göreve başlangıcından sonra da devam ettirebileceği düşünülebilir. Bu bakımdan lider adaylarının okul

sürecinde pozitif disiplin anlayışını kazanması gelecekteki başarıları açısından önemlidir.

Araştırmamızda elde ettiğimiz sonucun nedenleri üzerinde düşündüğümüzde bireyin hedeflediği sportif fiziksel başarıya ulaşabilmesi konusunda kendisine yardım edecek ve başarmasına katkı sağlayacak en temel faktörlerden birisinin disiplin içerisinde belirlenen çalışma programlarına uyma, sportif fiziksel kabiliyeti arttıran çalışma kurallarına göre hareket etme, pozitif disiplin anlayışını kazanma olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan SFK ile disiplin durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş olduğundan bu konuda oluşturulan hipotez **H₃** (SFK Harbiyelilerin disiplin düzeylerini anlamlı ve olumlu yönde etkiler) desteklenmiştir.

4.1.4. Sportif Fiziksel Kabiliyet ile Akademik Başarı İlişkisine Yönelik Tartışma

Araştırmamızın üçüncü hipotezi olan sportif fiziksel kabiliyet ile akademik başarı değişkeni arasındaki ilişki test edilmiştir. SFK ve lider adayının akademik başarı seviyesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (**Çizelge-21**). Yapılan analizler sonucunda Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin akademik kredi ortalamalarını anlamlı ve olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu durumda sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olan Harbiyelilerin akademik başarı seviyelerinin de yüksek olacağı söylenebilir. Sportif fiziksel kabiliyet ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi irdeleyen yazında yerli ve yabancı birden fazla araştırma da bulunmaktadır.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar yazındaki birden fazla çalışma ile de örtüşmektedir. Castelli, Hillman, Buck ve Erwin (2007) akademik başarı seviyeleri ile fiziksel aktiviteleri arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmada, aerobik çalışmalarının ve fiziksel aktivitelerin matematik başarısı ve okuma başarısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle araştırmamızda elde ettiğimiz ilişki desteklenmiştir.

Coe vd. tarafından (2006) yapılan çalışmada yarıyıl tatilinde düzenli olarak fazladan sportif fiziksel aktiviteler içerisinde olan öğrencilerin akademik performanslarının ya daha iyi seviyede oldukları ya da akademik başarı performanslarının azalmadığı aynı seviyeyi koruduğu görülmüştür. Bu durum bizim incelememizi desteklemektedir. Harbiyelinin sportif aktivite içerisinde olması aynı zamanda zihinsel performansını da olumlu etkileyecektir (Göral ve Yapıcı, 2001).

Sportif fiziksel aktivitenin bireydeki algılama sürecine olumlu katkı sağlayarak akademik başarıyı da olumlu yönde katkı sağlayacak bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir (Hills ve Argyle, 1998). Stevens, To, Stevenson ve Lochbaum (2008) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin fiziksel aktivitelerindeki yüksek

performansının, onların dikkat algılarını arttırdığı, hafızalarını çalıştırdığı görülmüş ve farklı durumlar karşısında anlık refleks cevaplar verebilmeleriyle olumlu bir ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir. Harbiyelilerin sportif fiziksel aktivitelerde başarılı olması zihinsel aktivite sürecine de pozitif katkı sağlamıştır. Bu nedenle sportif fiziksel kabiliyetlerinde göstermiş oldukları yüksek performans akademik başarılarına da katkı sağlamıştır (Shephard, 1997).

Araştırma hipotezimizin kabul edilmesi, sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olan bir Harbiyelinin başarısını her alanda devam ettirmeye ihtiyaç duyacağı düşüncesinin dikkate alınması gerektiğini gösteren bir durumdur. Shephard (1997) tarafından yapılmış çalışmada öğrencilerin ders okul müfredatlarının %14-26 oranında önemli bir kısmı fiziksel aktiviteye ayrıldığında, öğrenme hızlarının arttığı ve böylelikle akademik başarılarıyla eşleşen bir ilerleme sürecine sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyetlerini geliştirmeye yönelik yapacakları çalışmalar aynı zamanda akademik başarılarına da katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Yapılmış olan çalışmalar değerlendirildiğinde yazında sportif fiziksel kabiliyet ile akademik başarı arasındaki ilişkinin anlamlı çıkmasını destekleyen birden fazla araştırma söz konusudur. Bu doğrultuda düşündüğümüzde sportif olarak başarılı olan Harbiyeli, akademik başarı seviyesini de üst düzeyde tutmak isteyeceği ve bu maksatla düzenli bir çalışma programı içerisinde hareket ederek akademik başarısını arttırabileceği değerlendirilmektedir. Sportif fiziksel aktivitelerde başarılı olan Harbiyeli, bu başarısını büyük oranda düzenli çalışma alışkanlığına borçlu olduğu değerlendirilmektedir. Harbiyeli kazanmış olduğu bu düzenli çalışma alışkanlığını akademik başarı seviyesini geliştirmek için de kullanabilir. Bu açıdan düşündüğümüzde sportif fiziksel kabiliyet yönünden başarılı olan Harbiyelilerin akademik başarı seviyesinde yüksek performans göstermesi beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Araştırma analiz ve değerlendirmelerine göre H_4 hipotezi (SFK Harbiyelilerin akademik başarılarını anlamlı ve olumlu yönde etkiler) desteklenmiştir.

4.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ YAZINA KATKISI

Sportif fiziksel aktiviteler giderek artan bir şekilde insanların hayatında daha fazla yer almaya başlamıştır. Çalışma hayatının yoğunluğu ve teknolojik gelişmelerin de güncel yaşam içerisinde artarak yerini almaya devam etmesi insanları durağan, hareketsiz bir yaşamın içine sürüklemektedir. İnsanlar karşılaştıkları bu kaçınılmaz durum karşısında, yaşam süreci içerisinde spora daha fazla yönelmeye başlamışlardır.

Sporun insana hangi alanlarda ne tür katkılar sağladığı sorusu günümüzün bilim dünyasında güncelliğini korumaktadır. Bu gelişmelerin bu alana yönelik yapılan bilimsel çalışmaları son yıllarda daha da artmaya başlamasına sebep olmuştur.

Sporun akademik başarıyla ilişkisini inceleyen daha önce yapılmış olan çalışmalara baktığımızda, Soltz (1986) tarafından 1550 spor takımında yer alan öğrenci ile herhangi bir spor takımında yer almayan 4553 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada sporcu olanların sporcu olmayanlara göre akademik ders not ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek çıktığı görülmüştür. Shephard (1997) tarafından fiziksel aktivitenin okul öğrencileri üzerindeki etkisine yönelik Fransa, Avustralya ve Quebec’ de yapılmış çalışmada öğrencilerin ders okul müfredatlarının %14-26 oranında önemli bir kısmı fiziksel aktiviteye ayrıldığında, öğrenme hızlarının arttığı ve böylelikle akademik başarılarıyla eşleşen bir ilerleme sürecine sahip olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada ise Stevens, To, Stevenson ve Lochbaum (2008), 1200 kamu okulunda toplamda 22.000 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin fiziksel aktivitelerindeki yüksek performansının, onların dikkat algılarını arttırdığı, hafızalarını çalıştırdığı görülmüş ve farklı durumlar karşısında anlık refleks cevaplar verebilmeleriyle olumlu bir ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir. Castelli, Hillman, Buck ve Erwin (2007) tarafından yapılan bir diğer araştırmada, 259 üç ve dördüncü sınıf ilkökul öğrencisinin aerobik çalışmalarının ve yaptıkları fiziksel aktivitelerin matematik başarıları ve okuma başarıları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Coe vd. tarafından (2006) yapılan çalışmada öğrencilerin akademik performanslarının yarıyıl tatillerinde yaptıkları fiziksel sportif aktivitelerle anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bizim çalışmamızda daha önce yapılan çalışmalarla örtüşmüş ve Harbiyelilerdeki sportif fiziksel kabiliyetinin, onların akademik performansları üzerinde de olumlu yönde katkı sağladığı ortaya konulmuştur. Özellikle araştırmamızın askeri bir kurum içinde yapılması, daha önce yapılmış olan çalışmalara farklı bir bakış açısı kazandırılmıştır.

Sporun bireyde meydana getirdiği değişimleri, bazı meslek grupları açısından değerlendirdiğimizde daha belirgin sonuçların karşımıza çıkacağı fikri ön plandadır. Askeri birlikler içerisinde bireylerin sahip oldukları fiziksel yeterlilik düzeyleri onların mesleki başarılarını ve kariyerlerini etkileyen bir unsurdur. Bu noktada askerler için sahip olunan sportif fiziksel kabiliyet, kendi kariyerleri ve mesleki başarıları açısından önemli bir konum teşkil etmektedir. Çünkü muharebe ortamı içerisinde yer alan askerler için sportif fiziksel kabiliyet kritik öneme sahiptir. Muharebede birliğini etkin bir şekilde sevk ve idare etmek isteyen lider adayı sportif açıdan belirli başarı standartlarını aşmış olmalıdır. Sportif fiziksel kabiliyet de bu başarı standartları arasında yer almaktadır. Bu bakımdan sporun, lider adayının zihinsel ve davranışsal yapısına ne kazandırdığı önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenli ve etkin bir spor yapma sürecinin

olduğu askeri birlikler içerisinde bireylerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin onların davranışlarında ve zihinsel yapısında hangi kavramlar üzerinde nasıl bir etkileşime girdiği ve ne tür bir ilişki içerisinde olduğu konusu daha önce araştırılmamış ve incelenmesi gerekli olan bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan araştırmanın yazında önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Lider adaylarının yetiştiği askeri bir kurum içerisinde sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik, disiplin ve akademik başarı ilişkisini inceleyen, daha önce çalışılmış herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda araştırmamızın yazına sağlayacağı katkı önemlidir.

Askeri birlik içerisinde lider kadroyu oluşturan subayların öz liderlik, akademik başarı ve disiplin kavramları üzerinde gösterdiği yeterlilik seviyesi ve bunun sayesinde içinde bulundukları kuruma sağlayacakları katkı, Türk Silahlı Kuvvetleri açısından önemli bir konudur. Araştırmamız, özellikle askeri bir kurum içerisinde yapılması nedeniyle özgün bir çalışma niteliği taşımaktadır. Lider adaylarının zamanla kazanmış olduğu spor yapma kültürü, bunun sonucu olarak sportif fiziksel kabiliyet alanında başarılı olması ve bu başarısının aynı zamanda onların öz liderlik, akademik başarı ve disiplin durumu ile ilişkisinin açıklanması, kurum kültürünün ve uygulamalarının olumlu yönde değişmesine katkı sağlayacaktır. Araştırmamızın sonunda elde edilecek bilimsel sonucun, Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve lider adaylarının spor kavramına yönelik bakış açısına olumlu yönde farklı bir bakış açısı katacağı değerlendirilmektedir.

4.3. ARAŞTIRMA BULGULARININ UYGULAMAYA KATKISI

Araştırmada sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, disiplin, akademik başarı ve mezun olunan okulun sportif fiziksel kabiliyet ile ilişkisi ortaya koyulmuştur. Bu araştırmaya göre sportif fiziksel kabiliyet olarak yüksek performans gösteren Harbiyelilerin öz liderlik davranış stratejileri, disiplin ve akademik başarı performansı açısından da yüksek performans gösterdikleri görülmüştür.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde Harbiyelilerin sportif fiziksel kabiliyetinin arttırılmaya yönelik alınacak kurumsal tedbirler öz liderlik, disiplin ve akademik başarılarına da olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Kara Harp Okulu ders müfredatında yer alan Beden Eğitimi ve Spor ders saati sayısının arttırılmasının ve buna paralel olarak ders geçme notunun yükseltilmesinin öz liderlik, disiplin ve akademik gelişimlerine olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Beden Eğitimi ve Spor ders saatinin arttırılarak ve not standardının yükseltilerek Harbiyelilerin daha fazla sportif aktivite içinde bulunmasına, spor yapma kültürünün olumlu yönde değişmesine ve sportif fiziksel kabiliyetlerini arttırmasına katkı sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir.

Harbiyeliler Kara Harp Okulundan mezun olduktan sonra mesleki yetkinlikleri subay sicil değerlendirme sistemine göre ele alınacaktır. Bu sicil değerlendirme sisteminde yer alan fiziki yeterlilik değerlendirme sistemi (FYDT) subay sicil notunu %5 oranında etkilemektedir. Öz liderlik ve disiplin kavramları Türk Silahlı Kuvvetleri lider kadrosunu oluşturan subayların sahip olması gereken en temel nitelikler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan FYDT başarısının subay sicil değerlendirme sistemini etkileme oranının (%5) artırılmasının sadece fiziki yeterliliğe değil aynı zamanda öz liderlik ve disiplin kavramlarına da katkı sağlayacağı dikkate alındığında olumlu bir kurumsal katkı sağlanacaktır.

Kara Harp Okulu BES Grup Başkanlığı açısından değerlendirdiğimizde, Beden Eğitimi öğretim elemanı sayısının her öğrenci bölümüne bir öğretmen olacak şekilde artırılmasının Harbiyelinin sportif fiziksel kabiliyetinin artırılmasına olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Böylece Harbiyeliler, profesyonel danışman nezaretinde daha etkin ve verimli olarak sportif fiziksel kabiliyetlerini geliştirebilecekler daha kısa sürede öz liderlik algılarının artmasına, disiplin uygulamalarına karşı daha kolay uyum sağlamalarına ve akademik yönden derslerinde daha başarılı olmalarına olumlu katkı sağlanmış olacaktır.

Son olarak Kara Harp Okuluna sivil kaynaktan öğrenci temini aşamasında yapılan sportif yeterlilik değerlendirme testlerinde belirlenen not barajı standartlarının artırılmasının öz liderlik, disiplin ve akademik başarı kavramları açısından da daha üstün nitelikli öğrenci profilinin seçilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.4. ARAŞTIRMA KISITLARI

Araştırmada örneklemin seçimi aşamasında kullanılan sportif fiziksel kabiliyet kriterlerinin kaldırılması ile daha fazla örneklem sayısına ulaşılabilir. Örneklem sayısının artırılması ile daha güçlü araştırma sonuçlarına ulaşılarak bu alanda yapılacak olan çalışmalara daha güçlü bir kaynak teşkil edilmesi sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmada öz liderlik algısına yönelik elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Harbiyelinin, bulunduğu sınıf içerisinde araştırmamız kapsamında belirlenen başarı kriterlerine uyan bazı Harbiyelilerin değerlendirilmesi nedeniyle yanıltıcı cevaplar vermiş olabilir. Bu Harbiyeliler kendileriyle ilgili komutanları tarafından bir kanaat raporu hazırlandığı algısına kapılmış olabilirler. Bu durum Harbiyeli üzerinde bir kaygı oluşturmuş olabilir. Bu nedenle ölçekteki ifadelere, içinde bulundukları kurumun gereklilikleri ve hassasiyetleri dikkate alınarak yanıltıcı cevaplar verilmiş olabilir. Bu durum da araştırmamızın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Son olarak çalışmada bayan Harbiyeli örnekleminin kullanılmamış olması, cinsiyet değişkeninin SFK açısından değerlendirilememesine sebep olmuş ve bu bağlamda nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu belirlenememiştir. Bu bakımdan araştırmaya bayan Harbiyeli örnekleminin de dahil edilmesiyle araştırmanın etki alanının daha fazla genişlemesi sağlanabileceği ve cinsiyet farklılığının SFK bağlamında nasıl bir değişim gösterdiği tespit edilebileceği değerlendirilmektedir.

4.5. ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER

Araştırmada örneklem, sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı ve başarısız olmak elde edilen veriler üzerinden analizi edilmiştir. Bu sınıflandırma araştırma örneklem sayısının daha düşük seviyede kalmasına sebep olmuştur. Sınıflandırma yapılmadan elde edilecek veriler ile normal dağılım olmayan değişkenlerin normal dağılımı sağlanarak ve örneklem sayısının artırılması ile daha açıklayıcı sonuçlar elde edilip araştırma derinlemesine incelenebilir.

Araştırmada kullanılan öz liderlik ölçeğinin tamamı Doğrulayıcı Faktör Analizi ile test edilmiş ve doğrulanamamıştır. Öz liderlik ölçeğinin alt boyutlarından davranış odaklı stratejiler boyutu doğrulayıcı faktör analizi neticesinde doğrulanmıştır. Bu durum araştırmamızda kullanılan ölçeğin geçerliliği konusunda soru işaretleri ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle öğrencilerin öz liderlik seviyelerini tespit edebilmek için yeni bir ölçek oluşturma çalışması yapılabilir.

Araştırmamızda sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik, akademik başarı ve disiplin durumu arasındaki ilişki, askeri öğrenci örneklemini üzerinden irdelenmiştir. Araştırmada kullanılan örneklem grubunun değiştirilerek farklı örneklem üzerinden araştırma ile bulgularının teyit edilmesi sağlanabilir. Öz liderlik kavramı ile doğrudan ilişki kurulabilen farklı meslek gruplarına ait okullardaki öğrenci örnekleminin değiştirilmesi ile değişkenler arası ilişkilerin farklı örneklem gruplarında ne gibi alanlarda farklılaşmaya gittiği belirlenebilir. Böylece araştırmadaki kavramsal modelin güvenilirliği test edilmiş olur ve yazına katkı sağlanabilir. Bu bağlamda yatılı okullarda okuyan sivil öğrenci örneklem olarak tercih edilebilir.

Sportif fiziksel kabiliyet ile öz liderlik ve disiplin kavramı arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik yeterli sayıda çalışma olmaması, araştırmacılara çalışılması gereken önemli bir boşluk alanı oluşturmaktadır. Bu kapsamda bu araştırma örneklemindeki Harbiyelilerin kazandıkları sportif fiziksel kabiliyetin, birey üzerinde hangi zihinsel ve davranışsal sonuçları oluşturduğu ve bu değişimlerin dışında, sportif fiziksel kabiliyetin bireyde daha farklı hangi değişkenler üzerinde etkili olabileceği

düşünülməsi ve irdelenmesi gereken bir diğər konu olabilir. Bu açıdan yapılacak olan çalışmalar konuya ilişkin farklı değişkenler açısından yeni yorumların yapılmasını sağlayabilir.

Bundan sonra yapılacak araştırmalarda akademik başarı ve disiplin durumu açısından başarılı olan Harbiyelilerin bu başarılarının altında yatan nedenlerin nitel bir çalışma ile incelenmesi ve elde edilen bulguların sportif fiziksel kabiliyet ile ne oranda ilişkili olduğunu tespit edilmesi, araştırmanın güvenilirliğini arttırabileceği ve yazına daha derinlemesine katkı sağlayabilir. Ayrıca öz liderlik kavramı ile ilişkili olan içsel motivasyon değişkeni ile SFK arasındaki ilişkinin araştırılmasının, öz liderlik SFK arasında olan anlamlı ilişkinin daha fazla açıklanabilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Böylece Harbiyelinin içsel motivasyon durumunun SFK ile hangi yönde değiştiğinin tespit edilmesi sağlanabilir ve mesleki gelişimine ve okul performansına olumlu katkı sağlanabilir.

4.6. SONUÇ

Sahip olunan sportif fiziksel kabiliyetin, lider adayının sadece fiziksel gelişimi üzerinde değil aynı zamanda zihinsel ve davranışsal değişimi ve gelişimi üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Bu sebeple sporun, akademik başarı, problem çözme yeteneği, kişilik gelişimi, sosyalleşme gibi alanlarla ilişkisini irdeleyen yazında birden fazla araştırma bulunmaktadır. Araştırmamız, daha önce yapılmış olan çalışmalara katkı sunarak, sportif fiziksel kabiliyetin akademik başarı ile ilişkisinin yanı sıra öz sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik ve disiplin durumunu nasıl etkilediğini ortaya koymaya çalışılmıştır.

Bu araştırma spor kavramı üzerine yapılmış çalışmalar açısından özgün bir niteliğe sahiptir. Bu bakımdan araştırma, liderlik konusu içerisinde daha özel bir çerçevede yer alan öz liderlik algısı ile ilgili yapılmış çalışmalara farklı bir bakış açısı getirmiş olacağı düşünülmektedir. Öz liderlik kavramının içerisinde kendi kendini yönetme, davranışlarını ve düşüncelerini gözden geçirip bunlar üzerinde motive edici ve yönlendirici stratejiler belirleme durumu söz konusudur. Askeri bir kurum içerisinde öz liderlik ve sportif fiziksel kabiliyet ilişkisini incelemek yazın açısından farklı bir bakış açısı oluşturmaktadır.

Araştırmamızda sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, disiplin, kaynak ve akademik başarı değişkenleri ile arasındaki ilişki dört aşamada irdelenmiştir. Birinci aşamada kaynak değişkeninin sportif fiziksel kabiliyete anlamlı bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. İkinci aşamada Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik üzerine etkisi ele alınmıştır. Üçüncü aşamada sportif fiziksel kabiliyetin

Harbiyelinin disiplin durumuna etkisi ele alınmış ve son aşamada sportif fiziksel kabiliyetin akademik başarıya etkisi üzerine odaklanılmıştır. Tüm bu analizler sonucunda H_2 hipotezi ölçeğin tamamı doğrulanamadığı için test edilememiştir. Ortaya atılan diğer hipotezlerin tamamında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuş ve kabul edilmiştir. Bu durum Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin öz liderlik, akademik başarı ve disiplin değişkenleri ile doğru orantılı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Öz liderlik davranış stratejileri bağlamında düşündüğümüzde kendini cezalandırma faktörü anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bu durumda sportif fiziksel kabiliyet açısından başarılı olan bireylerin bu başarılarına ulaşma sürecinde öz liderliğe ait bu faktör doğrultusunda davranışlarını şekillendirdiği değerlendirilmesi yapılabilir. Bu sonuç bize Harbiyelilerin yetişmesi sürecinde başarısız olduğu durumlarda kendi otokontrol sistemini çalıştırarak gerektiğinde kendisine yönelik kısıtlamalara gitmesinin sportif fiziksel kabiliyetinin artırılması konusuna olumlu katkı sağlayacağı değerlendirmesini yapmamıza imkan sağlamaktadır.

Beden Eğitimi ve Spor derslerinde de başarılı olan Harbiyelilerin akademik başarı ve disiplin durumu açısından başarılı olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize belirli bir çalışma disiplinine sahip bireylerin, aynı anlayışı sadece sportif fiziksel kabiliyetinin artırılması yönünde değil aynı zamanda akademik başarıyı elde etmek için de kullanabildiği algısını oluşturmaktadır. Belirli bir çalışma sistematığına ve disiplinine sahip olan lider adaylarının sportif aktivitelerde gösterdikleri başarıyı, aynı disiplin içerisinde hareket ettikleri takdirde akademik başarı performansını artırma aşamasında da gösterebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bize sportif fizikse kabiliyet açısından başarılı olan lider adaylarının aynı zamanda akademik başarı ve disiplin yönünden de başarılı olduklarını göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma ile askeri birlikler içerisinde lider kadroda yer alacak olan Harbiyelilerin sahip olduğu sportif fiziksel kabiliyetin, mesleki yaşantılarında pozitif yönde etkili olabileceği görülmektedir. Araştırmamız bize sportif fiziksel kabiliyetimizi geliştirmeye ve arttırmaya dönük olarak ortaya koyacağımız her türlü çabanın bizim öz liderlik, akademik başarı ve disiplin seviyemizde de anlamlı değişimler yaratabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda lider adaylarının yetiştirilmesi aşamasında akademik başarı, disiplin durumu ve öz liderlik kavramları ile anlamlı ilişkisi nedeniyle sportif fiziksel kabiliyetin geliştirilmesine yönelik alınacak kurumsal ve idari değişimler ülkemizin savunmasında hayati bir öneme sahip olan Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde görev alacak olan lider kadronun etkin ve bilinçli olarak yetiştirilmesine ve gelişimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. & Ölçüm, M. (2002). Öğretmen adaylarının pozitif disiplin anlayışına göre istenilmeyen davranışları önleme becerileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 1-10.
- Adsız, E. (2010). *İlköğretim çağındaki Harbiyelilerde düzenli yapılan sporun dikkat üzerine etkisinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akandere, M., Özyalvaç, N. T. & Duman, S. (2010). Ortaöğretim Harbiyelilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile akademik başarı motivasyonlarının incelenmesi (Konya Anadolu Lisesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 1-10.
- Akıncı, A. Y. (2007). *Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, sosyalleşme süreci ve şahsiyetin oluşmasında katkısı*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkurt, Z. (2012). Sportif eğitimlerin fiziksel ve sportif gelişime etkisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 11(2), 149-158.
- Anderson, J. S. & Prussia, G. E. (1997). The self-leadership questionnaire: preliminary assessment of construct validity. *The Journal of Leaders - hip Studies* 4 (2), 119-143.
- Arlı, Ö. (2011). *Bazı öncül ve ardıllarıyla öz liderlik: ilköğretim öğretmenleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Arıkan, M. (1994). *Değerler- ilkeler ve liderlik*. Ankara: Kara Harp Okulu Matbaası.
- Arslantaş, H. İ., Özkan, M. & Külekçi, E. (2012). Eğitim fakültesi Harbiyelilerinin akademik başarı düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 395-407.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bandura, A. & Cervone, D. (1986). Differential engagement of self-reactive influences in cognitive motivation. *Organizational Behavior & Human Decision Processes*, 38(1), 92-113.
- Baş, T. (1997). *İşletmelerde etkin disiplin sisteminin oluşturulması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başer, E. (1998). *Uygulamalı spor psikolojisi: performans sporunda psikolojinin rolü*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

- Bayar, P. T. (2003). Spor yapan ve yapmayan bayanların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 133-143.
- Brief, A. P., & Aldag, R. J. (1976). Correlates of role indices. *Journal of Applied Psychology*, 61(4), 468.
- Brown D.R. & Blanton C.J. (2002). Physical activity, sports participation, and suicidal behavior among college students. *Medicine and Science Sports in Exercise*, 34(10), 87-96.
- Bröckling, U. (2001). *Disiplin: askeri itaat üretiminin sosyolojisi*. Ayrıntı Yayınları.
- Bryant, A. & Kazan A. L. (2012). *Self-leadership: how to become a more successful, efficient, and effective leader from the inside out*. New York: McGraw-Hill.
- Bulgu, N. (2013). Spora katılımda toplumsal fayda: kazakistan ahmet yesevi üniversitesi örneği. HÜTAD, (18).
- Campbell, Bruce. "Multiple intelligences in action." *Childhood Education* 68.4 (1992): 197-201.
- Canbaş, S. H. (2004). *Liderlik yaklaşımları ve yaklaşımlara özgü süreçler: Kara harp okulu liderlik sistemine yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Carver, C. S. & Scheier, M. F. (1988). A control-process perspective on anxiety. *Anxiety Research*, 1(1), 17-22.
- Castelli, D. M., Hillman, C. H., Buck, S. M. & Erwin, H. E. (2007). Physical fitness and academic achievement in third- and fifth-grade students. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29(2), 239-252.
- Chelladurai, P. (2007). In G. Tenenbaum & RC Eklund. *Handbook of sport psychology*, 3, 113-135.
- Chelladurai, P. (1993). Leadership In RN, Singer M, Murphy LK. Tennant (Ed.), *Handbook of research on sport psychology* (s. 647–671).
- Cingil A, (1996). *İnsan kaynakları yönetiminde disiplin sistemleri ve üç askeri hastanenin disiplin sistemine ilişkin bir örnek olay çalışması*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coe, D. P., Pivarnik, J. M., Womack, C. J., Reeves, M. J. & Malina, R. M. (2006). Effect of physical education and activity levels on academic achievement in children. *Medicine and Science Sports in Exercise*, 38(8), 1515-1519.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve davranışı* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çetin, F. & Basım, H. N. (2013). Örgütte bireysel farklılıklar, kişilik ve değerler. *Örgütsel davranış* (1.Baskı) içinde (93-135). İstanbul: Beta Yayınları.
- Dalkılıç, M. (2011). *İlköğretim Harbiyelilerinin sportif faaliyetlere katılım düzeyi ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Demir, M., & Filiz, K. (2004). Spor egzersizlerinin insan organizması üzerindeki etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).
- Demirtaş, H. & Çınar, İ. (2004). *Yönetici, öğretmen, veli ve Harbiyelilerin başarı algısı ve eğitime ilişkin görüşleri (Malatya Örneği)*. 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Devecioğlu, S. T. & Sarıkaya, M. T. (2006). Sporcu Harbiyelilerin sosyo-ekonomik değişkenler ışığında profillerinin belirlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 301-314.
- Diseth, A. & Martinsen, O. (2003). Approaches to learning, cognitive style and academic achievement. educational research. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 45, 195-207.
- Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi* (2. Baskı). Adana: Nobel Kitapevi.
- Eaton, M. (1997). Positive Discipline: Fostering the Self-Esteem of Young Children. *Young Children*, 52(6), 43-46.
- Eliöz, M., Atan, T., Çebi, M. & İmamoğlu, M. (2013). Spor yapma alışkanlığının Harbiyelilerin akademik başarıları ile öğrenilmiş çaresizlik düzeylerine etkileri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 188-193.
- Er, F. (2010). *Düzenli spor yapan ve yapmayan üniversite Harbiyelilerinin fiziksel uygunluk düzeyleriyle akademik başarıları arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eren, E. (1993). *Yönetim psikolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erkal, M. E. (1992). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Ersoy, T. (2010). *9-11 yaşlar arası spor yapan ve yapmayan çocukların ruhsal uyum düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Filipova, A. A. (2015). The impact of thought self-leadership education on graduate students' perceptions of ethics and cognitive competencies. *Journal on Excellence in College Teaching*, 26(1), 139-160.
- Fişek, K. (1998). *Türkiye'de ve dünyada spor yönetimi*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Fulkerson, J. A., Keel, P. K., Leon, G.R. & Dorr, T. (1999). Eating-disordered behaviors and personality characteristics of high school athletes and nonathletes. *International Journal of Eating Disorder*, 26, 73-79.
- Furnham, A., Zhang, J. & Chamorro-Premuzic, T. (2005). The relationship between psychometric and self-estimated intelligence, creativity, personality and academic achievement. *Imagination, Cognition and Personality*, 25(2), 119-145.
- Geylan, R. (1993), *İşletmelerde personel disiplini*. Eskişehir: MET Yayıncılık.
- Gould, D. & Voelker, D. K. (2012). Enhancing youth leadership through sport and physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 83(8), 38-41.

- Göksoy, S. T., Emen, E. T. & Yenipinar, Ş. T. (2014). Öğretmenlerin öz liderlik rolleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 103-116.
- Göral, M. (2001). *Beden eğitimi ve spor bilimine giriş*. Kütahya: Tuğra Ofset.
- Güçlü, M. & Yentür, J. (2008). Milli takım düzeyindeki elit bayan sporcuların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri ile bedenlerini algılama düzeylerinin karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 183-192.
- Gürbüz, S. & Sığı, Ü. (2011). Akademik başarı ve kişilik ilişkisi: Üniversite Harbiyelileri üzerinde bir araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1), 30-48.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2012). Kültürel Zekâ ve öz-yeterliliğin görev performansı ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde etkisi: çokuluslu örgüt üzerinde bir uygulama. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 14(2), 123-140.
- Gürbüz, S. & F. Şahin (2015), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz* (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, S. & Sığı, Ü. (2013). Örgütsel davranışa giriş: Yönetim bilimi ve örgütsel davranış alanının kuramsal gelişimi. *Örgütsel davranış (1.Baskı)* içinde (1-44). İstanbul: Beta Yayınları.
- Hills, P. & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and Individual Differences*, 25(3), 523-535.
- Hodgetts, R. M. & Kroeck G. (1992). *Personel and human resource management*. USA: The Dryden Pres.
- Hodge, K., Allen, J. B. & Smellie, L. (2008). Motivation in masters sport: Achievement and social goals. *Psychology of Sport & Exercise*, 9(2), 157-176.
- Houghton, J. D., Neck, C. P., & Manz, C. C. (2002). Self-leadership and superleadership. *Shared Leadership: Reframing The Hows and Whys of Leadership* içinde (123-140). California: Sage Publication.
- Houghton, J. D. & Neck, C. P. (2002). The revised self-leadership questionnaire: Testing a hierarchical factor structure for self-leadership. *Journal of Managerial Psychology*, 17(8), 672-691.
- Houghton, J. D., Carnes, A. & Ellison, C. N. (2014). A cross-cultural examination of self-leadership: Testing for measurement invariance across four cultures. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 21(4), 414-430.
- İkizler, C. (1993). *Sporda Başarının Psikolojisi*. İstanbul: Yayınevi.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.

- İzgören, A. Ş. (2000). *Dikkat vücudunuz konuşuyor. Türkiye’de beden dili, iş yaşamı ve renkler*. Ankara: Academyplus Yayınevi.
- Karaduman, S., Eren, Ş., Güneş, M., Erol, E., Birgül, N., Tatar, İ. & Öztürk, Ö. (2008). *Disiplin*. Ankara: Kara Harp Okulu Basımevi.
- Karayol, M. & Şentuna, M. (2013). Leadership impact on outdoor sports. *International Journal of Academic Research*, 5(5), 414-417.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Kornspan, A. S. (2015). John D. Lawther: Contributions to the Psychology of Sport. *Sport Psychologist*, 29(4).
- Kuru, E. (2003). Farklı statüdeki beden eğitimi bölümü Harbiyelilerinin kişilik özellikleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 175-191.
- Kuru, E. & Baştuğ, G. (2008). Futbolcuların kişilik özellikleri ve bedenlerini algılama düzeylerinin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 95-101.
- Küçük, V. & Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 211-223.
- Lindwall, M. & Hassmén, P. (2004). The role of exercise and gender for physical self-perceptions and importance ratings in Swedish university students. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 14(6), 373-380.
- Lochbaum, M. & Stevenson, S. (2014). Effects of achievement goals on perceptions of success and achievement emotions in minority children. *Kinesiology*, 46(2), 202-209.
- Manz, C. C., Skaggs, B. C., Pearce, C. L. & Wassenaar, C. L. (2015). Serving one another: Are shared and self-leadership the keys to service sustainability. *Journal of Organizational Behavior*, 36(4), 607-612.
- Manz, C. C. (1986). Self-leadership: toward an expanded theory of self-influence processes in organizations. *Academy of Management Review*, 11(3), 585-600.
- Manz, C. C. (2015). Taking the self-leadership high road: Smooth surface or potholes ahead?. *Academy of Management Perspectives*, 29(1), 132-151.
- Markula, P. (2015). Assessing the sociology of sport: On sport and exercise. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4-5), 536-541.
- Meydan, C. H. (2011). İş tatmini ve öz yeterliliğin örgüt içi girişimciliğe etkisi: Kamu sektöründe bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 25-40.
- Quinteiro, P. & Curral, L. A. (2012). Goal orientation and work role performance: Predicting adaptive and proactive work role performance through self-leadership strategies. *Journal of Psychology*, 146(6), 559-577.

- Neck, C. P. & Houghton, J. D. (2006). Two decades of self- leadership theory and search: past developments, present trends, and future possibilities. *Journal of Managerial Psychology*, 21(4), 270-295.
- Nelsen, J., Lott, L. & Glenn, S. (1999). *Sınıfta pozitif disiplin*. (M. Koyuncu,Çev.). İstanbul: Hayat Yayıncılık
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Öcal, K. & Koçak, M. S. (2010). Okul sporlarının orta öğretim Harbiyelilerinin akademik başarı ve davranış gelişimine etkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (7), 86-94.
- Onur, B. (1979). Disiplin kavramı. *Eğitim ve Bilim*, 3(17), 25-33.
- Özçelik, E. (2007). *Harbiyelilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin Rolü*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbaydar, S. (1983). *İnsan davranışının sınırları ve spor psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Özdevecioğlu, M. & Yalçın, Y. (2010). Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1, 63-76.
- Pajares, F. (1997). Current directions in self-efficacy research. *Advances in Motivation and Achievement*, 10(149), 1-49.
- Papaioannou, A. G., Ampatzoglou, G., Kalogiannis, P. & Sagovits, A. (2008). Social agents, achievement goals, satisfaction and academic achievement in youth sport. *Psychology of Sport & Exercise*, 9(2), 122-141.
- Pearce, C.I. & Manz, C.C. (2005). The new silver bullets of leadership: The importance of self and shared leadership in knowledge work. *Organizational Dynamics*, 34(2), 130-140.
- Pehlivan, Z. & Daşdan Ada, E. N. (2011). Kişilik gelişimi için beden eğitimi ders uygulamaları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(Özel). 83-95.
- Pihl-Thingvad, S. (2014). Is self-leadership the new silver bullet of leadership? An empirical test of the relationship between self-leadership and organizational commitment. *Management Revue*, 25(2), 103-124.
- Prussia, G. E., Anderson, J. S. & Manz, C. C. (1998). Self-leadership and performance outcomes: The mediating influence of self-efficacy. *Journal of Organizational Behavior*, 19(5), 523-538.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68.
- Sallis, J. F., McKenzie, T. L., Kolody, B., Lewis, M., Marshall, S. & Rosengard, P. (1999). Effects of health-related physical education on academic achievement: project SPARK. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70(2), 127-134.

- Shephard, R. J. (1997). Curricular physical activity and academic performance. *Pediatric Exercise Science*, 9(2), 113-126.
- Soltz, D. F. (1986). Athletics and academic achievement: What is the relationship?. *NASSP Bulletin*, 70(492), 20-24.
- Stevens, T. A., To, Y., Stevenson, S. J. & Lochbaum, M. R. (2008). The importance of physical activity and physical education in the prediction of academic achievement. *Journal of Sport Behavior*, 31(4), 368-388.
- Şahan, H. (2007). *Üniversite Harbiyelilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, N. A. (2012). Elit düzeyde takım sporu ve bireysel spor yapan iki grubun iletişim becerilerinin karşılaştırılması. *Spormetre / Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 13-16.
- Şahin, E. (2002). Etkili sınıf yönetimi için kurallar oluşturmada pozitif disipline dayalı bazı öneriler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 341-353.
- Şenses, M. (2009). *Trabzon merkezde bulunan bazı ilköğretim okullarında 7. ve 8. sınıfta okuyan lisanslı sporcu Harbiyeliler ile lisanssız Harbiyelilerin okul ders başarılarının karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeşen, H. (2010). Kontrol odağı, genel öz yeterlik, iş tatmini ve örgütsel adalet algısının örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi: Ankara'da bulunan kamu kurumlarında bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 195-220.
- Tabak, A., Sığı, Ü. & Türköz, T. (2013). Öz liderlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması çalışması. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (67), 213-246.
- Tabak, A., Türköz, T. & Basım, H. N. (2011). Çalışanların öz liderlik algılamalarının izlenim yönetimi taktikleri kullanımına etkisi: Savunma sanayinde bir araştırma. *METU Studies in Development*, 38(1), 21-50.
- Taşkıran, C., Selçuk, H. & Doğar, Y. (2014). Beden eğitimi dersinin sosyalleşmeye olan etkisine ilişkin ilköğretim Harbiyeli velilerinin görüşleri. *Akademik Sosyal Bilim Çalışmaları Dergisi*. 26, 159-166.
- Tazegül, Ü. (2014). The investigation of the effect of sports on personality. *Journal of Academic Social Science Studies*, (25), 537-544.
- Tekin, M. & Taşgın, Ö. (2008). Orta öğretimde öğrenim gören spor yapan ve yapmayan Harbiyelilerin yaratıcılık ve çoklu zekâ alanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 206-214.
- Tekin, M. T. & Sanioğlu, A. T. (2004). Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulunu kazanan ve kazanamayan adayların başarılarının ve başarısızlıklarının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 339-345.
- Tepeköylü Öztürk, Ö., Soytürk, M., Daşdn Ada, E. N. & Çamlıyer, H. (2011). Üniversite takımlarında sporcu olan Harbiyelilerle spor yapmayan Harbiyelilerin iletişim

becerisi düzeylerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2), 43-53.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.

Türköz, T., Arlı, Ö., Tabak, A. (2012). Öz Liderlik. *Liderlikte güncel yaklaşımlar içinde* (309-339). Ankara: Detay Yayıncılık.

Türkay, K. (1987). *Kaşgarlı'nın derlediği yansıma sözcükler*. Ömer Asım Aksoy Armağınından Ayıbasım, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 212-257.

Türkel, Ç. (2010). *İlköğretim Harbiyelilerinin sportif faaliyetlere katılım düzeyi ile sosyal uyum ve iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türköz, T. (2010). *Çalışanların öz liderlik algısının izlenim yöntemi taktiklerini kullanımlarına olan etkileri: savunma sanayinde uygulamalı bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Uğurluoğlu, Ö. (2010). Kendi kendine liderlik stratejileri üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 175-191.

Unutmaz, V., & GENÇER, R. T. (2014). Spor İçin Liderlik Ölçeği-Sporcunun Antrenör Davranışını Algılaması Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1).

Yalçın, U. & Balcı, V. (2013) 7-14 yaş arası çocuklarda spora katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(1), 27-33.

Yang, H. J. (2013). Leadership training program of adapted physical activities for the people with disability in Korea. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 24(2), 54-63.

Yıldırım, S. & Özcan, G. (2011). Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim Harbiyelilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(23),112-135.

Zırhlıoğlu, G. ve Atlı, M. (2011). Beden eğitimi bölümü özel yetenek sınavı puanlarının akademik başarı üzerindeki yordama geçerliği. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 177-185.

Wellins, R. S. (1991). *Empowered teams: Creating self-directed work groups that improve quality, productivity, and participation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Werther, W.B. & Davis, K. (1985). *Personel management and human resources* (2. baskı). New York: McGraw-Hill.

Wood, R. & Bandura, A. (1989). Social cognitive theory of organizational management. *Academy of Management Review*, 14(3), 361-384.

EKLER LİSTESİ

EK-A: Araştırmada Kullanılan Anket Formu.....A-1

EK-A: ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU

Sorulara cevap verirken "olması gerektiğini düşündüğünüzü değil de olanı belirtmeniz doğru sonuçlara ulaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır. **Lütfen** soru atlamadan bütün sorulara cevap veriniz. Aşağıdaki ifadelerde belirtilen davranışların **sıklık** seviyesini belirlemek için ilgili sütuna (X) işareti koyunuz. Teşekkür ederiz.

	İfade	Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasra	Genellikle	Her Zaman
1	Önemli işlerde, başarıımı üst düzeyde sergileyebilmek için hayal gücümü kullanırım					
2	Karşılaştığım problemleri çözmeye çalışırken kimi zaman yüksek sesle, kimi zaman da içimden kendi kendime konuşarak durumu gözden geçirmeye					
3	Bir görevi başardığımda, özellikle zevk aldığım bir şeyleri yaparak kendimi ödüllendiririm.					
4	Zor bir durumla karşılaştığımda, kendi mantığıma başvurarak durumu değerlendiririm.					
5	Başarısız olduğum zamanlarda, kendimi yetersiz bulma eğilimindeyimdir.					
6	Mesleğimde ne kadar iyi olduğumu takip ederim.					
7	Neyi başarmam gerektiğini hatırlamak için notlar kullanırım.					
8	Bir işe başlamadan önce, kendimi o işi başarıyla tamamlamış gibi hayalimde canlandırırım.					
9	Zor koşullar altında çalışırken, kimi zaman kendi kendime konuştuğum olur (yüksek sesle veya zihnimde).					
10	Bir işi iyi yaptığımda, kendimi özel bir şekilde (iyi bir akşam yemeği, sinema, alış veriş, seyahat, vb.) ödüllendiririm.					
11	Sorun yaşadığım durumlar hakkında düşüncelerimin doğruluğunu zihnimde tartmaya çalışırım.					
12	Başarısız olduğum durumlarda kendime çok kızarım.					
13	Bir işi yaparken ne kadar iyi olduğumun farkındayım.					
14	Çevremde heyecanımı ve tutkumu diri tutan, bana pozitif enerji veren insan ve nesneler bulundurmaya çalışırım.					
15	Başarmam gereken işlere odaklanmamı sağlayacak, somut hatırlatıcılar kullanırım (notlar, listeler, vb.).					
16	Bir işi yapmadan önce, o işi başarıyla yaptığımı kafamda tasarlarım					
17	Kendim için tespit ettiğim belirli hedefleri gerçekleştirmek için çalışırım					
18	Zor durumlarda karşılaştığımda , o durumun üstesinden gelebilmek için kendi kendime sesli ya da sessiz konuşmalarla telkinler yaparım.					
19	Bir görevi başarıyla sonuçlandırdığımda, çoğunlukla kendimi sevdiğim bir şeyle ödüllendiririm.					
20	Biriyle anlaşmazlığım olduğunda, kendi düşünce ve fikirlerimi açıkça ifade eder, gerekirse o düşünce ve fikirleri doğruluğu açısından					
21	Bir işte yeterince başarılı olamadığım zamanlarda kendimi suçlu hissedirim.					
22	İşimi ne kadar iyi yaptığıma dikkat ederim.					
23	Karşılaştığım zorlukların üstesinden gelebildiğimi, özellikle gözümde canlandırabilirim.					
24	Gelecekte ulaşmak istediğim hedefleri düşünürüm.					
25	Fikirlerim ve inançlarım hakkında düşünür ve değerlendirmeler yaparım.					
26	Bir işi başaramadığım zaman, kendimle ilgili memnuniyetsizliğimi açık olarak ifade ederim.					
27	Üzerinde çalıştığım konuların hangi aşamasında olduğumu takip ederim.					
28	Kişisel başarım için özel hedefler belirlerim.					
29	İşlerin yapılması için kendime has yöntemlerim vardır.					

AD SOYAD:

APOLET:

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

